

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
Dhamma Study and Support Foundation

แนวทางเจริญวิปัสสนา

เล่ม ๑๒๘ ตอนที่ ๑๒๗๑ – ๑๒๘๐

บรรยายโดย

สุจินต์ บริหารวนเขตต์

แนวทางเจริญวิปัสสนา

๑๒๗๑

ที่ห้องประชุมตึกสภากาชาดศึกษามหาวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖

ส. เรื่องปฏิสนธิเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพราะเป็นการประมวลกรรมเท่าที่สามารถจะเกิดได้ในกาลที่ปฏิสนธิ เช่น การเกิดในกาลสมมติ กับกาเกิดในกาลวิบัติ การเกิดในกาลสมมติ ต้องประมวลกรรมที่ทำให้ได้รับผลในกาลสมบัตินั้น หรือถ้าเป็นในกาลวิบัติ ก็ประมวลกรรมที่ทำให้ได้รับผลในยุคที่เป็นกาลวิบัติ ซึ่งไม่มีใครสามารถฝันได้ เพราะกาลก็ดี หรืออุภยก็ดี หรือปโยคะก็ดีนั้น เป็นฐานะของวิบาก ส่วนกรรมเป็นเหตุที่จะให้เกิดวิบาก

เป็นเรื่องละเอียดที่แสดงให้เห็นว่า ชีวิตของแต่ละบุคคลต่างกันเพราะปฏิสนธิจิต ผลของอกุศลกรรมทำให้เกิดในอบายภูมิ ถ้าดูในภูมิของสัตว์ดิรัจฉานจะเห็นได้ว่า ชีวิตของช้างก็ต้องอยู่อย่างช้าง ชีวิตของนกก็ต้องอยู่อย่างนก ชีวิตของปลาก็ต้องอยู่อย่างปลา ชีวิตของเสือ สัตว์ร้าย ก็ต้องอยู่อย่างสัตว์ร้าย เพราะปฏิสนธิด้วยอกุศลวิบาก และก็ต่างกันไปตามการสะสมของจิต ฉันทใด ถ้าคิดถึงมนุษย์แต่ละคน แทนที่จะคิดถึงช้าง ถึงนก ถึงปลา และแต่ละคนจำแนกออกไปให้ละเอียดกว่านั้นอีก จะเห็นได้ว่า ปฏิสนธิของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นผลของกรรมที่ต่างกัน จะต่างกันโดยทานบ้าง โดยศีลบ้าง โดยภาวนาบ้าง โดยอธิปัตติ หรือโดยกำลังของกรรมต่าง ๆ บ้างก็ตาม ทำให้ชีวิตของแต่ละคนประมวลมาซึ่งกรรมที่บุคคลนั้นได้สะสมแล้วที่จะเกิดขึ้นเป็นไป ทั้งในขณะที่เกิดและหลังจากที่เกิดแล้ว เพราะว่าการให้ผลของกรรม ให้ผลในขณะปฏิสนธิกาล คือ ในขณะที่เกิดขึ้นเป็นปฏิสนธิจิต เมื่อปฏิสนธิจิตดับไปแล้ว ก่อนที่จะจุติ ทั้งหมดนั้นชื่อว่าปวัตติกาล กรรมอื่นที่ได้สะสมประมวลไว้สามารถที่จะให้ผลในแต่ละวัน ในแต่ละช่วงขณะของชีวิตได้

เพราะฉะนั้น แทนที่จะนึกถึงช้าง นึกถึงม้า นึกถึงปลา นึกถึงนก ก็เป็นแต่ละคนที่มีวิถีชีวิตเฉพาะของแต่ละคน ซึ่งกรรมของแต่ละคนได้สะสมมาอย่างวิจิตรจริง ๆ

ขอกล่าวถึงความวิจิตรของจิตซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกรรมที่แสดงให้เห็นว่า วิจิตรในการที่จะให้ผลเกิดขึ้น

อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต อัปยากตวรรค ภริยาสูตร ข้อ ๖๐
มีเนื้อความว่า

พระผู้มีพระภาคทรงแสดงเรื่องภริยา ๗ จำพวกแก่นางสุชาดา ซึ่งเป็นบุตรสะใภ้ของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี นางสุชาดาหรือนางสุชาดาเป็นน้องหญิงคนเล็กของนางวิสาขา นางไม่ทำวัตรปฏิบัติที่หญิงสะใภ้พึงกระทำต่อมารดาของสามี และไม่ยอมรับนับถือมารดาสามีว่าเป็นมารดาอีกด้วย และนางสุชาดานั้นยอมไม่เชื่อฟังแม้ถ้อยคำของบิดาสามีและสามีด้วย คือ ไม่สนใจฟังบ้าง ไม่ทำตามคำบ้าง แม้แต่พระผู้มีพระภาคนางก็ไม่สักการะเคารพนับถือบูชา

นี่คือความวิจิตรของจิตที่จะเป็นไปได้ด้วยประการต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่เกิดในสมัยที่พระผู้มีพระภาคยังไม่ปรินิพพาน แต่ก็สะสมการที่จะเป็นผู้ที่ไม่อ่อนน้อม

วันหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จไปที่บ้านของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี พระผู้มีพระภาคทรงได้ยินเสียงอื้ออึง ก็ตรัสถามท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี ท่านอนาถปิณฑิกะก็ได้กราบทูลถึงความประพฤติของนางสุชาดา ซึ่งในขณะนั้นนางสุชาดาก็ยืนฟังอยู่ไกล ๆ ว่า ท่านอนาถปิณฑิกะจะกล่าวคุณความดีของนาง หรือโทษของนาง

เป็นธรรมดาใช้ใหม่ เวลาที่ใครพูดถึงท่าน เขาจะพูดถึงเรื่องดีหรือเรื่องไม่ดีสนใจไหม อยากจะให้สรรเสริญ อยากจะให้ชม อยากจะฟังว่าคนอื่นพูดถึงตัวท่านว่าอย่างไร แม้แต่นางสุชาดาซึ่งเป็นผู้ที่ความประพฤติไม่ดี ก็ยังอยากจะทราบว่าท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีจะกล่าวคุณความดีของนางหรือโทษของนาง เมื่อพระผู้มีพระภาคเห็นนางยืนอยู่ไกล ๆ อย่างนั้น ก็ตรัสเรียกนางมาเฝ้า และได้ทรงแสดงลักษณะของภริยา ๗ จำพวก

สำหรับความวิจิตรของจิต ขอกล่าวถึงเฉพาะใจรีกริยา กริยาจำพวกหนึ่ง ซึ่งข้อความใน **มโนรทปฺรณิ อรรทกถา กริยาสูตร** มีว่า

กริยาเพื่อยักยกอทรพฺยแม่มืออยู่่น้อยนั้น ก็คือ พยายามเพื่อยักยกอทรพฺยทีละน้อย แม้จากข้าวสารที่ใส่ในหม้อหุงข้าวอันตนยกตั้งแล้วบนเตาไฟ

นี่คือข้อความในพระสูตร ซึ่งยากที่ใครจะคิดถึงว่าจะมีจิตที่วิจิตรอย่างนี้ การยักยกทีละน้อย ยักยกแม้ข้าวที่ใส่ในหม้อที่ตั้งแล้วบนไฟ ใครคิดจะหยิบข้าวในหม้อที่ตั้งไว้บนไฟแล้วออกบ้างไหม แต่การยักยกก็ยังมีจิตที่ใจรีกริยาทำอย่างนั้นได้ เมื่อจิตวิจิตรถึงอย่างนี้ย่อมเป็นปัจจัยให้กระทำการต่าง ๆ ที่วิจิตรต่างกันได้ ซึ่งก็ย่อมเป็นเหตุให้เกิดวิบากจิตต่าง ๆ กัน ทั้งในภุมิมนุษย ภูมิสัตตวิตรัจฉาน และในภุมิอื่น ๆ ด้วย

วันนี้ท่านผู้ฟังมีข้อสงสัยในเรื่องของการเจริญสติปัฏฐานบ้างหรือเปล่า เพราะว่าจุดประสงค์ของการฟังพระธรรม เพื่อเกื้อกูลให้สติระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ ถ้าไม่ได้ฟังธรรมมาก ๆ และไม่ได้พิจารณาโดยละเอียด แม้ว่าสภาพธรรมกำลังปรากฏก็ไม่สามารถรู้ได้ว่า ลักษณะที่แท้จริงของสภาพธรรมนั้นคืออะไร ด้วยเหตุนี้การบรรยายทั้งหมดโดยตลอดมา จุดประสงค์ คือ เพื่อเกื้อกูลให้สติเกิดขึ้นระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ จนกว่าปัญญาจะรู้ชัด

ถ. ทุกวันนี้ การปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนที่ชื่อว่าปฏิบัติกัมมัฏฐาน บางสำนักหรือบางคนเจริญเฉพาะสมาธิ เรียกว่า เจริญวิปัสสนา หรือบางสำนักเจริญให้เกิดสติ รวมความว่า เจริญเพื่อสมาธิ กับเจริญเพื่อสติ อย่างไหนเป็นการปฏิบัติเพื่อสติปัฏฐาน สำหรับอาตมามีความเห็น ว่าเรามีจิต มีสติสัมปชัญญะ เราจะเจริญสมาธิให้จิตนิ่งไป คล้าย ๆ ว่าไม่มีวิญญาน จะไม่ใช่ทางของสติปัฏฐาน และที่ว่าเจริญสมาธิ ต้องการให้จิตนิ่งอยู่ก็เป็นของยาก และ ...

ส. จิตนิ่งนั้นรู้อะไร ปัญญารู้อะไรในขณะที่จิตนิ่ง

ถ. อาตมาเข้าใจว่า ถ้าเพียงแต่นิ่งอยู่เช่นนั้น ก็ไม่เกิดปัญญา

ส. ถ้าไม่เกิดปัญญา ควรเจริญหรือไม่ควรเจริญเจ้าคะ

ถ. อาตมาว่า ไม่ควรเจริญ

ส. เจ้าคะ

ถ. สมาธิก็เพียงขณิกสมาธิ จะเป็นบาทแห่งสติปัญญา นี่จะถูกไหม

ส. ถ้าจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อเจริญปัญญา ก่อนอื่นต้องเข้าใจว่า ปัญญารู้อะไร ปัญญาเข้าใจอะไร ไม่ใช่จะทำสติหรือจะทำสมาธิ แต่ควรจะอบรมเจริญปัญญาให้เข้าใจเพิ่มขึ้น

ถ. สติปัฏฐานที่กำหนดอัสสาสะ ปัสสาสะ เพื่อฝึกจิตให้มีสติ ให้เกิดปัญญา อย่างนี้จะถูกไหม

ส. ไม่ว่าจะเป็นบรรพใด หมวดใดในมหาสติปัฏฐาน ก่อนอื่นควรระลึกว่า สติเป็นอนัตตาหรือเปล่า

ถ. สติเป็นอนัตตา

ส. เมื่อสติเป็นอนัตตา ใครสามารถเลือกอารมณ์ให้สติได้ จะเลือกอารมณ์ให้สตริระลึกได้ไหมในเมื่อสติเป็นอนัตตา

ถ. ไม่ได้

ส. เมื่อเลือกอารมณ์ให้สติไม่ได้ ทำไมจะกำหนดหมวดนั้นหมวดนี้ในสติปัฏฐาน ถ้าต้องการที่จะกำหนดหมวดนั้นหมวดนี้ในมหาสติปัฏฐาน หมายความว่าไม่เข้าใจความหมายลักษณะของสติที่ว่า สติเป็นอนัตตา

ถ. หมวดกายอย่างเดียวได้ไหม เวทนายังไม่เอา

ส. ไม่ได้ทั้งหมด ถ้าเป็นอย่างนั้นหมายความว่า สติไม่ได้เป็นอนัตตา ลืมแม้แต่พระพุทธพจน์สั้น ๆ ซึ่งเป็นที่รู้กันทั่วไปว่า ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา

เวลาที่จะเจริญสติปัฏฐาน ทำไมไม่รู้ว่าสติเองก็เป็นอนัตตา เมื่อสติเป็นอนัตตาเลือกอารมณ์ให้สติไม่ได้เลย ถ้าสติปัฏฐานไม่เกิด อาจจะคิดว่า อยากจะฟังวิทยุ และคิดว่าสามารถเปิดวิทยุให้ได้ยินเสียงวิทยุได้ แต่ยังไม่ทันจะเปิดวิทยุ ได้ยินเสียงอื่นได้ไหม

ถ. เข้าใจว่า สติปัฏฐานทำให้เกิดปัญญา พยายามให้สติรู้ในเวลาที่อารมณ์เกิดขึ้นในขณะนั้น ๆ

ส. มิได้ ต้องทราบว่าลักษณะของสติคืออย่างไร และอารมณ์ที่สติระลึกคือขณะไหน อารมณ์อะไร ตามปกติ ตามความเป็นจริง อย่างที่ได้กราบเรียนถามว่า เวลาที่ต้องการจะฟังวิทยุ และคิดว่าเมื่อเปิดวิทยุก็จะได้ยินเสียงวิทยุ แต่ยังไม่ทันที่จะเปิดวิทยุ ได้ยินเสียงอื่นก่อนเสียงวิทยุได้ไหม อาจจะได้ยินเสียงดังตึงตังอะไรก็ได้ก่อนที่จะเปิดวิทยุ หรือแม้แต่ในขณะที่ยังไม่เปิดวิทยุ เห็นก็มี เพราะฉะนั้น สติจะเกิดขึ้นระลึกทางตาก็ได้ โดยที่เสียงวิทยุยังไม่ได้เกิดเลย

ฉันใด เมื่อเข้าใจ หรือเมื่อคิดว่าต้องการได้ยินเสียงนั้นเสียงนี้ แต่ยังไม่สามารถได้ยินได้ เมื่อคิดว่าสติจะต้องระลึกที่อารมณ์นั้นอารมณ์นี้ หรือต้องการที่จะให้สติระลึกที่อารมณ์หนึ่งอารมณ์ใด แต่เวลาที่สติเกิดจริง ๆ สติจะระลึกที่อารมณ์ไหนก็ได้ ย่อมแล้วแต่สติ เพราะว่าสติเป็นอนัตตา นี่จึงจะเป็นการอบรมเจริญปัญญาที่รู้ว่าสภาพธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา

แต่ถ้ามีการเลือกอารมณ์ นั้นไม่ใช่การอบรมเจริญปัญญาที่จะรู้ว่า สภาพธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา

ถ. หมายความว่า เอาอารมณ์ปัจจุบัน

ส. อารมณ์ปัจจุบัน คือ เดี่ยวนี้

ถ. อารมณ์ปัจจุบัน คือ เดี่ยวนี้ ทางตา ทางหู

ส. สติระลึกเดี่ยวนี ทางตาที่กำลังเห็นเดี่ยวนี ทางหูที่กำลังได้ยินเดี่ยวนี ทางใจที่กำลังคิดนึกเดี่ยวนี

ถ. ถ้าคิดพิจารณาจะเป็นปริยัติ ไม่ใช่ปฏิบัติ

ส. ทุกคนคิด แล้วแต่จิตที่คิดนั้นจะเป็นกุศลจิตหรืออกุศลจิต ซึ่งปกติก็เป็นอกุศลจิต ถ้าไม่เป็นไปในทาน ในศีล ในความสงบ ในเรื่องของธรรมที่ได้ศึกษาแล้ว แต่สติสามารถเกิดระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมใด ๆ ที่เป็นของจริง ที่กำลังปรากฏ ซึ่งในขณะนั้นชื่อว่าเป็นปัจจุบันทั้งนั้น ถ้าสติระลึกเดี่ยวนี คือ ปัจจุบัน

ถ. จะเริ่มต้นปฏิบัตินั้น จะต้องทำอะไรก่อน

สุ. เข้าใจลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ เพื่อสติจะเกิดขึ้นระลึกได้ตามปกติตามที่เข้าใจแล้ว แต่ถ้ายังไม่เข้าใจและจะทำ ทำไม่ถูกแน่นอน

เรื่องการอบรมเจริญปัญญา ไม่ใช่เรื่องตัวตนที่จะทำ แต่เป็นเรื่องความเข้าใจ ซึ่งจะค่อย ๆ เจริญขึ้นจนกระทั่งเป็นความรู้ชัด จนสามารถประจักษ์แจ้งลักษณะของสภาพธรรมตามที่ได้เข้าใจแล้วโดยถูกต้อง ไม่คลาดเคลื่อน

เช่น เคยได้ยินได้ฟังว่า ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน มีแต่สภาพธรรมเท่านั้นที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ในขณะที่เห็น เป็นสภาพธรรม เป็นธาตุรู้ เป็นสภาพรู้ เป็นอาการรู้ ซึ่งในขณะที่กำลังได้ยินว่า กำลังเห็นในขณะนี้ เป็นสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ เป็นอาการรู้ ธรรมนี้เพื่อใคร ที่ว่าการเห็นเป็นแต่เพียงสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ เป็นอาการรู้

ก็ทั้งผู้ฟังและทั้งผู้พูด จะพูดกี่ครั้ง หรือจะได้ยินกี่ครั้ง ประโยชน์นี้ต้องสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องลักษณะของสภาพธรรมในขณะนั้น สติจึงจะระลึกได้

เพราะฉะนั้น ที่ฟังเรื่องของนามธรรมและรูปธรรมซ้ำแล้วซ้ำอีก ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ถ้าในฐานะที่กำลังได้ฟัง ซึ่งผู้พูดเองก็ต้องได้ยิน ได้ฟังด้วย หรือแม้ผู้ไม่พูดก็กำลังฟังอยู่ ประโยชน์ คือ เพื่อให้สติระลึกทันทีในขณะที่กำลังเห็น เพื่อที่จะได้น้อมศึกษาพิจารณาว่า ลักษณะของสภาพรู้ ธาตุรู้ นั้น คือ อาการรู้ ไม่ใช่สิ่งที่เย็นหรือร้อน อ่อนหรือแข็ง ตึงหรือไหว ตั้งแต่ศีรษะตลอดเท้า

ต้องเป็นมหาสติปัฏฐานอยู่เรื่อย ๆ ตลอดทั้งพระไตรปิฎก ไม่ว่าพระผู้มีพระภาคจะทรงแสดงธรรมเรื่องอะไร ที่ไหน ก็เพื่อให้ผู้ฟังระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ

เพราะฉะนั้น การแสดงธรรมก็ดี หรือการฟังธรรมก็ดี เพื่อให้สติระลึกตามที่ได้อ่านหรือได้ฟัง แต่ถ้ายังไม่เข้าใจเลย สติย่อมเกิดระลึกไม่ได้ ไม่สามารถระลึกได้ ถูกว่า สภาพรู้ ธาตุรู้ อาการรู้ในขณะที่กำลังเห็นคืออะไร และสิ่งที่ปรากฏทางตาที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตนคืออะไร

เพราะฉะนั้น ต้องฟัง จนกระทั่งมีความเข้าใจเกิดขึ้น สติจึงจะระลึกสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามที่ได้ฟังแล้ว และเข้าใจแล้ว

แต่จะไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดที่ตรงไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค และกราบทูลถามว่า จะให้ทำอย่างไร เพราะผู้ที่ได้ฟังพระธรรมจากพระโอษฐ์ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนั้นจนกว่าผู้ฟังจะเข้าใจ และเมื่อผู้นั้นอบรมเจริญบารมีในอดีตมาแล้ว สติก็สามารถระลึกตรงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังได้ยินได้ฟังทันที ถ้าอบรมเจริญบารมีมามาก ก็สามารถประจักษ์แจ้งในลักษณะของสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน และรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอริยบุคคลได้

เพราะฉะนั้น ขึ้นอยู่กับความเข้าใจ ที่จะต้องอบรมเจริญขึ้นโดยอาศัยการฟังเพิ่มขึ้น เพื่อเกื้อกูลให้สติระลึก และสามารถละการยึดถือสภาพธรรมว่า เป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคลได้

ถ. ที่อาจารย์กล่าวนี้อยู่ในหลักปริยัติ และต้องมีปฏิบัติ เพราะฉะนั้น พวกเราจะต้องฟัง ต้องศึกษาให้รู้ ให้เข้าใจจริง ๆ จึงลงมือปฏิบัติ ถ้าไม่เข้าใจก็คงเสียเวลาที่เราปฏิบัติ

ส. ข้อสำคัญ คือ ไม่ใช่ตัวตนหรือเราปฏิบัติ แต่สติเกิดขึ้นปฏิบัติกิจของสติมรรคมองค์ ๘ ซึ่งโดยปกติเป็นมรรคมองค์ ๕ เกิดขึ้นปฏิบัติกิจของมรรคแต่ละองค์ ไม่มีตัวตนที่จะปฏิบัติได้เลย ถ้าสติไม่เกิด ไม่มีสภาพธรรมใดที่จะระลึกได้ว่า ขณะนี้มีสภาพธรรมที่ไม่ใช่ตัวตน ที่กำลังปรากฏ

๑๒๗๒

ที่ห้องประชุมตึกสภากาการศึกษามหาวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖

ถ. จากที่ได้ฟังเทป มีผู้ถามเรื่องการเจริญสติปัฏฐานทางกายว่า การเจริญสติปัฏฐานทางอาโป คือ น้ำ จะเจริญทางกายได้อย่างไร อาจารย์ตอบว่า ต้องรู้รูปหยยาบก่อน เพราะอาโปเป็นสุขุมรูป ผมสงสัยว่า รู้รูปหยยาบถึงแค่ไหน เพียงไร จึงจะเจริญอาโปได้

สุ. ทำไมอยากจะรู้อาโป คือ การกระทำทั้งหมดต้องเป็นเหตุเป็นผลจึงจะเป็นความเข้าใจที่ถูกต้อง เป็นข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง เพราะข้อปฏิบัติสามารถคลาดเคลื่อนไปได้โดยง่าย ถ้าเป็นผู้ที่ไม่รอบคอบ เช่น ถ้าไม่คิดว่าทำไมอยากจะรู้อาโป อยากหรือเปล่า

ทางตากำลังเห็น สติระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏที่เป็นนามธรรม ที่เป็นสภาพรู้ ซึ่งต่างจากรูปธรรมจริง ๆ แล้วหรือยัง ทำไมอยากจะรู้อาโป

ทางหูกำลังได้ยินเสียงตามปกติในขณะนี้ เกิดและดับไปอย่างรวดเร็ว สติระลึกรู้ลักษณะของเสียงว่า ที่เสียงปรากฏ เป็นสภาพที่กำลังปรากฏทางหู ต่างกับสภาพรู้ซึ่งกำลังรู้หรือได้ยินเสียงแล้วหรือยัง ทำไมอยากจะรู้อาโป

ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย มีสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามปกติตามความเป็นจริง ทางใจก็มีสุขบ้าง ทุกข์บ้าง คตินึกบ้าง หรือมีรูปที่เห็นแล้วทางตา มีเสียงที่ได้ยินแล้วทางหูนั้นเองเป็นอารมณ์ แต่ทำไมอยากจะรู้อาโป

เป็นเหตุเป็นผลอะไรไหมที่ต้องการจะรู้อาโป หรือเพียงอยาก และก็คิดว่ารู้รูปหยยาบนานเท่าไรจึงจะรู้อาโปได้ ไม่มีการอนุญาตเลย แล้วแต่สติปัญญาของบุคคลใดที่จะสามารถรู้ลักษณะของรูปใด และไม่ใช่ว่าเพราะอยาก แต่เพราะปัญญาเจริญขึ้นสามารถที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมต่าง ๆ จนทั่ว โดยไม่เลือก

ลมหายใจดูเป็นสิ่งที่ทุกท่านต้องการจะกำหนด ใช้คำว่า กำหนด อยากให้สมาธิตั้งมั่นอยู่ที่ช่องจมูก หรือที่เบ้าบนริมฝีปาก มีใครอยากจะรู้ขนาดปสาทซึ่งอยู่กลางช่องจมูกบ้างไหม เดียวจะมีการอยากรู้ว่า เมื่อไรจะรู้ขนาดปสาทที่อยู่กลางช่องจมูกอีก ก็เป็นเรื่องอยากจะทำทุกอย่างที่ได้ยินได้ฟังโดยไม่ได้อคิดว่าจะทำไมจึงอยากทำอะไรจึงต้องการรู้สิ่งนั้น ทำไมจึงต้องการรู้สิ่งนี้ ในเมื่อสภาพธรรมกำลังปรากฏ รู้ชัดตามความเป็นจริงทั่วทั้ง ๖ ทวารแล้วหรือยังเท่าที่อารมณ์จะปรากฏแก่สติของแต่ละบุคคล โดยไม่จำเป็นต้องไปอยากรู้

ผู้ที่เคยอบรมเจริญอานาปานสติในอดีตชาติ ซึ่งไม่มีใครสามารถจะรู้ได้ในสังสารวัฏฏ์ ที่ท่านผู้ฟังมีความสนใจในการเจริญสติปัฏฐานในชาตินี้ จะเคยมีการสะสมการอบรมเจริญสมถภาวนามาแล้วในอดีตชาติก่อน ๆ มากน้อยสักเท่าไร แต่อาศัยเป็นผู้ที่อบรมเจริญปัญญาเพื่อละ ไม่ใช่เพื่อต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทำให้เป็นผู้ที่สนใจในการอบรมเจริญสติปัฏฐาน และรู้ว่าสติเป็นอนัตตา ไม่มีใครสามารถที่จะเลือกอารมณ์ให้สติได้

สำหรับผู้ที่ได้อบรมเจริญปัญญามาแล้วพอที่จะระลึกถึงการเกิดดับของลมหายใจ ปัญญาของบุคคลนั้นย่อมสามารถประจักษ์การเกิดขึ้นและดับไปของรูปลมหายใจได้ด้วยการละว่า เป็นแต่เพียงสภาพธรรมอย่างหนึ่ง แต่ไม่ใช่ด้วยการชวนขวายอยากจะทำ อยากจะให้สติตั้งมั่นกำหนดที่ลมหายใจ ไม่ให้ไปทีอื่นเลย นั่นไม่ใช่ลักษณะของปัญญา แต่เป็นลักษณะของความต้องการ ซึ่งไม่ใช่หนทางที่จะประจักษ์แจ้งในลักษณะของสภาพธรรมที่เป็นแต่เพียงนามธรรมหรือรูปธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

เพราะฉะนั้น ไม่ควรจะมีปัญหาว่า เมื่อไรจะรู้เอาไป หรือว่ารู้นามหรือรูปมากน้อยเท่าไรจึงจะสามารถรู้เอาไปได้ แต่เป็นเรื่องของการอบรมเจริญปัญญาเพื่อรู้ชัดและละไปเรื่อย ๆ

ท่านผู้หนึ่ง ท่านมีความกังวลในเรื่องของอกุศลธรรม ท่านบอกว่า ท่านไม่อยากจะปล่อยใจของท่านเป็นไปกับอกุศลมาก ๆ ฟังดูเหมือนเป็นความคิดที่ดี แต่

ถ้าศึกษาธรรมโดยละเอียดแล้ว ไม่ใช่ว่าท่านปล่อยใจของท่านให้เป็นอกุศลมาก ๆ เพราะไม่มีใครสามารถปล่อยใจได้ ไม่มีตัวตนที่จะปล่อยใจ หรือไม่ปล่อยใจ

ทางตาที่กำลังเห็น สภาพธรรมชนิดหนึ่งซึ่งไม่ได้ปรากฏทางหู ไม่สามารถจะปรากฏทางหูเพราะไม่ใช่เสียง กำลังปรากฏทางตา เป็นสภาพธรรมอย่างหนึ่ง จะปล่อยใจหรือไม่ปล่อยใจเมื่อเห็นว่าเป็นแก้ว ซึ่งในชีวิตประจำวัน มีใครบ้างที่เห็นแล้วไม่รู้ว่าเห็นอะไร เมื่อเห็นว่าเป็นแก้ว เป็นชีวิตปกติประจำวัน ปล่อยใจหรือเปล่า ปล่อยใจหรือยัง หรือว่าไม่มีใครสามารถจะปล่อยได้เลย เพราะสภาพธรรมทั้งหลายเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ให้รู้ว่าเมื่อเห็นแล้ว ปกติในชีวิตประจำวัน สำหรับผู้ที่ได้ฟังพระธรรมโดยละเอียดย่อมรู้ว่า โลกมูลจิตคล้อยตามสิ่งที่ปรากฏทางตาแล้วทันที

จะไม่ปล่อยได้ไหม ที่ว่าไม่อยากจะให้จิตใจเป็นไปกับอกุศลธรรม ไม่อยากจะปล่อยใจให้เป็นอกุศลมาก ๆ ไม่อยากจะปล่อยใจให้เป็นโลภะมาก ๆ คิดว่าจะยับยั้งได้ เพราะไม่รู้ความจริงว่า ทันทีที่ตาเห็น โลภะคล้อยตามอารมณ์ที่เห็นทันที ทันทีที่ได้ยินเสียงตามปกติ โลภะก็คล้อยตามเสียงทันที ใครจะมีอำนาจยับยั้ง ไม่ปล่อยใจให้เป็นอกุศลหรือให้เป็นโลภะได้

เพราะฉะนั้น หนทางที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้และทรงแสดง เป็นการรู้แจ้งสภาพธรรมตามความเป็นจริง ทรงแสดงธรรมโดยละเอียดเรื่องวิถิจิตเพื่อให้รู้ว่า ถ้าวิถิจิตไม่เกิดขึ้น เป็นภวังคจิตอยู่ตลอด สติปัฏฐานย่อมเกิดไม่ได้ เมื่อมีทางที่จะรู้ อารมณ์ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ สติปัฏฐานจึงสามารถจะรู้สิ่งที่กำลังปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจได้ แต่ถ้าวิถิจิตไม่เกิด สติปัฏฐานก็เกิดไม่ได้

ที่ทรงแสดงพระธรรมโดยละเอียด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม แม้แต่เรื่องของวิถิจิต ผู้ฟังหรือผู้ศึกษาจะต้องพิจารณาโดยละเอียดว่า ทรงแสดงวิถิจิตเพื่ออะไร เพื่ออนุเคราะห์ผู้ฟังโดยสถานใด ก็คือโดยไม่ให้เป็นผู้หลงลืมสติเมื่อมีการเห็น มีการได้ยิน มีการได้กลิ่น มีการลิ้มรส มีการรู้สิ่งที่กระทบสัมผัส มีการคิดนึก เพราะถ้าไม่รู้ตาม

ความเป็นจริงจะไม่ทราบเลยว่า โลกะคล้อยตามอารมณ์ที่ปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจอยู่เรื่อย ๆ ขณะใดที่หลงลืมสติ

เพราะฉะนั้น การแสดงธรรม ไม่ใช่เพื่อให้ผู้ฟังเท่านั้นเป็นผู้ที่เจริญสติปัฏฐาน ในขณะที่กำลังฟัง แม้แต่ผู้กล่าวธรรม ผู้สนทนาธรรม ผู้แสดงธรรม ก็ต้องให้ธรรมที่กำลังกล่าวนั้นเป็นสติปัฏฐาน คือ ให้สติเกิดขึ้นระลึกถึงสิ่งที่กำลังปรากฏในขณะที่กำลังกล่าวถึงสภาพธรรมนั้น ๆ ด้วย จึงจะเป็นประโยชน์ที่แท้จริงของผู้ที่ศึกษาธรรม

และไม่่ว่าจะเป็นพระธรรมที่สั้นหรือเล็กน้อยประการใด ก็ต้องสมบูรณ์และสอดคล้องกับธรรมทั้งหมดที่ได้ทรงแสดงไว้ และตามความเป็นจริงด้วย แม้แต่เพียงพยานะที่ว่า ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา สติก็ต้องเป็นอนัตตา เมื่อสติเป็นอนัตตา จึงไม่สามารถที่จะเลือกอารมณ์ให้สติได้ เพราะฉะนั้น ไม่มีการที่จะคิดว่า เมื่อไรจะรู้ อาไป ตัดปัญหานี้ไปได้ รู้สิ่งที่กำลังปรากฏทางตาในขณะนี้ก่อน จนกว่าจะประจักษ์แจ้งจริง ๆ

อย่าลืม ธรรมทั้งหมด ทั้งพระไตรปิฎกและอรรถกถา เพื่อให้เข้าใจลักษณะของสภาพธรรมชัดเจนขึ้น เพื่อจะได้มีเครื่องปรุงสำหรับปัญญาที่จะละการยึดถือสภาพธรรมที่กำลังปรากฏว่าเป็นเรา หรือว่าเป็นตัวตน

ขอกล่าวถึงเรื่องกิจของจิต ไม่ว่าจิตจะมีประเภทมากถึง ๘๙ หรือ ๑๒๑ ดวง โดยพิเศษ แต่กิจทั้งหมดของจิตมีเพียง ๑๔ กิจเท่านั้น แสดงให้เห็นได้ว่า จิตหลายประเภททำกิจเดียวกันได้

ได้กล่าวถึงกิจที่ ๑ แล้ว คือ ปฏิสันธิกิจ ที่ทำกิจเกิดขึ้นสืบเนื่องจากจตุตติจิตของชาติก่อน ซึ่งแต่ละชีวิตจะมีการเกิดต่างกัน ไม่ใช่จำกัดแต่เฉพาะในมนุษยภูมิเท่านั้น แม้แต่ภูมิอื่น ๆ เช่น ดิรัจฉานภูมิ ก็จะเป็นความวิจิตรของสัตว์ดิรัจฉานได้ ช้างก็อยู่อย่างช้าง มีอาหารของช้าง งูก็อยู่อย่างงู มีอาหารของงู นกก็อยู่อย่างนก ที่อยู่ก็ต่างกัน แม้แต่การเกิดมาเป็นมนุษย์ ก็ย่อมแสดงให้เห็นความวิจิตรของกรรมที่ได้กระทำแล้ว ต่างกันตั้งแต่เกิด เรื่อยไปจนกระทั่งถึงจุติ และตลอดไปจนถึงชาติต่อ ๆ ไป

ซึ่งในแต่ละขณะไม่สามารถที่จะย้อนกลับมาเป็นบุคคลเมื่อวานนี้ หรือเมื่อวันก่อน หรือแม้ในชาติก่อน แสดงให้เห็นว่าทุกขณะเกิดขึ้นเพื่อที่จะไปเท่านั้น ไปสู่อารมณ์ต่าง ๆ โดยจิตที่เป็นกุศลบ้าง เป็นอกุศลบ้าง เป็นวิบากบ้าง เป็นกิริยาบ้าง เพราะฉะนั้น เรื่องของกรรมซึ่งเป็นเหตุทำให้ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้น จึงเป็นเรื่องที่น่าน่าศึกษา น่าพิจารณามาก เพราะแสดงให้เห็นถึงความวิจิตรของจิต

กรรม คือ การกระทำ ได้แก่ เจตนาเจตสิก เกิดกับจิตทุกดวง ไม่มีจิตสักประเภทเดียวที่ขาดเจตนาเจตสิก เจตนาเจตสิกที่เกิดกับกุศล ก็เป็นกุศลเจตนา เจตนาเจตสิกที่เกิดกับอกุศล ก็เป็นอกุศลเจตนา เจตนาเจตสิกที่เกิดกับวิบากเป็นผลของกุศล ก็เป็นเจตนาที่เป็นวิบาก ไม่ใช่เป็นกุศลหรืออกุศลที่เป็นเหตุ เจตนาที่เกิดกับกิริยาจิต ก็ไม่ใช่ทั้งกุศล ไม่ใช่ทั้งอกุศล ไม่ใช่ทั้งวิบาก แต่เป็นเพียงกิริยา

ข้อความในอรรถกถา มีคำว่า กัมมสมาทาน แปลโดยศัพท์ หมายถึง การถือเอาซึ่งกรรม ทุกท่านเวลาที่จะทำกุศล มีเจตนา มีความตั้งใจที่จะถือเอา หรือที่จะกระทำแล้วซึ่งกุศลนั้น ๆ

อย่างเช่น ท่านที่ตั้งใจจะถวายทาน มีการถือเอาซึ่งกรรม คือ กระทำกรรมนั้น ต้องการที่จะกระทำกรรมนั้น ต้องการที่จะถือกรรมนั้น ต้องการจะเอาซึ่งกรรมนั้น ต้องการจะกระทำกรรมนั้นนั่นเอง หรือขณะที่จะทำอกุศลกรรมชนิดหนึ่งชนิดใด

กัมมสมาทาน การถือเอาซึ่งกรรม ได้แก่ การตั้งใจยึดถือที่จะกระทำกรรมนั้น เป็นลักษณะสภาพธรรมที่ปรากฏได้ ตั้งใจจะกระทำซึ่งกรรมใด ก็คือ การถือเอาซึ่งกรรมนั้นด้วยความตั้งใจ จงใจ ยึดถือที่จะกระทำกรรมนั้น เพราะฉะนั้น กรรมของแต่ละท่านก็ต้องต่างกันไปตามกัมมสมาทาน การตั้งใจที่จะถือเอาซึ่งกรรมนั้น ๆ

บางท่านสนใจที่จะถอดเทป ท่านก็มีกัมมสมาทาน คือ การถือเอาซึ่งกรรมนั้น ตั้งใจที่จะกระทำกรรมนั้น กรรมนั้นบุคคลนั้นย่อมถือเอาแล้ว เพราะว่าสมาทาน คือ ถือเอาซึ่งกรรมนั้น

นี่เป็นสำนวนที่แปลโดยศัพท์ แต่ตามความเป็นจริง คือ ความตั้งใจ ความตั้งใจเกิดขึ้นที่จะกระทำสิ่งใด บุคคลนั้นก็ย่อมถือเอาแล้วซึ่งกรรมนั้น หมายความว่า ย่อมกระทำการกรรมนั้นนั่นเอง นี่คือกรรมที่ต่าง ๆ กันไปของแต่ละบุคคล

และโดยมากเวลาที่พูดถึงเรื่องของกรรม ทุกคนจะนึกถึงกรรมใหญ่ ๆ เช่น กุศลกรรม ได้แก่ การถวายทาน หรือการทอดกฐิน แต่ชีวิตประจำวันของท่าน อยู่ใกล้ชิดกับบุคคลใด กรรมที่ท่านกระทำต่อบุคคลนั้น เคยพิจารณาบ้างไหมว่าเป็นกุศลกรรมหรือเป็นอกุศลกรรม ไม่ต้องคิดถึงกรรมใหญ่ ๆ แต่กรรมที่กระทำกับบุคคลใกล้ชิดเป็นประจำวัน ถ้าได้พิจารณาว่าขณะนั้นเป็นกุศลกรรมหรือเป็นอกุศลกรรม ย่อมทำให้ละอกุศลกรรมและเจริญกุศลกรรมมากขึ้น เพราะท่านคงจะไม่กระทำการกรรมกับคนที่ท่านไม่รู้จัก เดินผ่านกันไปสวนกันมาตามถนนหนทาง จะมีการกระทำกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมกับบุคคลเหล่านั้นไหม แต่กับผู้ใกล้ชิด ในบ้าน ในครอบครัว ระหว่างมิตรสหาย วงศาคณาญาติ เคยพิจารณากรรมของท่านต่อบุคคลเหล่านั้นบ้างหรือเปล่า

บางท่านอาจจะไม่ชอบคนใกล้ชิด หรือคนที่พบบ่อย ๆ บางทีความรู้สึกไม่พอใจเกิดขึ้นแล้วในจิต ยังไม่ถึงกับแสดงออกทางกายหรือวาจา แต่ปรากฏบ้างได้ไหม ลองคิดดู และถ้ามีกำลังมากขึ้น ทางกาย กระทำสิ่งใดบ้างแล้วซึ่งเป็นกายกรรม ทางวาจา กระทำคำพูดสิ่งใดบ้างแล้วซึ่งเป็นวจีกรรม ทำไมไม่คิดถึงผู้ที่อยู่ใกล้ หรือว่ามิตรสหายซึ่งเป็นผู้ที่ท่านมักจะทำการกรรมเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอมากกว่าบุคคลอื่น เพราะฉะนั้น เรื่องของกรรมเป็นเรื่องที่น่าพิจารณาจริง ๆ

ข้อความในอรรถกถา เช่น **มโนรทปฺปณฺณิ อรรถกถา อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ปฐมปัณณาสก์ วรรคที่ ๔ นิทานสูตร ข้อ ๔๗๓** ได้แสดงเรื่องของกรรมไว้ครบถ้วน ซึ่งถ้าท่านผู้ฟังจะอ่านเองก็จะมีข้อความที่สมบูรณ์น่าพิจารณา

ข้อความมีว่า

จริงอยู่ โดยปริยายแห่งพระสูตรต้นตปิฎก กรรมทั้งหลาย ๑๑ อย่าง อันท่านจำแนกไว้แล้ว

ถามว่า ท่านจำแนกไว้ได้อย่างไร

แก้วว่า ท่านจำแนกไว้ว่า

ทิวฐธรรมเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในปัจจุบันชาติ

อุปัชฌเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในชาติต่อไป

อปรปริยายเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในชาติต่อไปอีกไม่สิ้นสุด ตราบ
ใดที่ยังมีสังสารวัฏฏ์

ครุฑกรรม คือ กรรมหนัก

พหุลกรรม คือ กรรมที่มีกำลัง

อาสัณนกรรม คือ กรรมที่ทำเมื่อใกล้จะจุติ คือ ใกล้จะสิ้นชีวิต

กฏัตตาวาปนกรรม คือ กรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งไม่ใช่ครุฑกรรม พหุลกรรม
และอาสัณนกรรม

ชนกกรรม คือ กรรมซึ่งเป็นปัจจัยให้ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้น

อุปัตถัมภกกรรม คือ กรรมซึ่งไม่เป็นปัจจัยให้ปฏิสนธิจิตเกิด แต่อุปถัมภ์
หลังจากที่ปฏิสนธิจิตเกิดแล้ว

อุปปีฬกกรรม คือ กรรมที่เบียดเบียนกรรมอื่นซึ่งกำลังให้ผลอยู่

อุปฆาตกรรม คือ กรรมที่ตัดรอนกรรมอื่นซึ่งกำลังให้ผลอยู่

สำหรับทั่ว ๆ ไป ท่านผู้ฟังมักจะได้ยินคำว่า กรรม ๑๒ แต่สำหรับใน
มโนรธปุรณี อรรถกถา นิทานสูตร แสดงถึงกรรม ๑๑

โดยปริยายแห่งพระอภิธรรม จำแนกกรรมไว้ ๑๖ ประการ

นี้แสดงให้เห็นว่า เรื่องของกรรมเป็นเรื่องที่ละเอียดจริง ๆ

๑๒๗๓

ที่ห้องประชุมตึกสภากาการศึกษามหาวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

ส. วิบากทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกรรมเป็นกัมมปัจจัย ถ้าไม่มีกรรม วิบากย่อมเกิดไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นจักขุวิญญาณกุศลวิบาก หรือโสตวิญญาณกุศลวิบาก ฆานวิญญาณกุศลวิบาก ชิวหาวิญญาณกุศลวิบาก กายวิญญาณกุศลวิบาก สัมผัสจิตตานุศลวิบาก สันตึรณกุศลวิบาก หรือตทาลัมพณกุศลวิบากก็ตาม ต้องเกิดขึ้นเพราะกรรมที่ได้กระทำแล้วเป็นปัจจัย

เวลาที่ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้นทำให้นุคคลต่างกันไป จิตที่ทำกิจปฏิสนธิบางประเภท มีปัญญาเจตสิกเกิดร่วมด้วย บางประเภทไม่มีปัญญาเจตสิกเกิดร่วมด้วย แสดงให้เห็นถึงกรรมที่ต่างกันว่า ถ้ากรรมใดไม่ประกอบด้วยปัญญาเจตสิก จะให้ผลทำให้วิบากที่เกิดขึ้นร่วมกับปัญญาเจตสิกเกิดไม่ได้เลย แต่ถ้าเป็นกรรมที่ประกอบด้วยปัญญาเจตสิก จะให้ผลเป็นวิบากที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาเจตสิกได้ไหม ลองคิดดู กรรมที่เป็นไปเกี่ยวเนื่องประกอบกับปัญญา จะทำให้เกิดวิบากที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาได้ไหม

เพราะฉะนั้น เป็นเรื่องที่จะต้องอ่านมาก ฟังมาก ศึกษามาก พิจารณามาก ใคร่ครวญมากเพื่อที่จะได้ไม่ลืมน่า ได้ อย่าลืมน่า กรรมที่ประกอบด้วยปัญญาเป็นปัจจัย ทำให้เกิดวิบากที่ประกอบด้วยปัญญาได้ นี่ตอนหนึ่ง และกรรมที่ประกอบด้วยปัญญาเกี่ยวเนื่องกับปัญญา ทำให้เกิดวิบากซึ่งไม่ประกอบด้วยปัญญาได้ด้วย

มหากุศลมีทั้งหมด ๘ ดวง ทำให้เกิดกุศลวิบาก ๑๖ ดวง เป็นกุศลวิบากที่ประกอบด้วยปัญญากี่ดวง ไม่ประกอบด้วยปัญญากี่ดวง เพราะฉะนั้น คำตอบคือ ได้

นี่คือการที่จะต้องศึกษาจริง ๆ พิจารณาจริง ๆ เป็นเรื่องของกรรมนั่นเอง แต่เป็นเรื่องที่ละเอียด เพราะฉะนั้น ธรรมทั้งหมดที่ได้ทรงแสดงไว้จะต้องพิจารณาใคร่ครวญ ไตร่ตรอง จนเป็นความเข้าใจในเหตุในผลจริง ๆ

เมื่อเป็นกุศลที่เกี่ยวข้องเป็นไปกับปัญญา ก็ทำให้เกิดวิบากที่เป็นกุศลที่ประกอบด้วยปัญญาได้ นี่ไม่ผิด แต่ก็ทำให้เกิดกุศลวิบากที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาด้วยได้ เพราะมหากุศลมี ๘ ดวง ประกอบด้วยปัญญา ๔ ดวง ซึ่งในมหากุศลที่ประกอบด้วยปัญญา ๔ ดวงนั้น ทำให้เกิดมหาวิบากได้ และทำให้เกิดกุศลวิบากที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาได้

ถ้าเป็นไปไม่ได้จะทรงแสดงไว้ใหม่ว่า ผลของมหากุศล ๘ ดวง ทำให้เกิดกุศลวิบาก ๑๖ ดวง เป็นมหาวิบาก ๘ ดวง เป็นอกุศลกุศลวิบาก ๘ ดวง

ท่านผู้ฟังซึ่งเริ่มสนใจพระธรรม ก็เปิดวิทยุฟัง และก็บอกว่าไม่เข้าใจ มีไหม เป็นมหากุศลหรือเปล่าที่ฟัง เรื่องของสภาพธรรมตามความเป็นจริง ที่ฟังเป็นมหากุศลหรือเปล่า ถ้ามถึงขณะที่ฟัง ไม่ได้ถ้ามถึงขณะที่กำลังฟังและผัสสะสติ แต่ขณะที่กำลังฟังเป็นกุศลหรือเปล่า ถ้าไม่เป็นจะฟังไหม ก็ยอมไม่ฟัง แต่เมื่อฟังแล้วไม่เข้าใจ บอกเลยว่าฟังหลายครั้งก็ไม่เข้าใจ เพราะฉะนั้น ในขณะนั้นจะประกอบด้วยปัญญาไหม ก็ยังไม่ประกอบ แต่เมื่อมีการฟังและเข้าใจบ้าง ยังไม่ใช้การชัดเจนจริง ๆ ปัญหายังอ่อนหรือคมในขณะที่ฟังและเข้าใจบ้าง เพิ่งจะเข้าใจเงา ๆ นิด ๆ หน่อย ๆ หลังจากที่บ้านท่านอาจจะฟังมาเป็นเวลานานทีเดียว

เพราะฉะนั้น ถ้ากุศลนั้นให้ผล จะทำให้เกิดพร้อมกับปัญญาเจตสิกใหม่นิดเดียวเท่านั้นเอง เพิ่งจะเริ่ม ยังไม่ได้เข้าใจอะไรมากมาย เช่น ได้ฟังว่านามธรรมเป็นสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ เป็นอาการรู้ เข้าแล้วซ้ำอีกเป็นเดือนเป็นปี ก็พูดตามคิดตามว่า นามธรรมเป็นสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ เป็นอาการรู้ นั่นเป็นลักษณะของปัญญาที่พร้อมจะให้ผลเกิดขึ้นประกอบด้วยปัญญาหรือเปล่า

ลองพิจารณาดู เพียงฟัง และน้อมไปนิตหนึ่งว่า นามธรรมเป็นสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ เป็นอาการรู้ จะสามารถเป็นปัจจัยทำให้มหาวิบากเกิดพร้อมกับปัญญาเจตสิกได้ไหม เพียงเท่านั้นเองที่พูดตามหลังจากที่ได้ยินได้ฟังบ่อย ๆ ว่า นามธรรมเป็นสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ เป็นอาการรู้ พูดได้ แต่รู้อย่างนั้นหรือเปล่า

ระดับขั้นของปัญญา จะเห็นได้ว่ามีหลายระดับขั้นจริง ๆ ตั้งแต่เริ่มฟังเป็นมहाกุศลจริง แต่ยังไม่ใช่นิยามสัมปยุตต์ เมื่อมีความเข้าใจเพิ่มขึ้นสักนิดสักหน่อย แต่ยังคงเป็นนามธรรมเป็นสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ เป็นอาการรู้ โดยที่ยังไม่ได้ประจักษ์ในลักษณะของสภาพรู้ ธาตุรู้ อาการรู้ จะเป็นปัจจัยถึงกับทำให้มหาวิบากเกิดพร้อมกับปัญญาเจตสิกได้ไหม

เพราะฉะนั้น มหากุศลนิยามสัมปยุตต์เป็นปัจจัยให้มหาวิบากนิยามสัมปยุตต์เกิดได้ และเป็นปัจจัยให้กุศลวิบากที่ไม่เกิดร่วมกับปัญญาเจตสิกเกิดด้วยได้

นี่คือชีวิตประจำวัน กรรมที่แต่ละท่านกำลังทำอยู่ ซึ่งไม่ควรคิดถึงกรรมที่จะทำ แต่โดยมากท่านผู้ฟังคิดถึงกรรมที่จะทำ ปีนี้อะไรจะเกิดอะไร อาจจะคิดไว้ เตรียมไว้ว่า จะทำกุศลกรรมอะไรบ้าง เดือนหน้าจะถวายทาน อาทิตยหน้าอาจจะถวายทาน หรืออะไรอย่างนั้น แต่กำลังทำกรรมอะไรเดี๋ยวนี้ ขณะนี้ ควรที่จะได้พิจารณากรรมที่กำลังกระทำว่าเป็นกุศลหรืออกุศล แทนที่จะพิจารณากรรมที่จะกระทำ

ขณะนี้ เป็นกุศลกรรมหรือเปล่า

เดี๋ยวนี้ ธรรม คือ ขณะนี้เองที่จะต้องพิจารณา เรื่องของจิตทั้งหมด เรื่องของเจตสิกทั้งหมด เรื่องของรูปทั้งหมด เรื่องของธรรมทั้งหมดที่ทรงแสดงไม่พ้นจากในขณะนี้เอง เพียงเพื่อที่จะเกื้อกูลให้ท่านผู้ฟังเป็นผู้ที่ละเอียด ที่สติจะระลึกรู้และเข้าใจลักษณะของสภาพธรรมที่ได้ศึกษาว่าตรงตามความเป็นจริงหรือไม่ เพื่อให้ปัญญาเจริญขึ้นจริง ๆ เพื่อที่จะเกื้อกูลให้สติระลึกจนกว่าจะเป็นจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานบ้าง เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐานบ้าง กายานุปัสสนาสติปัฏฐานบ้าง ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานบ้าง โดยอาศัยความเข้าใจพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงลักษณะสภาพของแต่ละขณะจิต ซึ่งกำลังเกิดกับทุกท่านตามปกติ ตามความเป็นจริง

เพราะฉะนั้น ในขณะนี้ เป็นกุศลหรือเปล่า เป็นนิยามสัมปยุตต์หรือเปล่า เดี่ยวนี้เอง ถ้าสติเกิด เป็นมहाกุศล ระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ พิสูจน์อีก ว่าปัญญาารู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏหรือยัง

ถ. มหากุศลญาณสัมปยุตต์ให้ผลเป็นมหาวิบากที่เป็นญาณสัมปยุตต์ได้ และให้ผลเป็นญาณวิปยุตต์ก็ได้ หมายความว่าอย่างไร ไม่ประกอบด้วยปัญญาหรือ

ส. หรือให้ผลเป็นอเหตุกะก็ได้ เพราะมหากุศล ๘ ดวง ให้ผลเป็น กุศลวิบาก ๑๖ ดวง

ถ. ผมยังไม่เข้าใจ เพราะอะไรมหากุศลที่สำเร็จด้วยญาณสัมปยุตต์แล้ว ให้ผลเป็นญาณวิปยุตต์

ส. ขณะที่กำลังฟังธรรมในขณะนี้ ขณะที่เพียงฟังและไม่เข้าใจ ก็เป็น มหากุศล เมื่อไม่เข้าใจจะเป็นญาณสัมปยุตต์ได้ไหม ไม่ได้ และเมื่อฟังแล้วก็เริ่มเข้าใจ บ้างเล็กน้อย นิดหน่อย อย่างเช่น นามธรรมเป็นสภาพรู้ มีใครบ้างที่ฟังประโยคนี้อแล้ว ไม่เข้าใจ นามธรรมเป็นสภาพรู้ เป็นธาตุรู้ เมื่อเป็นธาตุรู้ก็หมายความว่า ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล เป็นแต่เพียงธาตุ คือ สภาพธรรมอย่างหนึ่งเป็นอาการรู้ แสดง ว่าไม่มีรูปร่าง ไม่มีสี ไม่มีเสียง ไม่มีกลิ่น เป็นแต่เพียงอาการรู้เท่านั้นเอง นี่เข้าใจแล้ว แต่เป็นญาณสัมปยุตต์หรือยัง หรือว่าเพียงเงา ๆ ที่จั่วว่า นี่คือลักษณะของนามธรรม

ขณะที่กำลังเห็น ในพระไตรปิฎกพระผู้มีพระภาคจะทรงแสดงว่า จักขุวิญญาณ เกิดขึ้นเห็นสิ่งที่ปรากฏทางตา ฟังก็เข้าใจใช่ไหมว่าไม่ใช่ตัวตน เพราะต้องเป็นจิต ไม่ใช่รูปที่กำลังเห็น แต่ในขณะที่เห็นเดี๋ยวนี้ จักขุวิญญาณเห็น ไม่ใช่ตัวตน ลักษณะ ของธาตุรู้ที่เป็นจักขุวิญญาณคืออย่างไร ไม่ใช่ชื่อจักขุวิญญาณ แต่เป็นลักษณะ เป็นธาตุรู้ เป็นอาการรู้ ปัญญาสามารถรู้อย่างนี้หรือยัง หรือว่าเริ่มเข้าใจบ้างเล็กน้อย

ถ. ถ้าเริ่มเข้าใจเล็กน้อย ก็เป็นอเหตุกะ

ส. สภาพของจิตต้องเป็นมหากุศลญาณสัมปยุตต์อย่างต่ำที่สุด น้อยที่สุด จึงสามารถให้ผลเป็นมหาวิบากญาณวิปยุตต์ได้ เพราะเหตุใด ฟังแล้ว ไม่ฟังอีกเลย ๓๐ ปี ลืมไหม นามธรรมเป็นอย่างไรที่เคยได้ยินได้ฟังไว้ ที่ค่อย ๆ น้อมไปที่ละน้อย ถ้า ๓๐ ปีนั้นไม่ได้ฟังเลย เผลอไปอยู่ที่อื่น หหมดโอกาสที่จะได้ยินได้ฟังด้วยประการ ใด ๆ ก็ตาม จะเหมือนกับการที่ได้ฟังอีกบ่อย ๆ เนือง ๆ พิจารณาอีกบ่อย ๆ เนือง ๆ

ใกล้เคียงต่อลักษณะของสภาพที่เป็นธาตุรู้เพิ่มขึ้น แม้ว่าจะเป็นเพียงวันละเล็กน้อย แต่ปัญญาสามารถค่อย ๆ รู้ขึ้น มากกว่าที่จะห่างเหินไปเลย

เพราะฉะนั้น การฟังที่เป็นมหากุศลญาณสัมปยุตต์เพียงครั้งแรกล้วนหรือที่จะให้ผลเป็นมหาวิบากญาณสัมปยุตต์ ในเมื่อมีกำลังอ่อน เกือบจะเรียกได้ว่า ละลายหายไปเลยถ้าไม่มีการฟังอีกบ่อย ๆ หรือไม่มีการที่จะน้อมพิจารณาอีกเนื่อง ๆ เป็นมหากุศลญาณสัมปยุตต์ที่ไม่มีกำลังเลย จึงให้ผลเป็นมหาวิบากญาณวิปยุตต์

แต่ถ้าผู้ใดอบรมเจริญปัญญาประจักษ์แจ้งลักษณะสภาพของนามธรรมและรูปธรรม แม้ยังไม่ถึงความเป็นพระโสดาบันบุคคล ปัญญาที่สามารถประจักษ์แจ้งลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมได้ ย่อมให้ผลเป็นมหาวิบากญาณสัมปยุตต์ เพราะปัญญาต่างชั้นกันเหลือเกิน กับการที่เพียงเริ่มจะเข้าใจในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม

ถ. หมายความว่า มหากุศลญาณสัมปยุตต์เกิดขึ้นในขณะที่เรากำลังฟังธรรมและเริ่มเข้าใจอย่างเงา ๆ เป็นผลให้เกิดมหาวิบากญาณวิปยุตต์ได้ หรือเป็นเหตุกจิต

สุ. แน่นนอน สำหรับมหากุศลญาณสัมปยุตต์ย่อมให้ผลทำให้ปฏิสนธิด้วยมหาวิบากญาณสัมปยุตต์ก็ได้ หรือมหาวิบากญาณวิปยุตต์ก็ได้ แล้วแต่กำลังของปัญญา

ถ้ามหากุศลญาณวิปยุตต์ให้ผล ก็ทำให้ปฏิสนธิในภูมิที่เป็นมนุษย์หรือเทวดาได้ แต่จิตที่ทำการปฏิสนธิเป็นมหาวิบากญาณวิปยุตต์ หรือเป็นเหตุกุศลวิบากก็ได้

การเกิดในภูมิมนุษย์ แต่พิจารณาตั้งแต่กำเนิด ยังเป็นผลของกุศล คือ ไม่ทำให้เกิดในอบายภูมิ ไม่ทำให้เกิดในนรก ไม่ทำให้เกิดเป็นเปรต ไม่ทำให้เกิดเป็นอสุรกาย ไม่ทำให้เกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน เป็นผลของกุศลที่ทำให้เกิดเป็นมนุษย์แม้ว่าจะพิจารณาตั้งแต่กำเนิด ก็ยังเป็นผลของกุศล แต่ว่าเป็นผลของกุศลที่อ่อนมาก

เพราะฉะนั้น มหากุศลญาณวิปยุตต์ ให้ผลเป็นมหาวิบากญาณวิปยุตต์ ปฏิสนธิได้ หรือให้ผลเป็นกุศลวิบากสันติธรรมปฏิสนธิก็ได้

ในชีวิตประจำวันจริง ๆ ทุกท่านเป็นผู้ที่รู้จักตัวท่านมากกว่าบุคคลอื่น เพราะฉะนั้น ย่อมทราบเหตุของการที่จะให้เกิดข้างหน้า ซึ่งไม่มีบุคคลอื่นสามารถที่จะทำได้ นอกจากตัวของท่านเองว่า มหากุศลญาณสัมปยุตต์มีบ่อย ๆ เนือง ๆ มากขึ้น พอที่จะให้ผลทำให้ปฏิสนธิพร้อมด้วยปัญญาเป็นมหาวิบากญาณสัมปยุตต์ หรือว่าจะให้ผลอย่างอื่น ซึ่งกุศลแต่ละอย่างก็ให้ผลต่างกันไปตามกำลัง หรือตามประเภทของกุศลนั้น ๆ

ถ. ขณะที่กำลังฟังท่านบรรยายอยู่นี้ ก็เป็นมหากุศลใช่ไหม

ส. ใครรู้ แต่ละบุคคลย่อมรู้ เพราะสติสัมปชัญญะเกิดขึ้นระลึกได้

ถ. ขณะที่กำลังฟังอยู่ และมีความตั้งใจฟัง แต่ว่าปัญญายังไม่เกิด ก็เป็นญาณวิปยุตต์ใช่ไหม

ส. แน่นนอน ขณะนี้ที่ทุกท่านกำลังฟังธรรม เป็นมหากุศล เป็นปัจจัยให้เกิดมหาวิบาก ถ้าจิตเกิดและดับไป และกุศลนี้ให้ผล ก็ต้องแล้วแต่ว่า กุศลวันนี้ ขณะฟังธรรมวันนี้ เป็นมหากุศลญาณวิปยุตต์ หรือญาณสัมปยุตต์ ซึ่งจะทำให้ปฏิสนธิจิตต่างกัน เป็นปฏิสนธิจิตที่ประกอบด้วยปัญญา หรือไม่ประกอบด้วยปัญญา

ถ. ถ้าไม่เข้าใจ แต่ก็เป็นปัจจัยต่อไปได้ ใช่ไหม

ส. ก็จะต้องอบรมเจริญไปเรื่อย ๆ ถ้ามีการฟังเพิ่มขึ้น ๆ และรู้จุดประสงค์ของการฟังว่า เพื่อให้ปัญญารู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ไม่ใช่เพื่อเหตุอื่นสักประการเดียว ทั้งการฟังธรรม การแสดงธรรม และกุศลทุกประการ เพื่อให้ปัญญาเจริญขึ้น เกื้อกูลเป็นสังขารขั้นปรับปรุงแต่งให้สามารถพิจารณาละการยึดถือสภาพธรรมที่ปรากฏว่า เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนได้

เวลาสวดมนต์ เป็นกุศลหรือเป็นอกุศล ก็สลับกัน ตามความเป็นจริงทุกอย่าง ถ้าเวลาที่สวดเฉย ๆ ไม่ได้ระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ เป็นกุศลได้ไหม เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณา สวดเฉย ๆ โดยที่ไม่ได้ระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ เป็นกุศลได้ไหม อย่าลืม สวด ไม่ใช่เพียงพูดหรือท่องตาม ๆ ไป ขณะที่สวดมนต์ ซึ่งทุกท่านที่เป็นพุทธศาสนิกชนก็สวดมนต์ก่อนนอน

บางท่านทั้งตื่นขึ้นมาด้วย ทั้งเช้า ทั้งค่ำ ชีวิตปกติตามความเป็นจริง ในขณะที่กำลัง
สวดมนต์เป็นกุศลหรือเปล่า ในขณะที่สวดมนต์ถ้าไม่ได้ระลึกถึงพระพุทธคุณ
พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ เป็นกุศลหรือเปล่า เป็นมหากุศลได้ไหม

เป็น ถ้าไม่เป็นจะสวดไหม ขณะที่เผลอก็รู้ว่าขณะนั้นเป็นอกุศล ขณะที่ไม่เผลอ
แต่สวด มีศรัทธาใหม่ในขณะสวด ศรัทธาเป็นโสภณเจตสิกแม้ไม่เกิดกับปัญญา
เพราะว่าศรัทธาไม่ใช่ปัญญา เป็นเจตสิกแต่ละประเภทต่างชนิดกัน ลักษณะต่างกัน
กิจต่างกัน

เพราะฉะนั้น เมื่อมีศรัทธาจึงสวด ซึ่งสามารถรู้ได้ในการสวดมนต์แต่ละครั้งว่า
ศรัทธามากหรือน้อย ประกอบด้วยปัญญาหรือไม่ประกอบด้วยปัญญา นี่คือความ
วิจิตรของจิตซึ่งเป็นกรรมในชีวิตประจำวัน ที่สะสมไปเรื่อย ๆ การเกิดดับสืบต่อของจิต
เป็นไปอย่างรวดเร็ว การเกิดดับสะสมของกรรมก็เป็นไปอย่างรวดเร็วในแต่ละวัน
ในแต่ละภพ ในแต่ละชาติ เพราะฉะนั้น แต่ละคนจะไม่ซ้ำกันเลย เพราะแม้แต่
ความคิดก็วิจิตรต่าง ๆ กัน แม้ว่าจะเห็นสิ่งเดียวกัน ได้ยินอย่างเดียวกัน เพราะฉะนั้น
ก็ทำให้กรรมต่างกันออกไป

และบางกรรมก็เป็นวิภูษธรรมเวทนียกรรม คือ ให้ผลในปัจจุบันชาติ ในชาติที่
ทำกรรมนั้นเอง แต่ไม่มีใครสามารถจะพยากรณ์ได้ว่า ในขณะที่กำลังเห็นเดี๋ยวนี้
เป็นผลของกุศลในชาตินี้เองที่ได้ทำเมื่อขณะนั้น วันนั้น

๑๒๗๔

ที่ห้องประชุมตึกสภากาการศึกษามหาวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

ถ้ามีคนหนึ่งคนใดมาบอกท่านผู้ฟังว่า ขณะนี้กำลังได้รับผลของกรรมที่ท่านทำวันนั้นวันนี้ ท่านจะรู้สึกอย่างไร เชื่อไหม หรือว่าชาติก่อนเคยทำอย่างนั้นอย่างนี้ ชาตินี้จึงได้รับผลอย่างนั้นอย่างนี้ เชื่อไหม

ไม่เชื่อ เพราะรู้ได้แต่เพียงว่า อกุศลกรรมย่อมให้ผลเป็นอกุศลวิบาก กุศลกรรมย่อมให้ผลเป็นกุศลวิบาก แต่พยากรณ์ไม่ได้ เพราะไม่ใช่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะฉะนั้น กรรมที่ได้กระทำแล้วในชาติก่อน ๆ นั้น และกรรมที่กำลังทำอยู่ในชาตินี้ จะมีกรรมทั้งประเภทที่ให้ผลในชาตินี้ และยังไม่ได้ให้ผลในชาตินี้ แต่จะให้ผลในชาติหน้าต่อไป หรือว่าในชาติหน้าต่อไปยังไม่ให้ผล ก็ยังมีโอกาสจะให้ผลหลังจากชาติหน้าต่อไปอีกไม่สิ้นสุด ตราบใดที่ยังมีสังสารวัฏอยู่

ท่านที่หนักแน่นในเหตุในผล ย่อมเป็นผู้ที่เชื่อมั่นในกรรมของตนเองว่า ทุกท่านเป็นทายาทของกรรม มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ ไม่ใช่บุคคลอื่นจะสามารถดลบันดาลได้ และไม่มีใครสามารถบอกได้ พยากรณ์ได้ว่า ขณะที่กำลังมีกุศลวิบากเกิดหรืออกุศลวิบากเกิดนั้น เป็นผลของกรรมในชาติไหน แต่ให้ทราบว่า กรรมที่กระทำแล้วในชาตินี้ มีบางกรรมที่เป็นทิวฏฐธรรมเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในปัจจุบันชาตินี้เอง

ถ. ถ้าสวดมนต์ด้วยจิตที่ต้องการให้ตัวเองพ้นภัย จะเป็นมหากุศลไหม

สุ. รู้จิตของคนอื่นพอที่จะตอบได้ไหม เพราะจิตเกิดดับสลับสืบต่อกันเร็วมาก ต้องอาศัยสติสัมปชัญญะของบุคคลนั้นเองจริง ๆ จึงจะสามารถรู้ลักษณะของจิตของตนในขณะนั้นว่า เป็นกุศลหรือเป็นอกุศล

ถ. เรามีเจตนาที่จะสวดเพื่อให้ตัวเองพ้นภัย

ส. เจตนาที่จะสวด มีศรัทธาใหม่ที่จะสวด เวลาที่มีความอยากที่จะได้ผล
ของกุศลเป็นกุศลหรือเปล่า ขณะที่มีความต้องการผล

ถ. มีเจตนาที่จะสวด และมีศรัทธาที่จะสวดด้วย และมีการหวังผลด้วย

ส. ก็เป็นการเกิดดับสลับกันของกุศลและอกุศลอย่างรวดเร็ว แต่ความ
ต้องการผลหรือการอยากได้ผล จะเป็นกุศลไม่ได้

นี่เป็นเหตุที่โลภะทำให้สังสารวัฏฏ์เป็นไป ถ้าปราศจากโลภะ สังสารวัฏฏ์ย่อม
หยุด ไม่สามารถที่จะเป็นไปต่อไปได้ เพราะฉะนั้น แม้แต่สวดมนต์ซึ่งเป็นกุศลก็ยิ่งอด
ที่จะมีความหวังความต้องการผลเกิดขึ้นแทรกไม่ได้ สังสารวัฏฏ์จะหมดได้อย่างไร

การสวดมนต์ จริง ๆ แล้วกุศลจิตในขณะนั้น คือ ขณะที่ปราศจากโลภะ โทสะ
โมหะ จึงเป็นกุศล นี่คือหลัก ขณะใดที่ปราศจากโลภะ โทสะ โมหะ จึงเป็นกุศล
เพราะฉะนั้น สติสัมปชัญญะควรจะเกิดขึ้นพิจารณาว่า ขณะใดเป็นโลภะที่เกิดขึ้น
แทรกขณะนั้นไม่ใช่กุศล บางท่านต้องเลือกบทสวด เพราะบทสวดนี้จะทำให้เกิดผล
ต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ต้องการ รูป เสียง กลิ่น รส ทรัพย์สินเงินทอง ลาภยศ ขณะนั้นเป็น
อะไรที่กำลังต้องการลาภยศ ก็ต้องเป็นโลภะ ขณะนั้นไม่ใช่เป็นการระลึกถึง
พระพุทธคุณซึ่งเป็นกุศล เพราะปราศจากโลภะ โทสะ โมหะ

สำหรับการให้ผลของกรรมโดยกาล คือ

ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม ให้ผลในปัจจุบันชาติที่กระทำความกรรมนั้น ๑

อุปปัชชเวทนียกรรม ให้ผลในชาติต่อไป คือ ชาติหน้าต่อจากชาตินี้ ๑

และอปรปริยายเวทนียกรรม คือ กรรมที่ให้ผลในชาติต่อ ๆ ไป ตราบใดที่
สังสารวัฏฏ์ยังไม่สิ้น ๑

ชวนจิต ๗ ขณะ เจตนาในชวนจิตดวงที่ ๑ เมื่อให้ผลเป็นทิฏฐธรรมเวทนียกรรม
คือ ให้ผลในปัจจุบันชาตินั้นเอง ถ้าในปัจจุบันชาติไม่ให้ผล ก็เป็นอโหสิกรรม คือ
กรรมที่ได้ทำแล้ว แต่ไม่ทำให้วิบากเกิดขึ้น

ทุกท่านคงจะอยากได้ผลของกุศลขณะดวงที่ ๑ ทำบุญแล้วเมื่อไรจะได้ผลของบุญ ทำเสร็จก็หวังที่จะได้ผลของกุศลนั้นทันที นี่คือ ตัองการผลของบุญที่เป็นทิวฐธรรมเวทนียกรรม คือ เมื่อทำแล้วให้ได้ผลในชาตินั้นทันที ท่านผู้ฟังบอกว่า ใจร้อน เพราะฉะนั้น ก็ยังคงมีการหวังรอผลข้างหน้าแม้ว่าจะช้า

แต่ให้ทราบว่า เวลาที่ได้กระทำบุญไปแล้ว อาจจะเป็นทิวฐธรรมเวทนียกรรมได้ หรืออาจจะไม่ใช่ทิวฐธรรมเวทนียกรรมก็ได้ เสียตายใหม่ ทำบุญไปแล้วไม่ได้ให้ผลในชาตินี้ ชวนจิตดวงที่ ๑ ไม่ได้ให้ผลในชาตินี้ เสียตายหรือไม่เสียตาย น่าเสียตาย

ถ้าอย่างนั้นทางฝ่ายอกุศล น่าเสียตายใหม่ อกุศลจิตหรืออกุศลกรรมที่ได้ทำไปแล้ว และอกุศลจิตขณะดวงที่ ๑ ควรจะให้ผลในปัจจุบันชาติ แต่ไม่ให้ เสียตายใหม่ ถ้าเป็นฝ่ายอกุศลก็ไม่เสียตาย แต่ถ้าเป็นฝ่ายกุศลเสียตาย

เพราะฉะนั้น ทิวฐธรรมเวทนียกรรม เป็นได้ทั้งกุศลและอกุศล ซึ่งขณะดวงที่ ๑ เป็นทิวฐธรรมเวทนียกรรม และยังมีชวนจิตเหลืออีก ๖ ขณะ เพราะชวนจิตโดยปกติแล้วมี ๗ ขณะ

สำหรับการให้ผลของกรรมโดยกาลต่อไป คือ อุปปัชชเวทนียกรรม ซึ่งจะทำให้ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้นในชาติต่อไป คือ หลังจากจุดิจของชาตินี้

ต้องขออภัยท่านผู้ฟัง ที่การบรรยายธรรมมา ๑๐ กว่าปี ดิฉันไม่รู้ภาษาบาลี เพราะฉะนั้น มีการออกเสียงคำภาษาบาลีผิดพลาดหลายคำ เช่น อุปปัชชเวทนียกรรม ในครั้งก่อน ๆ นานมาแล้วออกเสียงว่า อุ - ปัด - ชัด - เว - ทะ - นี - ยะ - กัม ซึ่งที่ถูกคือ อุ - ปะ - ปัด - ชะ - เว - ทะ - นี - ยะ - กัม

ขอเรียนให้ทราบว่า ผู้ที่ฟังเทพหรือว่าได้ฟังการบรรยายตอนต้น ๆ กรุณา สอบทานภาษาบาลี และแก้ไขการออกเสียงของตนเองให้ถูกต้อง ซึ่งดิฉันได้ผิดพลาดไปหลายคำ เช่น คำว่า โคตรภู ดิฉันก็ออกเสียงเป็น โค - ตระ - พู คือ หลีกเสียงการใช้คำว่า โคด เพราะรู้สึกว่าจะไม่เหมาะ ไม่ควร ไม่เพราะ แต่ภาษาบาลีต้องเป็นภาษาบาลี เพราะฉะนั้น คำที่ถูก คือ โคด - ตระ - พู ไม่ใช่ โค - ตระ - พู แม้แต่ในการสนทนาธรรม คำว่า สัตบุรุษ ก็ออกเสียงว่า สัด - ตะ - บุ - หุด ซึ่งความหมายผิด

อย่างมาก เพราะสัตตะหมายถึงเจ็ด แต่สัตบุรุษหมายถึงความถึงสัทธรรม คือ ธรรมของผู้สงบ เพราะฉะนั้น ผู้ใดมีธรรมของผู้สงบ ผู้นั้นเป็น สัต-บุ-หฺรุต ไม่ใช่ สัต - ตะ - บุ - หฺรุต

อนันตชาติ ใช้แต่คำว่า อนัน - ตระ - ชาติ ซึ่งที่ถูกต้องเป็น อนัน - ตะ - ชาติ สำหรับคำว่า อุป (อุ-ปะ) ดิฉันออกเสียงเป็นอุบหมด เพราะว่าภาษาไทยไม่มีจุดที่จะแสดงว่าคำนี้เป็นตัวสะกดอย่างในภาษาบาลี เพราะฉะนั้น ผู้ที่ไม่รู้ภาษาบาลี ย่อมจะออกเสียงผิดพลาด สำหรับท่านผู้ฟังซึ่งจะค้นคว้าหรือว่าแสดงธรรมต่อไป ขอให้กรุณาตรวจสอบทุกคำที่เป็นภาษาบาลีให้ถูกต้องด้วย

สำหรับการให้ผลของกรรมโดยกาลที่ไม่ใช่ในชาติปัจจุบัน แต่โดยเป็นอุปปัชชเวทนียกรรม คือ ให้ผลในชาติต่อไป คอยได้ไหม กุศลกรรมที่ทำแล้วถ้าชาตินี้ไม่ให้ผลก็แล้วไปเลย ไม่ต้องเสียดาย ถ้าเสียดาย อกุศลกรรมที่ทำไปแล้วในชาตินี้ ก็จะต้องให้ผลด้วย ซึ่งชวนจิตดวงสุดท้าย คือ ดวงที่ ๗ เป็นอุปปัชชเวทนียกรรม คือ ให้ผลในชาติต่อไป โดยทำให้ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้น และเมื่อปฏิสนธิจิตดับไปแล้ว อุปปัชชเวทนียกรรมก็เป็นปัจจัยทำให้ภวังคจิตเกิดต่อดำรงภพชาติสืบต่อไป นอกจากนั้นยังอุปถัมภ์โดยการทำให้จักขุวิญญาณ โสทวิญญาณ ฆานวิญญาณ ชิวหาวิญญาณ กายวิญญาณเกิดขึ้น รู้อารมณ์ต่าง ๆ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย โดยกรรมนั้นด้วย

เพราะฉะนั้น กิจของกรรมนี้ คือ ชนโกปถัมภกกิจ หมายความว่า ทำให้เกิดขึ้นโดยปฏิสนธิกิจแล้วยังอุปถัมภ์ต่อไปด้วย จริงไหม ทุกท่านที่เกิดมาในสกุลใด ก็อยู่ในสกุลนั้นตลอดไป ทุกท่านที่เกิดมาในสกุลที่มั่งคั่ง ก็จะมีชีวิตที่สมบูรณ์มั่งคั่งชั่วระยะที่กรรมอื่นยังไม่มีโอกาสจะให้ผล เพราะฉะนั้น กรรมที่ทำให้ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้น เมื่อปฏิสนธิจิตดับไปแล้ว ก็ทำให้ภวังคจิตเกิดต่อดำรงภพชาติความเป็นบุคคลนั้น และยังอุปถัมภ์ให้ตา หู จมูก ลิ้น กาย ได้กระทบสัมผัสกับอารมณ์แล้วแต่ว่าเป็นผลของกุศลที่ประณีตมากหรือน้อยขั้นใด ก็เป็นไปอย่างนั้น จนกว่ากรรมอื่นจะมีโอกาสให้ผล

สังสารวัฏฏ์ไม่มีสิ้นสุด ชาตินี้ก็เป็นผลของกรรมในอดีตที่ได้ทำแล้วที่ทำให้เกิดมาเป็นบุคคลนี้ ชาติก่อนจะมีหลายท่านที่คิดใหม่ว่า ชาตินี้หน้าจะเกิดที่ไหน จะเกิดเป็นใคร ก็เหมือนกับชาตินี้ที่ทุกคนอยากจะทราบว่า ต่อไปชาตินี้หน้าจะเกิดที่ไหน จะเกิดเป็นใคร เพราะทุกท่านรู้แน่นอนว่า อย่างไรก็อยู่ในโลกนี้ตลอดไปไม่ได้ จะต้องจากโลกนี้ไป และเมื่อจากโลกนี้ไปแล้ว ที่น่าคิดน่าสงสัย คือ จะไปเกิดที่ไหน เป็นใคร ชาตินี้ยังคิดอย่างนี้ เพราะฉะนั้น ชาติก่อนก็คงเคยสงสัยและก็นึกอย่างนี้ว่า ชาตินี้หน้าเราจะเป็นใครอยู่ที่ไหน แต่คำตอบที่ชัดเจน ที่เคยสงสัยในชาติก่อนว่าจะเป็นใครที่ไหน คำตอบก็คือเป็นคนนี้ ชาตินี้แน่นอน และก็ต้องสงสัยต่อไปถึงชาตินี้หน้าอีกว่า จะเป็นใคร อยู่ในภพภูมิไหน แต่ให้ทราบว่า ต้องเป็นไปตามกรรมทั้งสิ้น ซึ่งทุกท่านก็มีทั้งกุศลกรรมอย่างอ่อน และอย่างที่ประกอบด้วยปัญญา และมีอกุศลกรรมด้วย ถ้ายังไม่เป็นพระโสดาบันบุคคล ก็ย่อมมีโอกาสที่จะเกิดในอบายภูมิได้

สำหรับการให้ผลโดยกาลของกรรมอีกประเภทหนึ่ง คือ อปรปริยายเวทนียกรรม คือ ถ้าไม่ให้ผลในชาตินี้หน้า ก็ยังมีโอกาสที่จะให้ผลในชาติต่อ ๆ ไปอีกไม่สิ้นสุด ตราบใดที่ยังมีสังสารวัฏฏ์อยู่ เพราะฉะนั้น ทุกท่านเกิดมาแล้วนานแสนนานเท่าไร ไม่มีใครสามารถทบทวนย้อนไปได้ เช่นเดียวกับที่จะเกิดอีกต่อไป ก็ไม่มีใครสามารถที่จะรู้ได้ว่าจะเกิดต่อไปอีกยาวนานสักเท่าไร นอกจากจะได้อบรมเจริญปัญญาสามารถรู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอริยบุคคล เป็นพระโสดาบันบุคคลเมื่อไร จะเกิดอีกไม่เกิน ๗ ชาติ แต่ถ้ายังไม่ใช่พระโสดาบัน และอยากจะไม่เกิดอีกเลย เป็นไปไม่ได้ อย่างไรก็ตามก็ต้องเกิด เพราะมีเหตุปัจจัยที่จะให้เกิด คือ กรรม

ถ้าจะแสดงถึงกรรมทั้งสามนี้กับขวนจิต สงเคราะห์กรรมสามนี้กับขวนจิต ๗ ขณะ ทิฏฐธรรมเวทนียกรรมเป็นขวนจิตดวงที่ ๑ เพราะสามารถจะให้ผลเพียงในชาติปัจจุบันเท่านั้น ถ้าขวนจิตดวงที่ ๑ ไม่ให้ผล ไม่เป็นทิฏฐธรรมเวทนียกรรม ก็จะไม่ให้ผลในชาติต่อ ๆ ไปเลย

สำหรับกรรมที่ ๒ คือ อุปปัชชเวทนียกรรม ได้แก่กรรมที่จะทำให้ปฏิสนธิในชาติต่อไป และให้ผลได้ในชาติต่อไป ได้แก่ ขวนจิตดวงที่ ๗

อุปบริยายเวทนียกรรม ที่จะให้ผลได้ตลอดไปในชาติอื่น ๆ ตราบเท่าที่ยังมีสังสารวัฏอยู่ ได้แก่ ขวนจิตขณะที่ ๒ ถึงขณะที่ ๖

ถ. อุปบริยายเวทนียกรรม ผมเคยได้ยินมาเป็น อุปราปรเวทนียกรรม

สุ. นี่คัดลอกโดยตรงจาก **คัมภีร์มโนรทปุรณี อรรถกถา อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต นิทานสูตร** ข้อความที่พิมพ์ทุกตอนชัดเจน ที่ว่า

จริงอยู่ โดยปริยายแห่งพระสุตตันตปิฎก กรรมทั้งหลาย ๑๑ อย่าง อันท่านจำแนกไว้แล้ว ถ้ามว่า ท่านจำแนกไว้อย่างไร แก้วว่า ท่านจำแนกไว้ว่า ทิฏฐธรรม-เวทนียกรรม อุปัชชเวทนียกรรม อุปบริยายเวทนียกรรม

แต่บางท่านอาจจะตัดบางคำบางศัพท์ออกให้เหลือสั้น ๆ เป็นไปได้ไหม

ถ. ถ้าตามรูปศัพท์ อุปรา อุปร หมายความว่ากรรมนี้วนไปเวียนมาไป ๆ มา ๆ ถ้าเป็นปริยาย หมายความว่า ไม่ใช่ตรง ๆ เป็นทางอ้อม

สุ. ถ้ารวมกัน อุปบริยายเวทนียกรรม จะหมายความว่าอะไร

ถ. ผมก็ยังสงสัยอยู่

สุ. นี่เป็นข้อความโดยตรงจากมโนรทปุรณีอรรถกถา ซึ่งส่วนมากเท่าที่ได้เคยฟังมาแล้ว ไม่ค่อยจะได้สอบถามกับพระไตรปิฎกหรืออรรถกถาโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นคำที่ออกเสียง ก็ออกเสียงตาม ๆ กันมา เพราะฉะนั้น อาจจะมีคลาดเคลื่อนได้สำหรับผู้ที่ไม่รู้ภาษาบาลี แต่ถ้าจะตรวจสอบกับพระไตรปิฎกและอรรถกถา ดูได้เลยว่าในมโนรทปุรณีใช้คำนี้

ถ. อาจารย์พูดถึงปฏิสนธิจิต ปฏิสนธิจิตนั้นหมายถึงชาตินี้หรือชาติหน้า

สุ. มีทั้งชาติก่อน ชาตินี้ ชาติหน้า ตราบใดที่ยังมีกรรมเป็นเหตุ เมื่อจุติจิตดับไปแล้วก็ต้องปฏิสนธิ

ถ. คนส่วนมากเข้าใจว่า ปฏิสนธิจิตหมายถึงตายแล้วจึงมีปฏิสนธิจิต

สุ. จุติจิต คือ จิตดวงสุดท้ายของชาตินี้ที่ทำการเคลื่อนจากความเป็นบุคคลนี้ สิ้นสุดความเป็นบุคคลนี้ เมื่อดับไปแล้วจิตที่เกิดต่อทำปฏิสนธิกิจ คือ สืบต่อจากชาติก่อน

ถ. จิตดับและเกิดจิตใหม่ขึ้น เป็นปฏิสนธิจิต

ส. ปฏิสนธิจิต เป็นจิตดวงแรกของชาตินี้ เกิดต่อจากจุติจิตของชาติก่อน ไม่มีระหว่างกัน ไม่มีจิตขึ้นคั่นระหว่างจุติจิตของชาติก่อนกับปฏิสนธิจิตของชาตินี้

ถ. บางอาจารย์แสดงว่า จิตเห็นเกิดขึ้นแล้วดับ จิตอื่นเกิดขึ้นก็เป็น ปฏิสนธิจิตอีก

ส. จิตเห็นทำทสสนกิจ ไม่ได้ทำปฏิสนธิกิจ จิตได้ยินก็ทำทสสนกิจ ไม่ได้ทำ ปฏิสนธิกิจ เพราะฉะนั้น จิตที่เกิดสืบต่อจากจุติจิตดวงเดียวเท่านั้นที่ทำปฏิสนธิกิจ

ถ. คนทั้งหลายสงสัยกัน จิตเรดักบอยู่ทุกขณะ ๆ ที่เกิดมาอีกนั้นชื่อว่า จิตเห็น จิตได้ยิน เป็นปฏิสนธิจิตหรือไม่

ส. ไม่ได้ จิตเห็นทำทสสนกิจ ไม่ได้ทำปฏิสนธิกิจ เพราะฉะนั้น จิตเห็นจะเป็นปฏิสนธิจิตไม่ได้เลย

ปฏิสนธิจิต หมายความว่าจิตดวงแรกของชาตินี้ ทำกิจสืบต่อจากจุติจิตของชาติก่อนเท่านั้น และในชาติหนึ่ง ๆ มีปฏิสนธิจิตขณะเดียว แต่มีจักขุวิญญาณหลายขณะได้ตามเหตุตามปัจจัย

๑๒๗๕

ที่ห้องประชุมตึกสภากาการศึกษามหาวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๖

- ถ. ผมเคยได้ยินคำว่า เศษของกรรม หมายความว่าอย่างไร
- ส. กรรมที่ทำแล้วให้ผลยังไม่หมด ยังเหลือโอกาสที่จะให้ผล
- ถ. หมายความว่า ถ้ารับผลในอบายแล้ว เศษของกรรมนั้นยังไม่หมด
- ส. ยังไม่หมดได้
- ถ. และเศษของกรรมทำปฏิสันธิได้อีก
- ส. ได้
- ถ. กรรมใช้ไปจะหมดแล้ว เศษของกรรมทำไมจึงมีกำลังทำปฏิสันธิได้อีก
- ส. เมื่อเป็นกรรมที่ครบองค์ ก็สามารถทำให้ปฏิสันธิจิตเกิดได้
- ถ. กรรมลักษณะไหน ทำไมจึงเป็นเศษของกรรม
- ส. กรรมหนึ่ง ๆ จิตเกิดขึ้นก็ดวง การกระทำกรรมหนึ่งสำเร็จลงไปแล้วครั้ง ๆ จิตเกิดขึ้นก็ดวง
- ถ. ไม่ทราบ
- ส. วิธีจิตเกิดขึ้น ที่เป็นชวนกุศลจิต หรืออกุศลจิต จะเกิดซ้ำกัน ๗ ขณะ ถ้าเป็นชวนะดวงที่ ๑ สามารถให้ผลได้ในปัจจุบันชาติ คือ ชาติที่ทำกรรมนั้น ถ้าไม่ให้ผลในชาตินั้น ชวนะดวงที่ ๑ จะไม่ทำให้เกิดวิบากในชาติต่อ ๆ ไปได้เลย เพราะชวนะดวงที่ ๑ มีกำลังอ่อนกว่าชวนะอื่น สามารถให้ผลได้เฉพาะในปัจจุบันชาติเท่านั้น จึงเป็นปฏิฐธรรมเวทนียกรรม คือ กรรมที่สามารถให้ผลในปัจจุบันชาติ

แต่ไม่มีผู้ใดสามารถรู้ได้จริง ๆ ว่า ขณะทีวิบากจิตนี้กำลังเกิดขึ้น เป็นผลของกรรมใด จะเป็นผลของปฏิฐธรรมเวทนียกรรม คือ ชวนจิตดวงที่ ๑ ในชาตินั้น หรือว่าจะเป็นผลของอดีตกรรมในชาติก่อน หรือว่าจะเป็นผลของกรรมที่ได้กระทำมาแล้วเนิ่นนานในสังสารวัฏฏ์ เพราะชวนจิตที่เป็นกุศล ๗ ขณะ หรืออกุศล ๗ ขณะ มีกาลที่

จะให้ผลต่างกัน คือ ถ้าเป็นขวนจิตดวงที่ ๑ ทำให้วิบากเกิดขึ้นในปัจจุบันชาตินั้น ถ้าเป็นขวนะดวงที่ ๗ ก็ทำให้วิบากเกิดขึ้นในชาติต่อไป ถ้าเป็นขวนะดวงที่ ๒ ถึงดวงที่ ๖ ก็เป็นปัจจัยทำให้วิบากจิตเกิดในชาติหลัง ๆ ต่อไปอีกได้ ตราบใดที่ยังมีสังสารวัฏฏ์ เพราะฉะนั้น แต่ละกรรมที่ได้กระทำสำเร็จลง ขวนจิตเกิด ๗ ครั้ง ๆ กว่ากรรมหนึ่ง ๆ จะสำเร็จลงไป

ถ. ผมยังไม่เข้าใจว่า การกระทำกรรมสำเร็จครั้งหนึ่ง จิตเกิดกี่ดวง

ส. ขณะนี้ทางตาที่เห็น มีขวนจิตเกิดแล้ว ๗ ขณะ ที่กำลังได้ยิน ซึ่ง ดูเสมือนว่าทั้งเห็นด้วยทั้งได้ยินด้วย ความจริงมีภวังคจิตคั่น และมีมโนทวารวิถีจิตคั่น และก็มีขวนะทางโสททวารวิถีอีก ๗ ขณะ ในขณะที่ดูเหมือนทุกอย่างเกิดขึ้นพร้อมกัน เพราะฉะนั้น เวลาที่เกิดความคิดหรือเจตนาที่จะทำกรรมหนึ่งกรรมใด เริ่มตั้งแต่คิด ขวนจิต ๗ ขณะจะเกิดก็ครั้ง ๗ ขณะ ๗ ขณะ ๗ ขณะ ก็ครั้ง กว่ากรรมหนึ่ง ๆ จะสำเร็จลง

ท่านผู้ฟังคิดจะถวายนาน ก็ขณะจิตที่คิดอย่างนั้น มีการนับได้ไหม ทางตาเห็น ๗ ขณะ ทางหู ๗ ขณะ ทางมโนทวาร ๗ ขณะ เกิดดับสลับต่อกันอย่างรวดเร็ว เพียงขวนะ ๗ ขณะ โดยไม่นับจิตอื่นซึ่งเกิดก่อนและเกิดหลังขวนะนั้น และกว่าจะนึกว่า ถ้าจะถวายนานจะทำอาหารอะไร ขวนะอีกเท่าไร

ถ. นับไม่ถ้วน

ส. ก็นับไม่ถ้วน เพราะฉะนั้น เมื่อกรรมให้ผล และยังให้ผลไม่หมด ก็มีเศษของกรรมที่จะให้ผลต่อไปได้ คือ กรรมที่ให้ผลแล้วแต่ยังให้ไม่หมด จึงชื่อว่า เศษของกรรม

ถ. ผมเคยได้ยินว่า เศษของกรรม หมายความว่า การที่จะกระทำกรรมที่เป็นกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมก็ดี จะต้องมีการรำพึงคือคิดนึกก่อน ไคร่ครวญก่อน นั่นเป็นเศษของกรรมหรือเปล่า ก่อนที่จะทำให้ครบองค์

ส. นั่นเป็นบุพเจตนา

ถ. ไม่ใช่ลักษณะเศษของกรรม

ส. ไม่ใช่ เป็นตัวกรรม ที่จะครอบงำต่อการกระทำนั้นสำเร็จลง ถ้าท่านผู้ฟังคิดที่จะถวายนาน หรือจะให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดเพื่อประโยชน์สุขแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด กุศลจิตเกิด การให้นั้นสำเร็จแล้วหรือยัง

ถ. สำเร็จแล้ว

ส. เพียงคิดว่าจะให้ ยังไม่สำเร็จ กุศลจิตเกิดแล้ว แต่กรรมยังไม่สำเร็จ และกว่ากรรมจะสำเร็จ กุศลจิตที่เป็นขณะจะเกิดอีก ๗ ขณะ ๗ ขณะ อีกกี่ครั้ง

ถ. นับไม่ได้

ส. ก็นับไม่ได้ เพราะฉะนั้น ก็แล้วแต่ว่ากรรมใดจะให้ผลหมด หรือยังให้ผลไม่หมด ก็เป็นเศษของกรรม ยังสามารถให้ผลต่อได้

ถ้าอ่านในอรรถกถา จะมีเรื่องเศษของกรรมอยู่เสมอ กรรมนั้นให้ผลแล้ว ยังให้ไม่หมด เพราะฉะนั้น ต่อมาภายหลังก็เกิดเป็นอะไร ๆ หรือว่ากรรมนั้นให้ผลแล้ว ยังให้ผลไม่หมด เพราะฉะนั้น ในชาตินั้นจึงได้รับผลของกรรมนั้นทางตา หรือทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกายอย่างไร ๆ

เคยปวดหัวตัวร้อนนิด ๆ หน่อย ๆ ไหม ต้องเป็นผลของอกุศลกรรม เป็นเศษของกรรมได้ไหม เพียงนิดหน่อย หกหลัมนิดหนึ่ง มีบาดแผลเล็กน้อย แต่กรรมที่ทำจริง ๆ สำเร็จครอบงำไปแล้ว สามารถที่จะทำให้เกิดในอบายภูมิได้ เกิดในนรกก็ได้ เกิดเป็นเปรตก็ได้ เกิดเป็นอสุรกาย เป็นสัตว์เดรัจฉานก็ได้ นั่นคืออกุศลกรรมที่สำเร็จเป็นกรรมบถครอบงำให้ผล แต่ว่าการเจ็บปวดนิดหน่อย ปวดหัวตัวร้อนเล็กน้อย หน่อย ๆ เจ็บไข้ได้ป่วยเล็กน้อย ก็ต้องเป็นผลของอกุศลเหมือนกัน จะเป็นเศษของกรรมได้ไหม

ถ. ได้

ส. เรื่องของกรรม เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมาก ถ้าไม่ใช่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่มีใครพยากรณ์ได้ว่า วิบากจิตที่เกิดในขณะนี้ เป็นผลของกรรมใด

ถ. เมื่อก็อาจารย์ถามว่าอย่างไร ขอทวนคำถามอีกที

ส. เจ็บปวดเล็กน้อย ปวดหัวตัวร้อนนิดหน่อย หกล้มมีแผลเล็กน้อย เป็นผลของอกุศลกรรม ไซ้ไหม แต่อกุศลกรรมจริง ๆ ที่ทำครบองค์แล้ว สามารถทำให้ปฏิสนธิเกิดในอบายภูมิได้ คือ เกิดในนรกได้

ฆ่าสัตว์ ครอบองค์ มีเจตนาฆ่าก่อนฆ่า รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต มีความเพียรในการฆ่า และสัตว์นั้นตายลงจากการฆ่าด้วย ครอบองค์ ทำให้เกิดในอบายภูมิ แต่ยังไม่หมดผลของกรรม โดยที่เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ก็ยังเป็นผู้ที่มีโรคภัยเบียดเบียนบ่อย ๆ

ถ. เป็นลักษณะเศษของกรรม ไซ้ไหม

ส. ไซ้ ถ้าเป็นผลของกรรมจริง ๆ ก็ทำให้เกิดในอบายภูมิ แต่เศษของกรรมก็ติดตามมา ทำให้เป็นผู้ที่สุขภาพร่างกายไม่ดี ไม่แข็งแรง

ถ. เศษของกรรมที่ทำปฏิสนธิเป็นอย่างไร

ส. ก็สามารถทำให้ปฏิสนธิจิตเกิดต่อไปได้

ถ. ยังมีกำลังอยู่มาก ไซ้ไหม

ส. ไซ้ พอที่จะให้เกิดขึ้นได้อีกก็ได้

ถ. ที่ว่าปฏิสนธินั้น ไม่จำเป็นต้องปฏิสนธิในมนุษย์ภูมิ

ส. ไม่เจาะจง

ถ. อาจจะเกิดในอบายได้อีก หรือเป็นสัตว์เดรัจฉานต่าง ๆ

ส. ต้องแล้วแต่ประเภทของกรรมด้วยว่า เป็นกรรมประเภทไหน

ถ. ที่อาจารย์พูดถึงเรื่องกรรมว่า เจตนาเป็นกรรม และผลของกรรมคือวิบาก อาจารย์พูดถึงอาการปวดหัวตัวร้อนว่าเป็นเศษของกรรม เรียนถามว่า เศษของวิบากจะมีหรือไม่ ทำไมอาการปวดหัวตัวร้อนไม่เป็นเศษของวิบาก แทนที่จะเป็นเศษของกรรม

ส. วิบากเกิดขึ้นโดยมีกรรมเป็นปัจจัย แต่วิบากจิตไม่สามารถทำให้เกิดวิบากจิตได้ วิบากจิตทั้งหมดเกิดขึ้นเพราะกรรมเป็นปัจจัย เมื่อกรรมให้ผล คือ ทำให้วิบากจิตเกิดขึ้นและดับไปแล้ว ก็หมดเรื่องของวิบาก แต่กรรมยังมีอยู่ต่อไปไหม

ถ้ากรรมยังมีอยู่ต่อไป ก็ทำให้วิบากจิตเกิดขึ้นอีกต่อไป เพราะฉะนั้น วิบากจิตที่เกิดขึ้นเป็นผลของกรรม ไม่ใช่เป็นผลของวิบาก

ถ. ที่เป็นอาการปวดหัวตัวร้อน ยังไม่เรียกว่าเป็นวิบาก ใช่ไหม

ส. เป็นวิบากจิต ซึ่งเกิดขึ้นเพราะกรรมเป็นปัจจัย อกุศลกรรมเป็นปัจจัยทำให้อกุศลวิบากเกิดขึ้น วิบากจิตทั้งหมดจะเกิดขึ้นโดยไม่มีกรรมเป็นปัจจัยไม่ได้ เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องทราบว่า จิตขณะไหนเป็นวิบากซึ่งเป็นผล และขณะไหนเป็นกรรมซึ่งเป็นเหตุ เพราะวิบากไม่ใช่กรรม แต่วิบากเป็นผลของกรรม

ถ. ที่สงสัยว่าทำไมไม่มีเศษของวิบาก เพราะเจตนาคือกรรม ถ้ามีเศษของกรรม ก็น่าจะเป็นเศษของเจตนา อะไรในทำนองนั้น

ส. เจตนามี ๒ ประเภท คือ สหชาตกัมมปัจจัย ๑ นานักขณิกกัมมปัจจัย ๑ สหชาตกัมมปัจจัย หมายความว่าเจตนาที่เกิดกับจิตทุกดวง เจตนาที่เกิดกับวิบากจิตก็เป็นวิบาก เจตนาที่เกิดกับกุศลจิตก็เป็นกุศลเจตนา เพราะเกิดกับกุศลจิต เจตนาที่เกิดกับอกุศลจิตก็เป็นอกุศลเจตนา เพราะเกิดกับอกุศลจิต เจตนาที่เกิดกับกิริยาจิตก็เป็นกิริยาเจตนา เพราะเกิดกับกิริยาจิต

เพราะฉะนั้น ต้องจำแนกว่า เจตนาที่เป็นกรรม เป็นนานักขณิกกัมมะ ทำให้วิบากจิตเกิดขึ้นข้างหน้าได้ คำว่า นานักขณิกกัมมะ หมายความว่ากรรมที่ให้ผลต่างขณะ ไม่ใช่ในขณะที่เจตนานั้นเกิดขึ้น แต่ถ้าเป็นสหชาตกัมมะ เจตนานั้นให้ผลคือ ทำให้เจตสิกอื่นเกิดพร้อมกับตนในขณะที่ตนเองเกิดขึ้น จึงเป็นสหชาตกัมมะ แต่ถ้าเป็นนานักขณิกกัมมะ หมายความว่ากรรมที่เราเข้าใจกันว่า เมื่อกรรมได้กระทำแล้วก็ไปปัจจัยทำให้วิบากเกิดขึ้นภายหลัง คือ ให้ผลต่างขณะ ไม่ใช่ในขณะที่ตนเองเกิดขึ้น

ถ. ที่ท่านอาจารย์กล่าวว่า ไม่มีอะไรกั้นระหว่างสภาพรู้กับสิ่งที่ปรากฏ ไม่เข้าใจคำว่า ไม่มีอะไรกั้น หมายความว่าอย่างไร

ส. เวลานี้ทางตา บางท่านกล่าวว่า เห็น และชี้มือออกไปไกล ๆ ดูเหมือนว่าสิ่งที่ปรากฏทางตาไกล ถูกหรือไม่ถูก แก้อ้ออยู่ไกล กระดานดำหลังห้องอยู่ไกลสุดห้อง

ถ. ถ้าเห็นเป็นแก้อ้อ เป็นกระดานดำ แสดงว่ามีอะไรกันระหว่างสภาพรู้กับสิ่งที่ปรากฏแล้ว ใช่ไหม

ส. เพราะฉะนั้น ในขณะที่นั้นไม่ใช่เพียงเห็น แต่คิดด้วยถึงระยะทาง ไกล และใกล้ แต่ในขณะที่จิตเห็นเกิดขึ้น ทันทีที่ลืมตาเห็น มีระยะใหม่ ระหว่างสิ่งที่ปรากฏกับสภาพรู้

ถ. ไม่มี

ส. นั่นคือความหมายว่า ไม่มีอะไรกัน

ถ. หมายความว่า ในขณะที่เห็น ถ้ายังไม่มีความคิดใด ๆ เกิดขึ้น ก็ไม่มีอะไรกันระหว่างสภาพรู้กับสิ่งที่ปรากฏ ใช่ไหม

ส. สิ่งทีปรากฏทางตาในขณะที่ ไม่ต้องคิดถึงระยะทาง ไม่ต้องคิดถึงสัญญาณใด ๆ ทั้งสิ้น แต่เป็นสภาพที่จิตกำลังรู้ เพราะฉะนั้น จึงไม่มีอะไรขวางกั้นลักษณะของธาตุรู้ซึ่งกำลังเห็นสิ่งที่ปรากฏ แต่ถ้าคิดถึงระยะทาง มีสิ่งที่ขวางกั้นใช่ไหม ความไกล ความใกล้ แต่นั่นไม่ใช่รูปารมณหรือไม่ใช่สิ่งที่ปรากฏ นั่นเป็นการนึกถึงระยะไกล ใกล้ และรูปร่างสัญญาณ

แต่ถ้าจะรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏทางตาจริง ๆ จะรู้ว่า ในขณะที่ซึ่งธาตุรู้ สภาพรู้เกิดขึ้นเห็น ขณะนั้นไม่มีอะไรกันเลยระหว่างสภาพรู้กับสิ่งที่ปรากฏ การได้ยินเสียงก็เช่นเดียวกัน การได้กลิ่น การลิ้มรส การรู้สิ่งที่กำลังปรากฏทางหนึ่งทางใด สภาพรู้กำลังรู้สิ่งที่กำลังปรากฏในขณะที่นั้น โดยที่ไม่มีสิ่งอื่นกัน

ขณะที่กำลังเห็น มีเสียงกันหรือเปล่า

ถ. ไม่มี

ส. ไม่มี เพราะสภาพรู้ ธาตุรู้ กำลังเห็นสิ่งที่ปรากฏ เมื่อสิ่งที่ปรากฏกำลังเป็นอารมณ์ จึงไม่มีอะไรกันระหว่างสภาพรู้กับสิ่งที่ปรากฏ

ก็เพื่อที่จะให้เข้าใจลักษณะของธาตุรู้ สภาพรู้ อากาโรรู้ ไม่ใช่รูปใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นแต่เพียงอากาโรรู้ เป็นนามธรรมล้วน ๆ เพราะฉะนั้น จึงไม่มีอะไรที่จะกั้นขวาง อารมณ์กับธาตุรู้ได้

ถ. เคยได้ยินท่านอาจารย์บรรยายบ่อย ๆ ถึงคำว่า สภาพรู้ ธาตุรู้ อากาโรรู้ ก็เข้าใจเพียงขั้นการฟัง แต่ความเข้าใจขั้นประจักษ์แจ้งจริง ๆ ยังไม่เกิด ยังไม่เข้าใจจริง ๆ ว่า อากาโรรู้เป็นอย่างไร

ส. ต้องอาศัยสติสัมปชัญญะระลึกได้ในขณะเห็น ในขณะได้ยิน ในขณะได้กลิ่น ในขณะลิ้มรส ในขณะที่กระทบสัมผัส ในขณะคิดนึก จึงจะค่อย ๆ น้อมไป เข้าใจในลักษณะของธาตุรู้ จนกว่าจะประจักษ์ชัดในสภาพที่ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล เป็นแต่เพียงธาตุชนิดหนึ่ง สภาพชนิดหนึ่ง อากาโรชนิดหนึ่ง ทางตาก็คืออย่างหนึ่ง ทางหูก็อย่างหนึ่ง ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ แต่ละอย่าง

ถ. อากาโรเห็น้อย ดิฉันเข้าใจว่าเป็นเวทนาชนิดหนึ่ง แต่ไม่ทราบว่าเป็นเวทนาอะไร ไม่ทราบว่าเป็นความเข้าใจที่ถูกต้องหรือเปล่าว่า เป็นเวทนา

ส. ชอบไหม

ถ. ก็แล้วแต่ ถ้าหัวเราะจนเห็น้อย

ส. มีคนชอบเห็น้อยด้วยหรือ

ถ. ถ้าหัวเราะจนเห็น้อย ก็เกิดจากโสมนัส

ส. คนละขณะแล้ว ตอนที่เห็น้อยเพราะหัวเราะ ชอบไหม

ถ. ถ้าเป็นเรื่องตลกหรือขำมาก ก็อยากจะหัวเราะต่อ แม้ว่าเห็น้อย

ส. ถูก แต่ต้องแยกว่า ขณะที่เห็น้อยเพราะหัวเราะนั้น ยังชอบขณะที่เห็น้อยไหม แยกกันระหว่างขณะหัวเราะกับขณะที่เห็น้อย หัวเราะจนเห็น้อย ชอบความรู้สึกในขณะที่กำลังเห็น้อยเพราะหัวเราะไหม

ถ. ถ้าไม่เห็น้อยก็ดีเหมือนกัน

ส. เพราะฉะนั้น พอจะรู้ได้ว่า เวทนาในขณะนั้นเป็นอะไร ต้องพิสูจน์ด้วยตัวเอง ธรรมเป็นเรื่องที่สตรระลึกจนกว่าจะรู้ชัด มากกว่าที่จะฟังคำบอกเล่าของคนอื่น

เพราะคนอื่นไม่สามารถที่จะให้ความแจ่มแจ้งได้ นอกจากสติสัมปชัญญะจะเกิดและ
ระลึกลักษณะของเวทนาซึ่งเกิดดับสลับกัน

ถ. แสดงว่าโสมนัสเวทนาและโทมนัสเวทนา เกิดดับสลับกันรวดเร็วมาก
ใช่ไหม

ส. ใช่ แต่ต้องมีเวทนาอื่นคั่นด้วย

ถ. ผมเคยให้ท่านอาจารย์ยกตัวอย่างเกี่ยวกับลักษณะของโมหะ อาจารย์
เปรียบเทียบว่า การเห็นในห้องนี้ เห็นแล้วรู้อะไรบ้าง ผมตอบว่าเห็นเป็นโต๊ะ เป็นเก้าอี้
เป็นคน ท่านอาจารย์บอกว่่านั้นเป็นลักษณะของโมหะ แต่โมหะมีเจตสิกอีก ๒ ดวง
คือ อุทธัจจะกัปวิกิจจนา อยากให้อาจารย์อธิบายโดยละเอียดว่า ลักษณะของโมหะ
ที่ว่าเป็นอย่างไร

ส. พุดถึงโมหเจตสิก หรือโมหมูลจิต

ถ. ให้อาจารย์อธิบายทั้งสองอย่าง

ส. เวลานี้ความสงสัยอยู่ที่ไหน ที่จะให้หายสงสัยต้องรู้ว่าสงสัยอะไร
เฉพาะเจาะจงตอนที่สงสัยว่า สงสัยอะไร สงสัยลักษณะของโมหะ ใช่ไหม

ถ. ใช่

ส. หมายความว่า สงสัยในลักษณะของโมหเจตสิก เพราะไม่ได้พุดถึง
โมหมูลจิต เพราะฉะนั้น ลักษณะของโมหเจตสิก คือ มีลักษณะที่ไม่รู้สภาพที่แท้จริง
ของอารมณ์ที่ปรากฏ แม้ว่าอารมณ์นั้นกำลังเผชิญหน้าอยู่ เช่น ทางตาที่กำลังเห็น
โมหะไม่สามารถที่จะรู้ลักษณะที่แท้จริงของสิ่งที่ปรากฏทางตา ไม่สามารถที่จะรู้
สภาพเห็นซึ่งเป็นธาตุรู้ อากาญญ์ นั่นคือลักษณะของโมหเจตสิก ตรงกันข้ามกับอโมหะ
หรือปัญญาเจตสิก

ถ. ยังมีอุทธัจจะเจตสิกและวิกิจจนา ใช่ไหม

ส. นี่ต่อไปอีกเรื่องแล้ว เมื่อที่สงสัยในลักษณะของโมหเจตสิก ขณะนี้หมด
ความสงสัยในลักษณะของโมหเจตสิกแล้วหรือ

ถ. ผมอ่านในหนังสือที่ว่า มีอุทธัจจะ และกัวิกิจจนา

ส. ท่านผู้ฟังหมายถึงโมหมูลจิตซึ่งมี ๒ ดวง นี่พ้นจากเรื่องของโมหเจตสิกมาถึงโมหมูลจิต ๒ ดวง คือ เป็นอุทฺธัจจสัมปยุตต์ ๑ ดวง เป็นวิจิกิจฉาสัมปยุตต์ ๑ ดวง จึงยก ๒ เจตสิกนี้ขึ้นมา ซึ่งความจริงเวลาที่อกุศลจิตจะเกิดขึ้นแต่ละขณะหรือแต่ละดวง ต้องมีอกุศลเจตสิก ๔ ดวงเกิดร่วมกัน คือ โมหเจตสิก ๑ อหิริกเจตสิก ๑ อโนตตปปเจตสิก ๑ อุทฺธัจจเจตสิก ๑

เจตสิก ๔ ดวงนี้ ต้องเกิดกับอกุศลจิตทุกดวง แต่โมหะเป็นหัวหน้า เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่าโมจตุกะ หมายความว่า หมวดของโมหะซึ่งประกอบด้วยเจตสิกอีก ๓ ดวง รวมเป็น ๔ ดวง เป็นโมจตุกะ ๔ คือ มีโมหเจตสิก ๑ อหิริกเจตสิก ๑ อโนตตปปเจตสิก ๑ และอุทฺธัจจเจตสิก ๑

คำถามนี้ไม่เกี่ยวกับโมจตุกะ ๔ แต่สงสัยในเรื่องของโมหมูลจิต ๒ ดวง ที่ต่างกันเป็นดวงหนึ่งเกิดร่วมกับวิจิกิจฉาเจตสิก ซึ่งไม่ใช่โมจตุกะ เพราะฉะนั้นโมหมูลจิตที่เกิดร่วมกับวิจิกิจฉาเจตสิก เป็นวิจิกิจฉาสัมปยุตต์ ๑ ดวง และโมหมูลจิตอีกดวงหนึ่งซึ่งไม่ได้เกิดร่วมกับวิจิกิจฉา จึงเป็นอุทฺธัจจสัมปยุตต์ ๑ ดวง ไม่มีวิจิกิจฉาเจตสิกเกิดร่วมด้วย

ถ. ผมเข้าใจว่า วิจิกิจฉาก็คือโมหะ

ส. ไม่ใช่

ถ. จะเป็นดวงเดียวกันหรืออย่างไร

ส. ไม่ใช่ โมหเจตสิก ๑ ดวง วิจิกิจฉาเจตสิกเป็นอกุศลเจตสิกต่างหากอีกหนึ่งดวง

ถ. หมายความว่า โมหมูลจิตที่เกิดขึ้น ที่ไม่ประจักษ์ในสภาวะตามความเป็นจริง ก็คือโมหมูลจิตที่มีอุทฺธัจจเจตสิกประกอบและโมจตุกะที่เหลือด้วย ใช่ไหม

ส. โมหมูลจิตที่เป็นอุทฺธัจจสัมปยุตต์ คือ ขณะที่ไม่ประกอบด้วยวิจิกิจฉาเจตสิก

ถ. เท่านั้น

ส. ถูกต้อง

๑๒๗๖

ที่ห้องประชุมตึกสภากาชาดศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๖

ถ. ชวณะดวงที่ ๒ ถึง ๖ จำเป็นต้องให้ผลเรียงตามลำดับไหม

ส. ถ้าจะกล่าววว่า ๒ ถึง ๖ เท่านั้น พอไหม

ถ. ไม่พอ

ส. ไม่พอ คั่นคว่าหาเองได้ไหมว่า ขณะนี้เป็นผลของชวณะไหน ก็ไม่ได้ เมื่อไม่ได้ก็ไม่ได้ ดีกว่าพยายามที่จะคิดหรือพยายามหา ในเมื่อสิ่งที่กำลังปรากฏ ทางตาในขณะนี้ น่าศึกษามากกว่าที่จะคิดเรื่องอย่างนั้น

ถ. ขณะที่เหนื่อย ต้องเป็นทุกขกายวิญญาณ แต่โทสมูลจิตไม่จำเป็นต้อง เกิดในชวณะนั้น อย่างเวลาที่ผมเล่นกีฬาเหนื่อย ๆ ก็สบายใจ ขณะนั้นเหนื่อยก็มี และจำเป็นต้องเป็นโหมนัสเวทนาด้วยหรือ

ส. เวลาที่ร่างกายเจ็บป่วย ขณะนั้นความไม่สบายกายเป็นของที่มีจริง แต่จิตใจอาจจะไม่เดือดร้อนก็ได้ เพราะฉะนั้น แยกกันระหว่างกายกับใจ นี่เป็นเหตุที่ เวทนามี ๕ โดยแยกเป็น สุขเวทนาทางกาย ๑ และโสมนัสเวทนาทางใจ ๑

ถ. ผมสนทนารวมกับเพื่อนที่เพิ่งเริ่มศึกษาธรรม เล่าเรื่องกรรมให้เขาฟังว่า การให้ผลของกรรมมี ตอนแรกเกริ่นก่อนว่า เห็นเป็นผลของกรรม เห็นสิ่งที่ดีเป็นวิบาก เป็นผลของกรรมที่ดีที่ทำมาแล้วในอดีต อาจจะเป็นชาตินี้หรือชาติที่แล้ว ถ้าไม่มีกรรม ดีเลย ไม่มีโอกาสที่จะเห็นสิ่งที่ดี ได้ยินเสียงที่ดี เขาก็บอกว่า ก็ไม่ต้องทำทำงานอะไร ทั้งสิ้น รอกรรมที่ดี ทำบุญมาก ๆ ไม่ดีกว่าหรือ

ผมบอกว่า โอกาสที่กรรมจะให้ผลต้องประกอบด้วย ๔ อย่าง คือ คตสมบัติ หรือคติวิบัติ กาลสมบัติหรือกาลวิบัติ อุปธิสมบัติหรืออุปธิวิบัติ และปโยคสมบัติหรือ ปโยควิบัติ การที่เราขยันทำงานก็เป็นปัจจัยให้กุศลกรรมที่ทำไว้แล้วมีโอกาสให้ผล มากกว่าการที่เราขี้เกียจไม่ทำงาน และในอดีตวัฏฏะเบื้องต้นและเบื้องปลาย

ไม่ปรากฏ เพราะฉะนั้น กุศลกรรมในอดีตที่นับไม่ถ้วนก็ย่อมต้องมี ถ้าเราขยัน โอกาสที่กุศลกรรมจะให้ผลก็มี ไม่ทราบว่าจะถูกหรือเปล่า

ส. ถูกต้อง ซึ่งต่อไปก็จะเป็นเรื่องของกัมมสมาทานฝ่ายบาปอกุศล ๘ และฝ่ายกุศล ๘ โดยนัยนี้ที่ว่า กรรมบางอย่างที่เป็นอกุศลที่ยังไม่ให้ผล เพราะคติสมบัติห้ามไว้ อุปธิสมบัติห้ามไว้ กาลสมบัติห้ามไว้ ปโยคสมบัติห้ามไว้

ในคราวก่อนได้กล่าวถึงเรื่องของกรรม ๑๑ โดยนัยของพระสุตตันตปิฎก ตามข้อความใน **มโนรทปฺปณี อรรถกถา อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ปฐมปัณณาสกัวรรคที่ ๔ นิทานสูตร** ซึ่งได้แสดงกรรม ๑๑ คือ แสดงโดยกาลของการให้ผล ๓ ได้แก่ **ทิวฐฐธรรมเวทนียกรรม** กรรมที่ให้ผลในปัจจุบันชาติ ๑ **อุปปัชชเวทนียกรรม** กรรมที่ให้ผลในชาติต่อไป ๑ และ **อปรปริยายเวทนียกรรม** กรรมที่ให้ผลในชาติต่อไป ๆ ไปทราบใดที่สังสารวัฏฏ์ยังไม่สิ้น ๑

ซึ่งข้อความเรื่องของกรรมอื่น จะไม่ใช่กรรม ๑๑ แต่เป็นกรรม ๑๒ โดยกล่าวถึงอีกกรรมหนึ่ง คือ อโหสิกรรม ซึ่งข้อความใน **มโนรทปฺปณี โดยปริยายแห่งปฏิสัมภิตามรรค** ท่านพระสารีบุตรจำแนกกรรมเป็นอย่างอื่นไว้ ๑๒ ประการ ข้อความมีว่า

๑. อโหสิ กมุํ อโหสิ กมุํวิปาโก กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมได้มีแล้ว

เป็นเรื่องที่ทุกท่านจะพิจารณาชีวิตของท่านอย่างละเอียดว่า ที่ยังต้องมีการเกิดและยังไม่จุติ ยังมีการเห็น การได้ยิน มีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นในชีวิตอยู่ทุกขณะ แต่ละขณะล่องไป ๆ โดยขณะ ๆ เรื่อย ๆ ก็เพราะมีกรรมนั่นเองเป็นปัจจัยอยู่ และในสังสารวัฏฏ์ที่ยาวนาน แม้พระผู้มีพระภาคเองในคืนที่จะทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ทรงระลึกชาติสักเพียงใดตลอดปฐมยามก็ไม่สามารถจบสิ้นได้ แสดงให้เห็นว่า สังสารวัฏฏ์ที่ผ่านมาแล้วยาวนานมาก และในชาตินี้ก็จะเป็นชาติหนึ่งซึ่งใกล้จะจบสิ้นส่วนหนึ่งของสังสารวัฏฏ์ และยังจะต้องมีการเกิดอีก เพราะมีกรรมที่ยังไม่ได้ให้ผลอีกมากซึ่งทำให้สังสารวัฏฏ์ยืดยาวต่อไปอีกนับไม่ถ้วน ตราบใดที่ยังไม่รู้แจ้ง อริยสัจธรรม ยังไม่ใช่พระโสดาบัน การเกิดต้องมีอีกมากมาย

เมื่อใดเป็นพระโสดาบันบุคคล เมื่อนั้นการเกิดจะมีอีกเพียงอย่างมากที่สุด ๗ ชาติ เพราะฉะนั้น ควรจะทราบความสลับซับซ้อน ความมากมายของกรรม ในสังสารวัฏฏ์ที่ยังติดตามให้ผลแม้ในปัจจุบันชาตินี้ได้ โดยที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่สามารถที่จะรู้ได้เลยว่า แต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับท่านไม่ว่าจะเป็นฝ่ายกุศลวิบากหรืออกุศลวิบาก เป็นผลของกรรมใดในชาติใด

แม้ในชาตินี้เอง แต่ละท่านต่างก็ทำกรรมไม่น้อยเลย ทั้งที่เป็นกุศลกรรมและอกุศลกรรม เฉพาะในชาตินี้ชาติเดียว เมื่อรวมในชาติก่อน ๆ ย้อนไป ๆ จะเห็นได้ว่า กรรมยังมีอีกมากมายที่จะทำให้สังสารวัฏฏ์ยาวนานต่อไป

เพราะฉะนั้น อโหสิ กัมมํ อโหสิ กัมมวิปาโก ได้แก่ กรรมได้มีแล้ว คือ ได้กระทำแล้ว ผลของกรรมได้มีแล้ว หมายความว่า กรรมในสังสารวัฏฏ์ที่กระทำแล้วให้ผลไปแล้วก็มี ไม่ใช่ว่าไม่ได้ให้ผลเลย

ในสังสารวัฏฏ์ที่ยาวนาน กรรมที่ได้กระทำแล้วจริง และผลของกรรมก็มีแล้วด้วยหมดไปแล้วกรรมนั้นอย่างหนึ่ง คือ เป็นอโหสิกรรม เพราะกรรมได้มีแล้วและผลของกรรมได้มีแล้วด้วย

๒. อโหสิ กัมมํ นาโหสิ กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมไม่ได้มีแล้ว

หมายความว่า กรรมได้กระทำแล้วจริง แต่ยังไม่ได้ให้ผลในอดีต คือ กรรมในอดีตได้กระทำไปแล้ว ผลของกรรมนั้นยังไม่ได้ให้ผลในอดีต แต่คอยโอกาสที่จะให้ผลในชาตินี้หรือในชาติต่อไป เพราะฉะนั้น กรรมที่มีแล้วนั้นเป็น อโหสิ กัมมํ นาโหสิ กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมไม่ได้มีแล้ว คือ กรรมในอดีตไม่ได้ให้ผลในอดีต ต่างกับประเภทที่ ๑ ที่ว่ากรรมในอดีตให้ผลแล้วในอดีต

ใครตามระลึกผลของกรรมในอดีตชาติก่อน ๆ ได้บ้าง ก็ไม่ทราบว่าเกิดมาเป็นใคร ได้รับผลของกรรมอะไร เพราะฉะนั้น ไม่สามารถล่วงรู้ไปถึงกรรมซึ่งได้ทำแล้วระลึกถึงชาติก่อน ๆ ไม่ได้ก็จริง แต่ให้ทราบลักษณะของกรรมที่ได้กระทำแล้วที่เป็นอโหสิกรรม

๓. อโหสิ กัมมํ อตฺถิ กัมมวิปาโก คือ กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมมีอยู่

คือ กรรมในอดีตให้ผลในปัจจุบัน โดยที่ไม่ทราบอีกเหมือนกันว่า ขณะนี้ที่เป็นผลในปัจจุบันเป็นผลของกรรมใดในอดีต แต่ให้ทราบว่า กรรมนั้นได้กระทำแล้วในอดีต ผลของกรรมนั้นจึงมีอยู่ คือ ในปัจจุบันชาตินี้

ท่านที่กำลังสุขสบาย เป็นผลของกรรมในอดีต ท่านที่กำลังทุกข์ยากลำบาก เดือดร้อน ก็เป็นผลของกรรมในอดีต โดย อโหสิ กัมมํ อตฺถิ กัมมวิปาโก คือ กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมมีอยู่

๔. อโหสิ กัมมํ นตฺถิ กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมไม่มีอยู่

เป็นเรื่องความละเอียดของกรรมจริง ๆ ที่แสดงว่า กรรมได้มีแล้ว หมายถึงกรรมในอดีตได้กระทำแล้ว แต่ไม่ได้ให้ผลในปัจจุบันชาติ

กรรมในอดีตมากมายในสังสารวัฏฏ์ มีแล้ว คือ อโหสิ กัมมํ กรรมได้มีแล้ว นตฺถิ กัมมวิปาโก ผลของกรรมไม่มีอยู่ คือ ไม่ได้ให้ผลในปัจจุบันชาติ แต่ชาติหน้าอาจจะให้ผลก็ได้

กรรมที่ได้กระทำแล้ว ๆ ในสังสารวัฏฏ์ ไม่ได้ให้ผลในปัจจุบันชาติ แต่อาจจะให้ผลในชาติต่อไปได้ เพราะฉะนั้น กรรมนั้น ๆ ที่ได้กระทำแล้วในอดีต แต่ไม่ได้ให้ผลในปัจจุบันชาตินี้ เป็น อโหสิ กัมมํ นตฺถิ กัมมวิปาโก คือ กรรมได้มีแล้ว แต่ผลของกรรมไม่มีอยู่ คือ ไม่มีอยู่ในปัจจุบันชาติ แต่จะมีอยู่ในชาติต่อ ๆ ไปได้

๕. อโหสิ กัมมํ ภวิสฺสตี กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมจักมี

ประมาทไม่ได้เลย คือ กรรมในอดีตจักให้ผลในอนาคต เพราะฉะนั้น ทุกท่านที่เกิดเป็นมนุษย์ในปัจจุบันชาติ และเข้าใจว่าท่านทำบาปน้อย ทำบุญมาก คิดว่าคงจะไม่มีโอกาสเกิดในอบายภูมิ แต่อย่าลืม อโหสิ กัมมํ ภวิสฺสตี กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมจักมี คือ กรรมที่ได้กระทำแล้ว แม้ไม่ได้ให้ผลในปัจจุบันชาติ แต่จะให้ผลในอนาคต เป็นไปได้ไหม

ถ้าจิตเกิด ทำกิจเคลื่อนจากความเป็นบุคคลนี้วันหนึ่งวันใด อาจจะเป็นวันนี้ พรุ่งนี้ หรือวันหนึ่งวันใดก็ได้ และก็เกิดในอบายภูมิ จะทราบได้ไหมว่าเป็นผลของกรรมใด อาจจะเป็น อโหสิ กัมมํ ภวิสฺสตี กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมจักมี คือ กรรมนั้นแหละซึ่งไม่ได้ให้ผลทำให้เกิดในอบายภูมิในชาตินี้ แต่จักมี คือ จะให้ผล โดยการเกิดในอบายภูมิในอนาคต คือ ในชาติต่อไปได้

๖. อโหสิ กัมมํ น ภวิสฺสตี กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว ผลของกรรมจักไม่มี

หมายความว่า กรรมในอดีตจะไม่ให้ผลในอนาคต เช่น ท่านพระองค์ลีมาลที่ท่านได้กระทำความผิดไปแล้ว แต่กรรมนั้นจะไม่ให้ผลในอนาคต ก็เป็น อโหสิ กัมมํ น ภวิสฺสตี กัมมวิปาโก

กรรมที่ได้กระทำแล้วมีมากมายในสังสารวัฏ ให้ผลแล้วในอดีตก็มี ให้ผลในชาติปัจจุบันชาตินี้ก็ยังมี และที่ยังไม่ให้ผลแต่จะให้ผลในชาติอนาคตก็มี หรือว่ากรรมที่ได้ทำแล้วนั่นเอง จักไม่ให้ผลในอนาคตก็มี แล้วแต่ปัจจัยที่ประกอบอีกหลายปัจจัยที่กรรมแต่ละกรรมจะเกิดขึ้นให้ผลได้ โดยไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น

นี่คือ โดยปริยายแห่งปฏิสัมภิทามรรค ท่านพระสารีบุตรจำแนกกรรมแม้อย่างอื่นไว้ ๑๒ ประการ เป็นเรื่องของอโหสิกรรม คือ กรรมที่ได้ทำแล้ว ๖ ประการ และเป็นกรรมที่มีอยู่ คือ กรรมในปัจจุบันชาติอีก ๖ ประการ ได้แก่

๗. อตุฏฺฐิ กัมมํ อตุฏฺฐิ กัมมวิปาโก กรรมมีอยู่ ผลของกรรมมีอยู่

คือ กรรมปัจจุบันทำให้เกิดวิบากในปัจจุบัน อย่าคิดว่ากรรมจะไม่ให้ผล กรรมที่ได้กระทำแล้วให้ผลในปัจจุบันชาตินี้ก็ได้อีก และกรรมในปัจจุบันชาติให้ผลในปัจจุบันชาติก็ได้

๘. อตุฏฺฐิ กัมมํ นตุฏฺฐิ กัมมวิปาโก กรรมมีอยู่ ผลของกรรมไม่มี

หมายความว่า กรรมในปัจจุบันที่ทุกท่านทำในชาตินี้ ไม่ทำให้เกิดวิบากในปัจจุบัน ท่านที่รอคอยผลว่า ทำกรรมแล้วทำไมไม่ได้รับผลของกรรม ทำกุศลแล้ว

ทำไมไม่ได้รับกุศลวิบาก ก็เพราะว่ากรรมมีอยู่ แต่ผลของกรรมไม่มี คือ กรรมปัจจุบัน มี แต่กรรมปัจจุบันนั้นไม่ได้ทำให้เกิดวิบากในปัจจุบัน เพราะฉะนั้น ทำให้หลายคน เข้าใจผิด ไม่เชื่อเรื่องกรรม คิดว่ากรรมไม่ได้ทำให้เกิดวิบาก หรือว่าวิบากที่กำลังได้รับ ในขณะนี้ไม่ใช่ผลของกรรม

๙. อตฺถิ กมฺมํ ภวิสฺสตี กมฺมวิปาโก กรรมมีอยู่ ผลของกรรมจักมี

ได้แก่ กรรมที่ได้กระทำในปัจจุบัน ทำให้เกิดวิบากในอนาคต ผลของกรรมจักมี
ได้แก่ ประเภทของครุกรรม กรรมหนักที่ได้กระทำแล้วในปัจจุบันชาตินี้ เพราะฉะนั้น ผลของกรรมจักมี จะต้องได้รับผลของกรรมนั้นในอนาคตแน่นอน

๑๐. อตฺถิ กมฺมํ น ภวิสฺสตี กมฺมวิปาโก กรรมมีอยู่ ผลของกรรมจักไม่มี

เป็นไปได้ไหม กรรมที่ทำในปัจจุบันชาตินี้ คือ กรรมมีอยู่ แต่ ผลของกรรมจักไม่มี เป็นไปได้ อย่างผู้ที่เจริญสมถภาวนาจนกระทั่งได้ฌานจิต แต่ว่าฌานเสื่อม ก่อนจุติฌานจิตไม่เกิด ฌานนั้นไม่ได้ให้ผลในอนาคต เพราะฉะนั้น กรรมปัจจุบันมี แต่ไม่ทำให้เกิดวิบากในอนาคต คือ กรรมมีอยู่ ผลของกรรมจักไม่มี

ถ. จำเป็นไหมว่า เมื่อได้ฌานแล้ว ฌานจิตต้องเกิดก่อนจุติ

สุ. ไม่เสมอไป เช่น ท่านพระเทวทัตสามารถจะกระทำอิทธิปาฏิหาริย์ได้ ...

ถ. แต่ฌานของท่านเสื่อมแล้วนี่

สุ. แน่نون ท่านเกิดในอเวจีมหานรกในขณะนี้ แสดงว่าชวนจิตก่อนจุติ ไม่ใช่ฌานจิตแน่นอน

ถ. นั่นท่านเสื่อมแล้ว แต่สำหรับบุคคลผู้ที่ไม่เสื่อม

สุ. บุคคลที่ไม่เสื่อม ความหมายของไม่เสื่อม คือ ฌานจิตสามารถเกิดได้ อย่างแคล้วคล่อง

ถ. แต่เขาอาจจะไม่ยอมให้ฌานจิตเกิดก่อนจุติ

สุ. เขาไม่สามารถจะทำอะไรได้ แต่มีปัจจัยที่จะให้ฌานจิตเกิดก่อนจุติ ด้วยความสามารถ ด้วยความชำนาญ ด้วยความไม่เสื่อม

- ถ. มีปัจจัยที่ทำให้จิตอื่นเกิดนอกจากฉานจิตได้ไหม
- ส. ไม่ได้ ถ้าเป็นผู้ที่ถึงความชำนาญ แคล่วคล่อง และไม่เสื่อม
- ถ. ผู้ที่ไม่เสื่อม หมายความว่าถึงผู้ที่มีความชำนาญ แคล่วคล่อง ไซ้ไหม
- ส. แน่นอน

๑๒๗๗

ที่ห้องประชุมตึกสภากาชาดศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๖

ถ. เรื่องครุฑกรรม ท่านพระเทพทัตทำกรรมหนักมาก คือ สังฆเภท และ
โลหิตูปบาท ท่านปฏิสนธิในอเวจีมหานรก ตอนนั้นก็ยังไม่ตาย ต่อไปหลังจากที่ท่านจุติจาก
อเวจีมหานรกแล้ว ถ้าการที่ท่านไปปฏิสนธิในอเวจีเป็นผลของการทำโลหิตูปบาท

สุ. ไม่ใช่ผลของโลหิตูปบาท แต่เป็นผลของสังฆเภท เพราะสังฆเภทเป็น
กรรมที่หนักกว่าโลหิตูปบาท เพราะฉะนั้น กรรมใดที่น้อยกว่า กรรมนั้นเป็นอโหสิกรรม
จักไม่ให้ผล

ถ. อโหสิกรรมที่ไม่ให้ผลในชาตินี้ ในชาติต่อไปจะให้ผลไหม

สุ. ในที่นี้แสดงเรื่องของอโหสิกรรม ๖ ประการ หมายความว่าถึงกรรมในอดีต
ที่ได้ทำแล้ว ที่ต่างกันเป็น ๖ คือ กรรมในอดีตให้ผลแล้วในอดีต ก็เป็นอโหสิกรรม
ประเภทที่ให้ผลแล้ว และกรรมในอดีตไม่ได้ให้ผลในอดีต ก็เป็นอโหสิกรรมอีก
ประเภทหนึ่ง ในที่นี้ อโหสิกรรม หมายความว่าถึงกรรมที่ได้กระทำแล้วในอดีตเท่านั้น

ถ. ไม่ใช่ว่า ชวณะดวงที่ ๑ ถ้าไม่ให้ผลในชาตินี้ ก็เป็นอโหสิกรรมไป

สุ. ที่ใช้คำว่าเป็นอโหสิกรรมไป นั้นโดยความหมายหนึ่ง แต่ในที่นี้ กรรมที่
ได้ทำแล้วทั้งหมด ชื่อว่าอโหสิกรรม ซึ่งจำแนกออกเป็น ๖ คือ

กรรมในอดีต ให้ผลในอดีตก็มี

กรรมในอดีต ไม่ได้ให้ผลในอดีตก็มี

กรรมในอดีต ให้ผลในปัจจุบันก็มี

กรรมในอดีต ไม่ได้ให้ผลในปัจจุบันก็มี

กรรมในอดีต จักให้ผลในอนาคตก็มี

กรรมในอดีต จักไม่ให้ผลในอนาคตก็มี

เพราะฉะนั้น มี ๒ นัย แต่นัย ๖ นี้ หมายความว่าถึงกรรมที่ได้ทำแล้วเท่านั้น

ข้อความต่อไป

๑๑. ภวิสฺสตี กมฺมํ ภวิสฺสตี กมฺมวิปาโก กรรมจักมี ผลของกรรมจักมี

ได้แก่ ทุกท่านหรือเปล่า หรือว่าหมดกรรมแล้ว ไม่มีกรรมอีกต่อไปแล้ว

แต่เมื่อยังมีกิเลสอยู่ เพราะฉะนั้น แน่นนอนที่สุด กรรมจักมี และผลของกรรมจักมี ได้แก่ กรรมที่จะทำในอนาคต ทำให้เกิดวิบากในอนาคต ยังไม่หมดสิ้นเลย ไม่ว่าจะเป็นกรรมอดีต กรรมปัจจุบัน หรือกรรมที่จะทำในอนาคต หรือกรรมที่จักมีในอนาคต ก็ทำให้เกิดวิบากในอนาคตด้วย

๑๒. ภวิสฺสตี กมฺมํ น ภวิสฺสตี กมฺมวิปาโก กรรมจักมี ผลของกรรมจักไม่มี

คือ กรรมในอนาคตไม่ทำให้เกิดวิบากในอนาคต

เห็นความต่างกันของกรรมแต่ละชนิด แต่ละประเภท แต่ละชีวิตในสังสารวัฏฏ์ ไหมว่า กรรมในอนาคตไม่ทำให้เกิดวิบากในอนาคต สำหรับผู้ที่เจริญกุศลรู้แจ้ง อริยสัจธรรมถึงความเป็นพระอรหันต์ ไม่ทำให้เกิดวิบากในอนาคตหลังปรินิพพานแล้ว เพราะฉะนั้น กรรมจักมี ผลของกรรมจักไม่มี

ไม่มีการสิ้นสุดกรรมและผลของกรรม ถ้าปัญญาไม่เกิดขึ้นรู้แจ้งสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริง

ถ. ขอให้ยกตัวอย่าง กรรมในอดีตให้ผลในอดีต

สุ. ชาติก่อน ใครเกิดเป็นอะไรทราบไหม ชาติก่อนสุขทุกข์อย่างไร ทราบไหม ไม่ทราบ แต่เกิดแล้ว และมีวิบากในชาตินั้น ๆ แล้ว ตามกรรมนั้น ๆ ในอดีตที่ได้กระทำแล้ว ในสังสารวัฏฏ์ และชาตินี้กำลังจะเป็นอดีตชาติของชาติหน้า โดยนัยเดียวกัน ทุก ๆ ชาติผ่านไป กรรมในอดีตที่ได้กระทำแล้ว ทำให้เกิดวิบากในอดีตโดยที่ไม่สามารถจะรู้ได้ รู้ได้แต่เฉพาะวิบากในชาตินี้ แม้กระนั้นก็ยังไม่ว่าวิบากในชาตินี้เป็นผลของกรรมที่ได้กระทำแล้วในชาติไหน แต่ต้องเป็นผลของกรรมที่ได้กระทำแล้ว

ถ. ที่ว่าฌานไม่เสื่อม ฌานจิตเกิดในขณะที่ใกล้จะตาย หมายความว่า ฌานจิตเกิดในมรณาสันนวิธิใช่ไหม

ส. มรณาสันนวิถิ เป็นคำใหม่สำหรับบางท่าน แต่อาจจะชินหูสำหรับท่านที่ได้ศึกษาพระอภิธรรมแล้ว

ถ้าแบ่งจิตออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ได้แก่ วิถิมุตตจิต คือ จิตที่ไม่ใช่วิถิ ไม่รู้อารมณ์ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ประเภทหนึ่ง และวิถิจิต คือ จิตที่รู้อารมณ์ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นวิถิจิต อีกประเภทหนึ่ง

วิถิมุตตจิต คือ ขณะที่เป็นปฏิสนธิจิต ๑ ขณะ เป็นภวังคจิต ๑ ขณะ เป็นจุติจิต ๑ ขณะ เท่านั้น นอกจากนั้นแล้ว ขณะที่เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัสกาย คิดนึก ทางหนึ่งทางใดใน ๖ ทวาร เป็นวิถิจิตทั้งนั้น

เพราะฉะนั้น มรณาสันนวิถิ หมายความว่าวิถิจิตที่รู้อารมณ์ทางหนึ่งทางใดใน ๖ ทวารก่อนจุติ ชื่อว่ามรณาสันนวิถิ เป็นวิถิจิตสุดท้ายก่อนจุติจิตจะเกิด

ขณะที่เห็น ขณะที่ได้ยิน ปกติจะมีชวนวิถิจิตเกิดซ้ำ ๗ ขณะ แล้วแต่ว่าจะเป็นกุศลหรืออกุศล แต่ขณะที่กำลังสลบ ชวนวิถิจิตจะเกิดซ้ำกันแค่ ๖ ขณะ เป็นสภาพของจิตที่ไม่ได้ประกอบด้วยสัมปชัญญะอย่างทั่ว ๆ ไปใช้คำว่า ไม่ใช่ขณะที่สมบูรณ์ด้วยสติสัมปชัญญะ และก่อนจุติจริง ๆ ชวนวิถิจิตจะเกิดเพียง ๕ ขณะ เพราะมีกำลังอ่อนลงใกล้ที่จะถึงการดับจากภพนี้ ชาตินี้ ความเป็นบุคคลนี้

เพราะฉะนั้น ก่อนจุติจิตจะเกิด ไม่มีใครสามารถรู้ได้เลยว่าชวนวิถิจิตสุดท้ายจะเป็นกุศลหรือจะเป็นอกุศล จะเป็นการรู้อารมณ์ทางตา หรือทางหู หรือทางจมูก หรือทางลิ้น หรือทางกาย หรือทางใจ

แม้ในขณะนี้เอง ทางจักขุทวาร วิถิจิตที่เกิดขึ้นเห็นสิ่งที่ปรากฏทางตาดับไปแล้ว มีภวังคจิตเกิดขึ้น มโนทวารวิถิจิตเกิดต่อ หรือทางหูที่กำลังได้ยินเสียงในขณะนี้ โสตทวารวิถิจิตเกิดขึ้นได้ยินเสียง ดับไปหมดแล้ว ภวังคจิตเกิดขึ้น มโนทวารวิถิจิตเกิดต่อ และจุติจิตจะเกิดหลังการสิ้นสุดวิธีหนึ่งวิธีโดยย่อได้ คือ หลังจักขุทวารวิถิจิตดับไปหมดแล้ว จุติจิตเกิดก็ได้ หรือหลังจากที่จักขุทวารวิถิจิตเกิดขึ้นเห็นสิ่งที่กำลังปรากฏดับไปหมดแล้ว ภวังคจิตยังไม่เกิด จุติจิตเกิดก็ได้ หรือจะเป็นในขณะที่กำลังได้ยินเสียงในขณะนี้ โสตทวารวิถิจิตเกิดขึ้นได้ยินเสียงทางโสตทวาร ดับไปหมดแล้ว

ภวังคจิตเกิด จุตติจิตเกิดก็ได้ หรือเมื่อได้ยินเสียงแล้ว โสตทวารวิถีจิตเกิดดับไปหมดแล้ว ภวังคจิตยังไม่เกิด จุตติจิตเกิดก็ได้ หรือบางท่านในขณะที่กำลังคิดนึกเรื่องหนึ่งเรื่องใด มโนทวารวิถีจิตดับหมดแล้ว จุตติจิตเกิดก็ได้

แสดงให้เห็นว่า จุตติจิตซึ่งกระทำกิจเคลื่อนจากความเป็นบุคคลนี้ จะเกิดในขณะไหนได้ทั้งสิ้น หลังจากวิถีจิตทางตา หรือทางหู หรือทางจมูก หรือทางลิ้น หรือทางกาย หรือทางใจก็ได้ หรือหลังจากภวังคจิตก็ได้

เพราะฉะนั้น ชวนะสุดท้ายก่อนจุตติจิตจะเกิด เป็นมรณาสันนวิถี ซึ่งเลือกไม่ได้เหมือนในขณะนี้เอง ถ้าเป็นทางตาที่เห็น จักขุทวารวิถีดับหมดแล้ว จุตติจิตเกิดขึ้นขณะนั้นมีกรรมนิมิตอารมณ์ ถ้าขณะที่กำลังเห็นเดี๋ยวนี้ และมีท่านผู้หนึ่งจุตติจิตเกิดขึ้น ทำกิจเคลื่อนจากความเป็นบุคคลนี้ คือ สิ้นชีวิตลง หลังจากที่ยักขุทวารวิถีดับไปแล้ว ขณะนั้นมีสิ่งที่ปรากฏทางตาเป็นกรรมนิมิตอารมณ์สำหรับปฏิสนธิจิตในชาติต่อไป ถ้าในขณะที่โสตทวารวิถีจิตเกิดขึ้นได้ยินเสียงดับไปหมดแล้ว ชวนะสุดท้ายที่กำลังได้ยินในขณะนี้ จะเป็นกุศลหรืออกุศลก็ตาม ในขณะนั้นมีเสียงเป็นกรรมนิมิตอารมณ์

ถ. ทำไมชื่อว่ากรรมนิมิตอารมณ์

สุ. เพราะเป็นนิมิต เป็นเครื่องหมาย ที่จะให้กรรมนั้นทำให้ปฏิสนธิเกิดขึ้น เพราะจิตทุกดวงต้องมีอารมณ์ โดยเฉพาะปฏิสนธิจิตของชาติต่อไปจะต้องมีอารมณ์เดียวกับชวนะสุดท้ายก่อนจุตติจิตของชาตินี้ ซึ่งไม่มีใครสามารถจะรู้ได้ว่า จุตติจิตของใครจะเกิดขึ้นในขณะไหน หลังเห็น หลังได้ยิน หรือหลังคิดนึกเรื่องราวต่าง ๆ

ถ้าขณะนี้ท่านผู้ใดกำลังคิดนึกเรื่องหนึ่งเรื่องใดทางมโนทวารวิถี และจุตติจิตเกิดต่อทำกิจเคลื่อนจากความเป็นบุคคลนี้ สิ้นชีวิตลง บุคคลนั้นมีกรรมเป็นอารมณ์ เพราะคิดถึงระลึกถึงกรรมหนึ่งกรรมใด

เพราะฉะนั้น จะใช้คำว่า กรรมอารมณ์ หรือกรรมนิมิตอารมณ์ หรือคตินิมิตอารมณ์ ก็เป็นเครื่องหมายให้รู้ว่า เป็นอารมณ์ของจิตใกล้จะจุติ ซึ่งจะเป็นอารมณ์ของปฏิสนธิจิตในชาติต่อไป และก็เหมือนเดี๋ยวนี้ ไม่ต่างกันเลย

กรรมนิมิต คือ ในขณะที่เห็น ได้ยินในขณะนี้เอง และจิตจิตเกิด เพราะฉะนั้น สิ่งที่กำลังปรากฏในขณะนี้ ก็เป็นกรรมนิมิตของปฏิสนธิจิตในชาติหน้า

ถ. ถ้าคิดถึงกรรมที่ทำมาแล้ว เป็นกรรมอากรมณ์ ใช่ไหม

ส. ถ้าคิดถึงกรรมที่ได้กระทำแล้ว ก็เป็นกรรมอากรมณ์ ถ้าเห็นสถานที่ที่จะเกิด ขณะนั้นก็เป็นคริณิณิตอากรมณ์ บางคนอาจจะเห็นเป็นไฟนรก บางคนอาจจะเห็นเป็นสวนนันทวันทีรันทรมย์ แล้วแต่ว่าจะปฏิสนธิในภพใดภูมิใด อุปมาเหมือนกับเห็นในฝัน ซึ่งดูเหมือนจริง เพราะฉะนั้น ก็เป็นคริณิณิตสำหรับผู้ที่จะปฏิสนธิหลังจากที่ จิตจิตของบุคคลนั้นดับลง แต่ให้ทราบว่า ก็คืออากรมณ์ตามปกติธรรมดาอย่างนี้เอง

ที่ใช้คำว่า คตินิมิตบ้าง กรรมนิมิตบ้าง หรือกรรมอากรมณ์บ้าง เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นอากรมณ์ของปฏิสนธิจิตในชาติหน้า เพราะว่าเป็นอากรมณ์ของขณะสุดท้าย ก่อนจิตจิตของชาตินี้

ขณะนี้เห็น จิตจิตยังไม่เกิด ก็เป็นรูปารมณ์ แต่ถ้าเห็นแล้วจิตจิตเกิด ก็เป็นกรรมนิมิตอากรมณ์ของปฏิสนธิจิตในชาติต่อไป

ถ. คตินิมิตทางทวารทั้ง ๖ ใช่ไหม ไม่จำเป็นต้องเป็น ...

ส. ทางมโนทวารอย่างเดียว จึงกล่าวว่า เหมือนเห็นในความฝัน

ถ. ๓ คำนี้ คือ กรรม กรรมนิมิต คตินิมิต ผมยังสับสนอยู่ กรรม หมายความว่า เวลาจะจุติ นึกถึงการกระทำที่ได้เคยกระทำมาแล้ว ส่วนกรรมนิมิต นึกถึงเรื่องราวที่กระทำอย่างนั้นหรือครับ

ส. กรรมนิมิตเกิดได้ทั้ง ๖ ทวาร ถ้าเป็นทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ในขณะนี้ เสียงเป็นกรรมนิมิตได้ กลิ่นเป็นกรรมนิมิตได้ ถ้าในขณะที่ได้กลิ่น และจิตจิตเกิด ปฏิสนธิจิตเกิดต่อ เพราะฉะนั้น กลิ่นนั้นก็เป็นคริณิณิตได้ หรือจะเป็นการนึกถึงเครื่องหมาย สิ่งที่เคยได้เห็นให้ระลึกถึงกรรมก็ได้ เป็นนิมิตของกรรมได้ ทางมโนทวาร เช่น นึกถึงปิ่น ถ้าเคยเป็นฆาตกร หรืออาวุธต่าง ๆ ที่ใช้ อาจจะคิดถึง เหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ ไม่ได้คิดถึงเป็นเรื่อง แต่เห็นสิ่งที่ปรากฏที่เป็นการ

กระทำ หรืออาจจะนึกถึงสรวงสวรรค์ที่เคยทอดกฐิน อย่างนั้นก็ป็นกรรมนิมิตได้ เพราะฉะนั้น กรรมนิมิตเป็นได้ทั้ง ๖ ทวาร

ส่วนคตินิมิตเป็นได้เฉพาะทางมโนทวารทวารเดียว คตินิมิตไม่ใช่การนึก แต่เป็นการเห็นทางมโนทวารเหมือนฝันเห็น เหมือนเห็นในความฝัน

ถ. เช่น เห็นปราสาทราชวัง หรือเห็นเปลวไฟอะไรอย่างนั้น แต่คล้าย ๆ เห็นในฝัน อย่างนั้นใช่ไหม

ส. เหมือนฝันเห็น เหมือนเห็นในฝัน เพราะเป็นทางมโนทวาร

ถ. กรรมกับกรรมนิมิตเกิดได้ทั้ง ๖ ทวาร ใช่ไหม

ส. ถ้าเป็นกรรมอารมณ์ ระลึกถึงกรรม ต้องเฉพาะมโนทวาร แต่ที่ใช้คำว่า กรรมนิมิต ต้องทั้ง ๖ ทวาร

ถ. แต่คตินิมิตเกิดได้ทาง ...

ส. มโนทวารทวารเดียว

ถ. ที่ว่า มรณาสันนวิถิ ฝันเห็นสิ่งสวย ๆ งาม ๆ ได้ยินเสียงเพลงเพราะ ๆ ตอนนั้นจิตเป็นโลภะหรือราคะ เป็นอกุศล จะไปได้ดีหรือ

ส. ถ้าไม่ใช่เป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน ยากที่จะเป็นกุศล แต่ถ้าเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน สติระลึกลักษณะที่ไม่ใช่ตัวตนในขณะนั้นได้

ถ. อย่างนั้นก็ยากที่จะรู้ว่าจะไปไหน แม้ว่าจะทำบุญทำกรรมอะไรก็แล้วแต่

ส. ถ้าท่านผู้หนึ่งผู้ใดมีความเข้าใจธรรมในขณะที่กำลังฟังพระธรรมนี้ และจิตจิตเกิด ชวนะสุดท้ายก็เป็นมหากุศลญาณสัมปยุตต์ได้ แต่ข้อสำคัญ คือ ท่านจะไม่มีจิตจิตเกิดในขณะที่กำลังฟังพระธรรม แต่อาจจะเป็นขณะอื่นก็ได้ เพราะฉะนั้น ถ้าฟังบ่อย ๆ เรื่อย ๆ โดยเฉพาะในยามป่วยไข้ ซึ่งไม่มีใครสามารถที่จะรู้ แน่ว่าจิตจิตจะเกิดเมื่อไร แต่ก็ยังสามารถมีปัจจัยที่จะให้มหากุศลจิตเกิด

ถ. ขณะที่ใกล้จะตาย เห็นจิ๋ว และจิตจิตเกิดต่อจากวิถินั้น ขณะนั้น ปฏิสนธิจิตจะเป็นผลของกุศลที่เห็นนิมิตนั้น คือ สรวงสวรรค์ หรือจะเป็นผลของกรรมที่ ถวายผ้าไตร

ส. ก่อนจะจุติ จะมีอะไรเป็นอารมณ์ และจิตจะเป็นกุศลหรืออกุศล ไม่ใช่กระทำการนั้นทันทีในขณะที่ก่อนจะจุติ เพราะเป็นช่วงเวลาที่รวดเร็วเหลือเกิน ถ้าคิดถึงทางตาที่กำลังเห็น มีภวังคจิตเกิด มีปัญจทวาราวชชนจิตเกิดต่อ มีจักขุวิญญาณเกิด มีสัมผัสภูมิจันนะเกิด มีสันตிரณะเกิด มีไวภูมัพพะพะเกิด ชวณะ ๗ ชณะเกิด ตทาลัมพะเกิด ภวังค์คั่น ก่อนที่จะถึงมโนทวารคั่น และก่อนถึงการได้ยิน แต่ดูเหมือนว่ารวดเร็วเหลือเกิน เพราะฉะนั้น ยากแสนยากที่ใครสามารถจะให้กุศลจิตเกิดก่อนจุติ เพราะไม่สามารถจะรู้ได้ว่าจุติจิตจะเกิดเมื่อไร

เพราะฉะนั้น ควรพิจารณาการให้ผลของกรรมที่จะทำให้เกิดปฏิสนธิจิตเกิดว่า ต้องเป็นกรรมที่ได้กระทำสำเร็จแล้วกรรมหนึ่งกรรมใดเป็นชนกกรรม หมายความว่า กรรมที่ทำให้ปฏิสนธิจิตเกิดต่อจากจุติจิต ไม่ใช่จะชวนชวาททำตอนที่จุติจิตจะเกิด ซึ่งเป็นไปไม่ได้เลย ถ้าเป็นไปได้ ทุกคนก็ต้องทำให้กุศลจิตเกิดก่อนจุติจิต แต่เมื่อเป็นไปได้ ก็แล้วแต่ว่ากรรมใดจะให้ผล ซึ่งต่อไปจะทราบว่า ในประเภทของกรรมต่าง ๆ นั้น กรรมใดที่จะทำชนกกิจหรือเป็นชนกกรรมทำให้ปฏิสนธิจิตเกิด แต่ต้องเป็นกรรมที่ได้กระทำแล้ว ไม่ใช่จะมารีบด่วนกระทำก่อนจุติจิตจะเกิด เพราะไม่มีใครสามารถที่จะรู้ได้ว่าจุติจิตจะเกิดเมื่อไร

เพราะฉะนั้น กรรมที่ได้กระทำแล้วทั้งหมดในสังสารวัฏฏ์ กรรมหนึ่งกรรมเดียวเท่านั้น จะทำให้กรรมนิमितอารมณ์ หรือคตินิमितอารมณ์ หรือกรรมอารมณ์ เกิดขึ้นปรากฏเป็นอารมณ์ของชวณจิตสุดท้ายก่อนจุติ เลือกไม่ได้เลย แต่ไม่ได้หมายความว่า เป็นกรรมซึ่งกระทำในขณะที่นั้นทันที แต่จะเป็นกรรมที่กระทำไกลกว่านั้นอีกก็ได้ คือ ก่อนที่จะถึงมรณาสันนวิถี คือ ก่อนที่จะเป็นชวณะสุดท้ายได้ อาจจะเป็นชั่วโมงหนึ่ง วันหนึ่ง สองวัน หรืออะไรก็ได้ หรืออาจจะเป็นหลายเดือนหลายปีมาแล้ว หรืออาจจะเป็นหลายชาติมาแล้ว หรืออาจจะเป็นหลายภพมาแล้วก็ได้

๑๒๗๘

ที่ห้องประชุมตึกสภากาชาดศึกษามหาวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๖

สำหรับลำดับการให้ผลของกรรม โดยประเภทของกรรม คือ

ประเภทของกรรมที่มีกำลังในการให้ผล มี ๔ คือ ครุกรรม ๑ พหุกรรม ๑
อาสันนกรรม หรือยथाสันนกรรม ๑ กฏัตตาวาปนกรรม ๑

และลำดับการให้ผลของกรรมโดยประเภทของกรรม ครุกรรม เป็นกรรมหนัก
ย่อมให้ผลก่อน

พหุกรรม คือ กรรมที่มีกำลัง หรือกรรมที่เสพคุ้น เพราะบางกรรมทำไปแล้วก็
ไม่ได้นึกถึงอีกเลยก็มี แต่บางกรรมทำแล้วไม่ลืม ทำแล้วยังระลึกถึงบ่อย ๆ
เพราะฉะนั้น กรรมที่มีกำลัง หรือเสพคุ้น คือ ทำไปแล้วก็ยังระลึกถึงอีกเนื่อง ๆ นั้น
เป็นพหุกรรม

อีกกรรมหนึ่ง คือ อาสันนกรรม บางแห่งใช้คำว่า ยथाสันนกรรม ได้แก่
กรรมที่ทำใกล้จะจุติ

และกฏัตตาวาปนกรรม คือ กรรมที่นอกจากครุกรรม พหุกรรม และ
อาสันนกรรม ก็เป็นกฏัตตาวาปนกรรม เป็นกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ได้กระทำ ที่ไม่ใช่
ครุกรรม ไม่ใช่พหุกรรม และไม่ใช่อาสันนกรรม

นี่คือประเภทของกรรมที่มีกำลังในการให้ผล

ถ. ต่อไปคืออาจิณณกรรม ใช่ไหม ต่อจากอาสันนกรรม

สุ. ข้อความในมโนรทปุรณี ไม่มีอาจิณณกรรม

ถ. หายไปไหนไม่ทราบ

สุ. ไม่หาย จะเหมือนกับพหุกรรม คือ กรรมที่มีกำลังหรือกรรมที่เสพคุ้น
กรรมที่ระลึกถึงบ่อย ๆ

ถ. อาจิณณกรรมคงจะรวมเข้ากับพหุกรรมได้ ใช่ไหม

ส. ไช้

ในเรื่องของครุกรรม ทางฝ่ายกุศล ได้แก่ มหัคคตกรรม ฌานจิตที่ไม่เสื่อม เพราะฉะนั้น ถ้ารูปาวจรกุศลจิตเกิดก่อนจติ ก็เป็นปัจจัยทำให้เกิดในรูปพรหมภูมิ หรือถ้าผู้นั้นสามารถอบรมเจริญสมถภาวนาได้ถึงขั้นอรุณาน ก็แล้วแต่ว่าอรุณาน ขั้นใดจะเกิดก่อนจติจิต ก็เป็นครุกรรม เป็นมหัคคตกรรมฝ่ายกุศลที่ทำให้ปฏิสนธิใน รูปพรหมภูมิตามขั้นตามภูมิของรูปาวจรกุศลนั้น ๆ

ทางฝ่ายอกุศลกรรมก็ได้แก่ อนันตริยกรรม ซึ่งได้เคยกล่าวถึงแล้ว

ท่านผู้ใดมีตัวอย่างของกรรมที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในชีวิตของท่านบ้างไหม ซึ่งวิจิตร มาก และแต่ละขณะจะเห็นได้ว่า ไม่มีใครสามารถจัดสรรผลของกรรมให้เป็นไปตาม ความต้องการได้เลย มีวิถีทางของกรรมนั้น ๆ ซึ่งจะเกิดขึ้นเป็นไป ทำให้วิบากนั้น ๆ เกิดขึ้นต่าง ๆ กันไปแต่ละขณะ แต่ละภพ แต่ละชาติ

เรื่องของพหุลกรรม ตัวอย่างใน **มโนรทปุรณิ อรรถกถา นิทานสูตร** มี ข้อความว่า

ส่วนในกรรมทั้งหลาย อันเป็นกุศลและอกุศล กรรมใดเป็นกรรมมีมาก กรรมนั้นชื่อว่าพหุลกรรม พหุลกรรมนั้น อันบัณฑิตพึงทราบด้วยสามารถการเสพ บ่อย ๆ อันตนได้แล้วตลอดกาลนาน

ซึ่งบางท่านใช้คำว่า อาจิณณกรรม แต่ข้อความในอรรถกถาใช้ พหุลกรรม

อีกอย่างหนึ่ง พหุลกรรมอันใดเป็นธรรมชาติมีกำลัง เป็นการทำความดีด้วยความ โสมนัสในกรรมอันเป็นกุศลทั้งหลาย เป็นการทำความดีด้วยความเดือดร้อนใจในกรรมอันเป็น อกุศลทั้งหลาย กรรมนั้นชื่อว่าพหุลกรรม

ท่านที่เคยกระทำอกุศลกรรม และยังรู้สึกเดือดร้อนใจ แสดงให้เห็นว่า เป็นอกุศลกรรมที่มีกำลัง เป็นพหุลกรรม จึงทำให้แม้ว่ากรรมนั้นเสร็จสิ้นไปแล้ว ก็ยัง ติดตามเดือดร้อนใจอยู่

ถ้าเป็นทางฝ่ายกุศลก็ตรงกันข้าม คือ พหุกรรมอันใดเป็นธรรมชาติมีกำลัง เป็นการทำความดีด้วยความโสมนัสในกรรมอันเป็นกุศลทั้งหลาย กุศลกรรมนั้นก็จะเป็น พหุกรรม คือ เป็นกรรมที่มีกำลัง

ข้อความในมโนรทปฺปณี ได้ยกตัวอย่างพระเจ้าทูลฐคามณีกุญ ซึ่งถ้าท่านผู้ฟัง ได้ไปประเทศศรีลังกา จะเห็นพระมหาสถูปใหญ่ซึ่งชาวลังกาเรียกว่า พระมหาสถูปะ เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่กล่าวได้ว่ามากที่สุด โดยพระเจ้าทูลฐคามณีกุญเป็นผู้สร้างพระมหาสถูปะนั้น ซึ่งกุศลที่ท่านได้กระทำไว้ในพระศาสนานั้นมีมาก แต่กุศลที่จะเป็นพหุกรรมได้แสดงไว้ว่า ในบรรดากุศลกรรมทั้งหลายที่พระเจ้าทูลฐคามณีกุญ ได้ทรงกระทำแล้วนั้น กุศลกรรมใดเป็นพหุกรรม

ขอเรียนให้ทราบเพิ่มเติมว่า อรรถกถาหลังพระมหินทเถระนั้นมี ไม่ใช่มีแต่ เฉพาะสมัยท่านพระมหินทเถระซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้าอโศกมหาราชเท่านั้น เพราะพระเจ้าทูลฐคามณีกุญเป็นหลานของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะซึ่งเป็นพระสหายของพระเจ้าอโศก

พระเจ้าอโศกทรงส่งพระโอรสและพระธิดาไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่ประเทศศรีลังกาในสมัยของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ แต่พระเจ้าทูลฐคามณีกุญเป็นหลานของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ เพราะฉะนั้น ตัวอย่างในอรรถกถาก็มีแม้หลังพระมหินทเถระด้วย ไม่ใช่มีเฉพาะในสมัยของพระเจ้ามหินทเถระซึ่งเป็นโอรสของพระเจ้าอโศกเท่านั้น

ข้อความใน **มโนรทปฺปณี อรรถกถา** มีว่า

ดังได้สดับมา พระเจ้าทูลฐคามณีกุญนั้น ทรงพ่ายแพ้ในการสู้รบที่ จุลลันคณียยุทธ์ คือ สนามรบย่อย และได้เสด็จขึ้นม้าหนีไป มีอุปฐากของพระองค์ ชื่อติสสอำมาตย์ ติดตามไปเพียงผู้เดียว พระเจ้าทูลฐคามณีกุญได้เข้าไปสู่ดงแห่งหนึ่ง ได้ประทับนั่ง ขณะนั้นรู้สึกหิวมาก ก็ตรัสว่า พี่ติสสะ ความหิวเบียดเบียนพวกเรา เหลือเกิน เราจักทำอย่างไรกัน

ท่านเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีชื่อเสียงมาก แต่แม้กระนั้นก็ยังเป็นทุกข์เดือดร้อน เพราะความหิว

ติสสอำมาตย์จึงกล่าวว่า

ข้าแต่สมมติเทพ ข้าวสุกแห่งจุทองก้อนหนึ่ง อันข้าพระองค์นำมาวางไว้แล้ว ในระหว่างผ้าสาฎกมีอยู่

คือ ติสสอำมาตย์ได้นำข้าวสุกแห่งห่อผ้าสาฎกไปด้วยก้อนหนึ่ง

พระเจ้าทูลฐคามณียกัถ์ว่า ถ้าอย่างนั้นขอให้ข้าวก้อนหนึ่งนั้นมา เมื่อทอดพระเนตรเห็นก็ได้ตรัสให้ติสสอำมาตย์แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ติสสอำมาตย์ก็ทูลถามว่า พวกเรามีเพียง ๓ เท่านั้น เพราะเหตุไรสมมติเทพจึงให้แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน

คือ มีพระเจ้าทูลฐคามณียกัถ์ ๑ ติสสอำมาตย์ ๑ และม้าทรง ๑ แต่พระเจ้าทูลฐคามณียกัถ์ให้แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน

ซึ่งพระเจ้าทูลฐคามณียกัถ์ก็ได้ตรัสว่า พี่ติสสะ จำเดิมแต่กาลใดมา เราระลึกถึงตน อาหารอันเราไม่ได้ถวายแล้วแก่พระผู้เป็นเจ้าเคยบริโภคนั้นแล้ว ไม่มีเลย

แสดงถึงศรัทธาของพระองค์ ซึ่งไม่เคยมีสักมือเดียวที่จะเสวยพระกระยาหาร โดยไม่ถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ พระองค์ต้องถวายอาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ก่อน และจึงบริโภคทุกครั้ง แต่มีครั้งหนึ่งบังเอิญท่านเสวยแกงพริกโดยไม่ได้ถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ เมื่อทรงระลึกขึ้นได้ ก็ให้สร้างพระสถูปใหญ่เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงกรรมที่ได้เสวยอาหารก่อนที่จะได้ถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ แสดงให้เห็นถึงกุศลของอดีตพระมหากษัตริย์ที่มีศรัทธาเลื่อมใสในพระศาสนามากพระองค์หนึ่ง

อำมาตย์นั้นก็แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน คือ สำหรับถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ ส่วนหนึ่ง สำหรับพระเจ้าทูลฐคามณียกัถ์ส่วนหนึ่ง สำหรับติสสอำมาตย์ส่วนหนึ่ง สำหรับม้าส่วนหนึ่ง เมื่อแบ่งเสร็จแล้ว ติสสอำมาตย์ก็ได้ทูลถามว่า สมมติเทพ เราจักได้พระผู้เป็นเจ้าแต่ที่ไหนในป่าอันเขาทอดทิ้งแล้ว

ในพินัยยอมไม่มีพระภิกษุสงฆ์เลย แต่พระราชาตรัสว่า

ข้อนี้มีใช้เป็นภาระของท่าน ถ้าศรัทธาของเรามีอยู่ เราจักได้พระผู้เป็นเจ้าของท่านอันเราอนุญาตแล้ว จงประกาศกาลเกิด

หมายความว่า ด้วยศรัทธาของพระเจ้าทูลฐคามणीอภัย แสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงทราบว่า จะต้องมีการปฏิบัติสงฆ์มารับอาหารของพระองค์แน่ ๆ

ซึ่งติสสอำมาตย์ได้ประกาศถึง ๓ ครั้งว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ กาลนี้เป็นกาลแห่งอาหาร ข้าแต่ท่านผู้เจริญ กาลนี้เป็นกาลแห่งอาหาร

ครั้งนั้นพระมหาติสสเถระผู้อยู่ที่โพธิยมาลก ได้ยินเสียงนั้นด้วยโสตธาตุอันเป็นทิพย์ จึงใคร่ครวญอยู่ว่า เสียงนั้นเป็นเสียง ณ ที่ไหน ดังนี้ ทราบแล้วว่า วันนี้พระเจ้าทูลฐคามणीอภัยปราศรัยในการรบ เสด็จเข้าไปสู่ตง ประทับนั่งแล้ว ให้แบ่งก้อนภัตรก้อนหนึ่งออกเป็น ๔ ส่วน ให้ประกาศกาลว่า เราจักบริโภคส่วนหนึ่ง ดังนี้แล้วคิดว่า ในวันนี้เราควรทำการสงเคราะห์พระราชา เมื่อพระมหาติสสเถระทราบดังนั้นแล้ว ก็ไปด้วยมโนคติ คือ ด้วยใจ แล้วได้ยืนอยู่ข้างหน้าพระราชา

เมื่อพระเจ้าทูลฐคามणीอภัยทอดพระเนตรเห็น ทรงมีจิตเลื่อมใสแล้วได้ตรัสว่า ฬิตติสสะ ท่านจงดูเถิด

แสดงให้เห็นว่า แม้ในป่าดงที่กันดารอย่างนั้น ก็ยังมีพระเถระที่มารับอาหาร

ดังนี้แล้ว ทรงไหว้พระเถระแล้วตรัสว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ท่านจงให้บาตรเถิด พระเถระนำบาตรออกแล้ว พระราชาทรงใส่ส่วนของพระเถระกับด้วยส่วนของตนลงในบาตรแล้ว

คือ อาหารนั้นมี ๔ ส่วนจริง สำหรับถวายพระเถระส่วนหนึ่ง สำหรับพระองค์เองส่วนหนึ่ง สำหรับติสสอำมาตย์ส่วนหนึ่ง สำหรับม้าส่วนหนึ่ง แต่ด้วยพระทัยที่มีความเลื่อมใสอย่างยิ่ง พระราชาทรงใส่ส่วนของพระเถระกับด้วยส่วนของตนลงในบาตรแล้ว

ทรงไหว้แล้วตรัสว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ชื่อว่าการสิ้นไปแห่งอาหารจงอย่ามีในกาลไร ๆ ดังนี้ ได้ประทับยืนอยู่แล้ว

ทุกท่านคงจะทราบถึงความหิวว่า เวลาที่หิวมาก ๆ เป็นอย่างไร แต่แม้อย่างนั้น พระราชาก็ยังได้ถวายส่วนของตนกับทั้งส่วนของพระเถระด้วย โดยไม่ได้คิดถึงความหิวของพระองค์ซึ่งมีแต่ก่อนเลย

แม้ติสสอำมาตย์ก็กล่าวว่า เมื่อเราเห็นพระลูกเจ้า เราไม่อาจเพื่อบริโภค ดังนี้ แล้ว เกลีสส่วนของตนลงในบาตรของพระเถระ

เมื่อพระราชาไม่บริโภค ติสสอำมาตย์ก็ไม่อาจที่จะบริโภคส่วนของตนได้ เพราะฉะนั้น ก็ได้ถวายส่วนของตน โดยเกลีสส่วนของตนลงในบาตรของพระเถระ

พระราชาทรงแลดูมาแล้วทรงทราบว่า ม้านี้หวังการใส่ส่วนของตนลงในบาตรของพระเถระ ดังนี้ ใส่ส่วนนั้นลงในบาตรนั้น แล้วไหว้พระเถระ ส่งไปแล้ว

ไม่เหลือเลยสักส่วนเดียว

เมื่อพระมหาติสสได้รับอาหารบิณฑบาตจากพระเจ้าทูลฐคามณีอภัยแล้ว ท่านได้นำไปถวายแก่พระภิกษุสงฆ์

พระเจ้าทูลฐคามณีอภัยยังทรงหิวอยู่ พระองค์ทรงดำริว่า เราเป็นผู้อันความหิวเบียดเบียนยิ่งแล้ว จะเป็นความดีหนอ ถ้าบุคคลพึงส่งก้อนข้าวที่เหลือมา

ยังคิดว่า จะได้บริโภคอาหารที่ไหน อย่างไร ซึ่งคนที่กำลังหิวทุกคนต้องหวังที่จะได้อาหาร เพราะฉะนั้น พระเจ้าทูลฐคามณีอภัยก็หวังที่จะได้อาหารส่วนที่เหลือจากพระเถระ

พระเถระทราบจิตของพระราชาแล้ว กระทำภัตรอันมีประมาณยิ่งให้เพียงพอแก่อัตภาพของชนทั้ง ๓ เหล่านั้น โยนบาตรขึ้นไปในอากาศ บาตรมาวางในพระหัตถ์ของพระราชา แม้ภัตรก็เพียงพอแก่ชนทั้ง ๓

พระราชาล้างบาตรแล้วดำริว่า เราจะไม่ส่งบาตรเปล่ากลับคืนไป จึงเปลื้องผ้าสาฎกเบื้องบนออก เช็ดน้ำแล้ว วางผ้าสาฎกไว้ในบาตร โยนบาตรขึ้นไปในอากาศ ด้วยอธิษฐานว่า ขอบาตรนี้จงไปตั้งอยู่ในหัตถ์ของพระผู้เป็นเจ้า บาตรไปตั้งอยู่ในหัตถ์ของพระเถระแล้ว

นี่คือเมื่อประมาณสี่ร้อยกว่าปี หลังจากที่มีพระผู้มีพระภาคทรงปรินิพพานแล้ว ลองคิดถึงกรุงเทพรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ กว่าปี ก็ไม่ห่างไกลจากสมัยนี้เท่าไร เพราะฉะนั้น ในสมัยที่พระผู้มีพระภาคปรินิพพานได้ประมาณ ๔๐๐ กว่าปี ย่อมมีพระอรหันต์ที่ยัง ทรงคุณวิเศษ ตามข้อความในมโนรลปุณนี

ในกาลต่อมา พระเจ้าทูลฐคามณีนอกได้สร้างพระมหาเจดีย์เป็นที่ประดิษฐาน พระบรมสารีริกธาตุ

ซึ่งข้อความในอรรถกถากล่าวว่า

พระมหาอุปัชฌาย์ หรือพระมหาเจดีย์นั้น ประกอบด้วย ๑๒๐ ห้อง แต่ว่า พระเจ้าทูลฐคามณีนอกสร้างพระมหาอุปัชฌาย์ยังไม่เสร็จเรียบร้อย ก็ใกล้เวลาที่จะสวรรคต พระราชาศรัทธาทำให้พระองค์ตรัสให้จัดที่บรรทมใกล้พระมหาเจดีย์ เพื่อที่จะได้ ทอดพระเนตรดูพระมหาเจดีย์ที่สร้างไว้ก่อนที่จะสวรรคต ขณะนั้นพระภิกษุก็ได้ทำการ สาธยายพระสูตรตันตปิฎกด้วยสามารถนิกายทั้ง ๕

ข้อความในอรรถกถามีว่า

รถ ๖ คันมาจากเทวโลกทั้ง ๖ ได้ตั้งอยู่ในอากาศเบื้องพระพักตร์ของพระราชา พระราชาให้สวดคัมภีร์จำเดิมแต่ต้นว่า ท่านทั้งหลายจงนำคัมภีร์แห่งบุญมา

บางท่านอาจจะคิดว่า ท่านได้บริจาค ได้ทำกุศลในชีวิตของท่านที่ไหนบ้าง แต่สำหรับพระเจ้าทูลฐคามณีนอก ท่านมีบันทึกลงซึ่งเป็นคัมภีร์บุญของท่าน

ครั้งนั้น กรรมไร ๆ มิได้ยังพระราชาให้ชื่นชม พระราชาตรัสว่า ท่านทั้งหลาย จงกล่าวสวดต่อไปเถิด ภิกษุผู้กล่าวคัมภีร์กล่าวแล้วว่า พระราชาผู้ปราศัยในการรบที่ จุลลันคณียะ เสด็จเข้าไปสู่ป่านั้นนั้นเที่ยว ประทับนั่งแล้ว ทำก้อนภัตรก้อนหนึ่ง ออกเป็น ๔ ส่วน แล้วถวายภิกษาแก่พระมหาตีสสเถระผู้อยู่ที่โพธิยมาลกทิส

เพียงเท่านั้น พระราชาระลึกถึงกุศลที่ทำให้พระองค์เกิดปีติโสมนัสอย่างยิ่ง จึงตรัสว่า จงหลีกเลี่ยงเถิด ดังนี้ ตรัสถามภิกษุสงฆ์แล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ เทวโลก ไหนแลเป็นที่น่ารื่นรมย์กว่า ดังนี้

ภิกษุสงฆ์ตอบว่า มหาบพิตร ภพดุสิตเป็นที่อยู่ของพระโพธิสัตว์ทั้งปวง ดังนี้ พระราชาทรงกระทำกาละแล้ว ดำรงอยู่แล้วบนรถอันมาแล้วจากภพดุสิต ได้เสด็จไปสู่ภพชื่อว่าดุสิต

นี่เป็นเรื่องในการให้ผลของกรรมมีกำลัง คือ พหุลกรรม

ถ้าจะให้ทุกท่านนึกถึงกรรมที่มีกำลังที่เป็นกุศลในขณะนี้ นึกออกไหม

ถ. ขณะนั้นไม่ใช่อาสันนกรรมหรือ

สุ. ขณะที่พระราชาปราศัยในการรบที่จุลลึงคณิยะ ไม่ใช่อาสันนกรรม

ถ. ขณะนั้นท่านกำลังมีพระเจดีย์เป็นอารมณ์ และพระภิกษูกำลังสวด ก็มีเสียงสวดเป็นอารมณ์ก็ได้

สุ. แต่แม้กระนั้นก็ไม่ได้ทำให้พระองค์เกิดโสมนัสปีติ จนถึงตอนที่ ภิกษุผู้กล่าวคำมกรีกกล่าวแล้วว่า พระราชาผู้ปราศัยในการรบที่จุลลึงคณิยะ เสด็จเข้าไปสู่บ้านนั้นนั้นเทียว ประทับนั่งแล้ว ทำกัณฑ์ตราก่อนหนึ่งออกเป็น ๔ ส่วน แล้วถวาย ภิกษาแก่พระมหาตีสสเถระผู้อยู่ที่โพธิยมาลกทิส

ถ. สวรรค์ทั้งหมดมี ๖ ชั้น ดุสิตเป็นชั้นที่ ๔ สูงขึ้นไปอีก ๒ ชั้น คือ นิมมานรดีและปรนิมมิตวสวัตตี ถ้าเทวดาขับรถมารับ จะเลือกชั้นดุสิตทุกที ไม่ว่าจะ เป็นธัมมิกอุบาสก หรือพระเจ้าแผ่นดินองค์นี้ก็เหมือนกัน เลือกชั้นดุสิต เพราะเหตุใด

สุ. ท่านผู้ฟังจะเลือกรถคันไหน แทนที่จะนึกถึงพระเจ้าทูลฐคามณีอภัย นึกถึงท่านผู้ฟังเอง ถ้าเลือกได้จะเลือกคันไหน

ถ. ดุสิต

สุ. ก็เหมือนกัน ไม่น่าที่จะสงสัยถึงจิตของผู้ที่ฝึกฝนในพระธรรม เพื่อที่จะได้ อบรมเจริญปัญญาให้ยิ่งขึ้น

๑๒๗๙

ที่ห้องประชุมตึกสภากาชาดศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๗

สำหรับครูกรรมฝ่ายกุศล ท่านผู้ฟังคงจะไม่ได้อบรมเจริญความสงบถึงขั้นฌานจิต เพราะยากแสนยากที่จะให้จิตสงบถึงขั้นอัปปนาสมาธิและไม่เสื่อมพอที่จะเป็นปัจจัยที่จะให้ฌานจิตเกิดก่อนจตุตถจิต เพราะฉะนั้น ก็เป็นอันหมดหวังเรื่องของครูกรรมทางฝ่ายกุศล

ทางฝ่ายอกุศล ครูกรรมมี ๕ ประการ ซึ่งในสมัยนี้มีเพียงการฆ่ามารดา ๑ การฆ่าบิดา ๑ การทำสังฆเภท ๑ ส่วนการฆ่าพระอรหันต์ และการทำโลหิตพระผู้มีพระภาคให้ห้อ คงจะไม่มีผู้ใดได้กระทำ เพราะฉะนั้น เรื่องของอนันตริยกรรมซึ่งเป็นครูกรรมฝ่ายอกุศล สำหรับผู้ที่กระทำ ก็คงเป็นส่วนน้อยมาก

เมื่อไม่มีครูกรรมทั้งฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศล พหุลกรรม คือ กรรมที่มีกำลังเป็นได้ทั้งฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศล ซึ่งแต่ละบุคคลย่อมทราบด้วยตัวของตนเอง เพราะเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลจริง ๆ

ทางฝ่ายอกุศล กรรมใดที่ได้กระทำแล้วเดือดร้อนใจ นั่นแหละเป็นพหุลกรรมทางฝ่ายอกุศล

หรือทำแล้วไม่เคยร้อนใจเลย การร้อนใจจะดีหรือไม่ดี เป็นเรื่องน่าคิด การร้อนใจเป็นอกุศล อกุศลไม่ว่าจะเป็นขณะใดก็ตามย่อมให้ผลเป็นทุกข์ แต่ที่ไม่มีใครสามารถบังคับจิตไม่ให้ร้อนใจได้ ถ้ากรรมที่ได้ทำแล้วเป็นกรรมหนัก หรือเป็นกรรมที่มีกำลังทางฝ่ายอกุศล ฉันทิ ทางฝ่ายกุศลก็เช่นเดียวกัน ถ้ากรรมใดที่ทำแล้วเกิดปีติโสมนัสอย่างยิ่ง กุศลนั้นก็จะเป็นพหุลกรรม คือ กรรมที่มีกำลัง

สำหรับกุศลกรรมที่ทุกท่านทำอยู่ที่จะพิจารณาว่า กุศลกรรมใดเป็นกุศลที่มีกำลัง ก็คือ กุศลที่มีกุศลเป็นบริวาร หรือว่าเพราะเหตุนี้

การทำกุศลแต่ละครั้งจะเห็นได้จริง ๆ ว่า ทำไมบางครั้งกุศลจิตเกิดมาก บางครั้งกุศลจิตเกิดน้อย เพราะฉะนั้น กุศลที่จัดว่าเป็นกุศลที่มีกำลัง ต้องเป็นกุศลที่มีกุศลเป็นบริวาร จึงจะแสดงให้เห็นว่า เป็นกุศลที่ผ่องใสและมีกำลัง

ถ้าจะพิจารณาในชีวิตประจำวัน ท่านที่สนทนาธรรม ท่านที่แสดงธรรม หรือท่านที่ศึกษาธรรม ขณะที่ท่านกำลังแสดงธรรมก็ดี หรือสนทนาธรรมกันก็ดี มีความสำคัญตุนเกิดขึ้นแทรกในขณะนั้นบ้างหรือเปล่า ทางที่จะรู้ว่าเป็นกุศลที่มีกำลัง หรือว่าไม่ใช่กุศลที่มีกำลัง ต้องอาศัยสติสัมปชัญญะเกิดขึ้นระลึกถึงสภาพของจิตในขณะนั้นว่า เป็นกุศลล้วน ๆ หรือเป็นกุศลที่มีอกุศลเกิดแทรกบางขณะ เพราะผู้ที่ยังไม่ใช่พระอรหันต์ ย่อมยังคงมีความสำคัญตุน จะมากหรือน้อย ต้องแล้วแต่การสะสมของแต่ละบุคคล

ทุกท่านที่เกิดมามีความรักตน เมื่อมีความรักตนจึงต้องการให้ตนสำคัญ จึงมีความสำคัญในตน แม้ในเรื่องของการศึกษาธรรม การแสดงธรรม หรือการสนทนาธรรม ถ้าสติสัมปชัญญะไม่เกิด ก็ขาดการระลึกถึงลักษณะของจิตในขณะนั้นว่า เป็นกุศลโดยตลอด หรือว่ามีอกุศลประเภทใดเกิดแทรกบ้าง

บางท่าน บางขณะอาจจะไม่ใช่เป็นความสำคัญตุน แต่เป็นการหวังอะไรบ้าง หรือเปล่า บางคนอาจจะหวังลาภ หวังยศ หวังชื่อเสียง หรือแม้แต่เพียงหวังคำชม ในความสามารถ ในความเก่ง ในความขยัน ในความตั้งใจศึกษา ในขณะนั้นกุศลจะมีกำลังเท่ากับขณะที่ไม่หวังหรือเปล่า นี่ต้องเป็นผลของการเป็นผู้ที่มีปกติอบรมเจริญสติปัฏฐาน สติจึงสามารถระลึกถึงสภาพธรรมที่กำลังเกิดขึ้นปรากฏในขณะนั้นตามความเป็นจริงได้ว่า สภาพธรรมใดเป็นกุศล และสภาพธรรมใดเป็นอกุศล

หรือในการสนทนาธรรม มีโทสะ มีความขุ่นใจ มีความไม่แจ่มชื่นใจ ไม่พอใจเกิดขึ้นบ้างไหม ถ้าบุคคลอื่นไม่เห็นด้วย หรืออาจจะเป็นผู้ที่ไม่มีเหตุผลในการขัดแย้ง นี่เป็นสิ่งที่ชีวิตประจำวันจริง ๆ ที่จะพิจารณาว่า กุศลขณะใดเป็นกุศลที่มีกำลัง และขณะใดเป็นกุศลที่ไม่มีกำลัง

นอกจากจะเพราะมีกุศลเป็นบริวารทำให้กุศลนั้นมีกำลังแล้ว ก็เป็นเพราะการเสพคุ้น คือ กระทบบ่อย ๆ หรือเมื่อนึกถึงกุศลที่ได้กระทำแล้ว จิตใจก็ยังเบิกบาน ผ่องใสปราศจากอกุศล ขณะนั้นแสดงว่าเป็นกุศลที่มีกำลัง เพราะทุกท่านต้องเคยทำกุศลมาแล้วมากบ้าง น้อยบ้าง แต่บางครั้งก็ลืม ไม่ได้นึกถึงกุศลนั้นเลย แต่กุศลบางครั้งที่ได้ทำแล้วมีกำลัง ทำให้ระลึกถึงด้วยความปีติโสมนัสบ่อย ๆ เพราะฉะนั้นแสดงให้เห็นว่า กุศลกรรมที่ได้ทำแต่ละครั้งนั้น ย่อมมีทั้งกุศลที่มีกำลัง และกุศลที่ไม่มีกำลัง

ถ. เรื่องอโหสิกรรม ขอยกตัวอย่างเรื่องจริงว่า มีศิษย์ผู้หนึ่งได้คิดในใจต่ออาจารย์ผู้สอนพระอภิธรรมว่า ไม่น่าจะมาเคี้ยวเข็ญสอนเราเลย และยังคิดเลยมากไปกว่านั้นไปอีกด้วย แต่ตอนหลังรู้ตัว ไปขอขมาจากท่านอาจารย์ผู้นั้น ท่านก็ให้อภัย ถือว่าเป็นอโหสิกรรมที่จะไม่มีกรรมต่อกันอีกไหม

ส. คำว่า อโหสิกรรม หมายความว่า กรรมที่ได้ทำแล้ว เพราะฉะนั้น กรรมที่ได้ทำแล้วมีทั้งที่เป็นกุศลและเป็นอกุศล กรรมที่ได้ทำแล้ว เปลี่ยนได้ไหม

ถ. ไม่ได้

ส. เปลี่ยนไม่ได้ แต่ทำกรรมใหม่ได้ไหม

ถ. ได้

ส. เพราะฉะนั้น เมื่อรู้ว่ากรรมใดเป็นอกุศล แม้ว่าอกุศลนั้นได้ทำไปแล้วก็ตาม แต่เมื่อรู้ว่า เป็นอกุศล ก็ทำกรรมที่เป็นกุศล

ถ. แต่เขายังคงมีความขุ่นข้องใจมาจนทุกวันนี้

ส. ขณะใดที่อกุศลจิตเกิด ขณะนั้นเป็นโทษ

ถ. คำว่า อโหสิกรรมของชาวโลก เข้าใจกันไปอีกอย่างหนึ่ง แต่อโหสิกรรมในอรรถกถาที่ท่านกล่าวมานี้ ก็แยกออกไปอีกอย่างหนึ่ง ช่วยอธิบายให้ละเอียดด้วย

ส. อโหสิกรรมของชาวโลก คงจะหมายถึงการขออภัยและการให้อภัย ซึ่งจะทำให้จิตของผู้ขออภัยสบายขึ้นถ้าได้ขออภัย และบุคคลนั้นก็ให้อภัยด้วย

ถ. อย่างในอรรถกถาที่ว่า อโหสิกรรม คือ กรรมที่ได้กระทำแล้ว ย่อมได้รับผลต่อไปแน่ กรรมนี้ถ้าเขาจะจุติ เขาระลึกถึงกรรมนี้ขึ้นมาได้ ก็นำปฏิสนธิได้หรือ

ส. แล้วแต่ว่าจะครบองค์หรือเปล่า ถ้าครบองค์ก็เป็นปัจจัยให้ปฏิสนธิได้ ท่านผู้ฟังเคยโกรธไหม เวลาโกรธ เคยคิดอะไรในใจไหม ยังไม่แสดงออกมาทางวาจา อาจจะไม่เพียงแค่ว่าคิดในใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่น่าจะคิดเลย แต่เป็นการล่องออกมาถึงขั้นกรรมที่ครบองค์ ทางกาย ทางวาจาหรือเปล่า

เด็ก ๆ ก็โกรธ ผู้ใหญ่ก็โกรธ ผู้สูงอายุก็โกรธ เด็กโกรธและอาจจะแสดงกิริยาอาการด้วยความไม่รู้ เด็กอาจจะตีต่อย หรือทำร้ายสัตว์ เปียดยืนสัตว์ก็ได้ด้วยความไม่รู้ว่าขณะนั้นเป็นอกุศลกรรม ผู้ใหญ่รู้ไหม บางท่านรู้ บางท่านไม่รู้ เป็นกรรมใหม่ ผู้ที่ไม่รู้แต่ทำ เป็นกรรมใหม่ เป็น ผู้ที่รู้และทำ เป็นกรรมใหม่ ก็เป็นทั้งนั้น เพราะฉะนั้น จะด้วยความไม่รู้ หรือด้วยความรู้ กายกรรมหรือวจีกรรมก็ย่อมเกิดเพราะกุศลจิตและอกุศลจิต

ถ. อนันตริยกรรมที่เป็นสังฆเภท อุบาสกอุบาสิกาทำได้ไหม

ส. ไม่ได้

ถ. เพราะเหตุใด

ส. เพราะไม่สามารถทำลายพระภิกษุสงฆ์ให้แยกจากกันได้ เนื่องจากอุบาสกอุบาสิกาไม่มีกิจเกี่ยวข้องในเรื่องของสังฆกรรม

ถ. สังฆเภทเป็นอย่างไร

ส. การทำลายสงฆ์ให้แตกกัน เช่น แยกการกระทำอุโบสถกรรม และสังฆกรรมอื่น ๆ ต้องเกี่ยวกับการกระทำสังฆกรรมหรือกิจของสงฆ์ ที่ทรงบัญญัติไว้ให้ทำร่วมกัน แต่เมื่อสงฆ์แตกความสามัคคี ไม่กระทำสังฆกรรมร่วมกัน ก็เป็นสังฆเภท คือ ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน

ถ. ... (ได้ยินไม่ชัด)

ส. สงฆ์ตามพระวินัย แล้วแต่จะจำกัดไว้ว่า ในกิจนี้ประกอบด้วยคณะ คือสงฆ์ที่บุคคล สำหรับดิฉันเองไม่ได้ศึกษาในทางพระวินัย ได้ยิน ได้ฟัง ได้รับทราบ บ้างนิด ๆ หน่อย ๆ เพียงส่วนน้อย และเพียงอ่านข้อความจากพระวินัยปิฎกเท่านั้น

ถ. เรื่องพระเจ้าทูลฐคามณีอภัยที่อาจารย์บรรยายนี้ อยู่ในคัมภีร์อะไร

ส. มโนรทปุรณี อรรถกถา อังคุตตรนิกาย

ถ. แสดงว่าคัมภีร์นี้แต่งในสมัย...

ส. หลังพระมหินทเถระ

ถ. คล้าย ๆ กับจะเป็นบันทึกเรื่องราวในสมัยนั้น เพราะสังเกตดูว่า แม้แต่ พฤติการณ์ของพระเจ้าทูลฐคามณีอภัย พระท่านก็เอาไปแต่งไปเขียนไว้เรียบร้อยแล้ว

ส. เป็นตัวอย่างของกุศล และอกุศลกรรม

ถ. รู้สึกว่าคล้ายกับสมัยนี้ เวลาที่พระราชาพิธีใหญ่ ๆ ในหลวงจะนิมนต์ พระราชาคณะชั้นสมเด็จไปแสดงธรรมในพระราชวัง เรียกว่า มงคลวิเสสเถร และ ธรรมที่ท่านแสดงส่วนใหญ่ก็จะเล่าถึงพระคุณ หรือเกียรติยศเกียรติคุณของ พระมหากษัตริย์ว่า ได้ทรงบำเพ็ญอะไร ๆ มา จะเป็นทำนองนี้หรือเปล่า

ส. สำหรับข้อความในอรรถกถา โดยมากอธิบายสูตรต่าง ๆ ซึ่งอรรถกถา รุ่นแรกมีในสมัยของพระมหินทเถระ แต่เมื่อท่านพระพุทโธมหาราชซึ่งอยู่ในสมัย หลังปรินิพพานประมาณ ๙๐๐ หรือ ๑๐๐๐ ปี ได้แปลอรรถกถารุ่นพระมหินทเถระ ซึ่งเป็นรุ่นแรกก่อนสมัยของพระเจ้าทูลฐคามณี ท่านพระพุทโธมหาราชเมื่อแปลแล้ว ท่านก็ได้เรียบเรียงคัมภีร์ต่าง ๆ เป็นภาษามคธแทนคัมภีร์ภาษาสิงหล เพราะฉะนั้น จึงมีเรื่องหลังพระมหินทเถระ แต่ต้องถือว่าเป็นอรรถกถาในสมัยนั้น ไม่ใช่ในสมัยนี้ เพราะได้อธิบายตามแนวอรรถกถาของพระมหินทเถระทั้งนั้น เพียงแต่ว่ามีตัวอย่าง เรื่องราวในสมัยนั้นประกอบ แต่เป็นเรื่องราวก่อนสมัยของท่านพระพุทโธมหาราช

ทุกท่านจะต้องจากโลกนี้ไป เป็นสิ่งที่ไม่น่าจะลืมเลย ช้าหรือเร็ว เพราะฉะนั้น ควรกระทำกุศลกรรมมาก ๆ บ่อย ๆ เนือง ๆ และไม่สามารถรู้ได้จริง ๆ ว่า เมื่อถึงเวลา ไกล่จืดที่จะจากโลกนี้ กุศลจิตหรืออกุศลจิตจะเกิด เพราะว่าสภาพธรรมทั้งหลายย่อม

เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ถ้าครุกรรมไม่มี พหุกรรมไม่มี กรรมต่อไปที่จะให้ผล ทำให้ปฏิสนธิ คือ อาสันนกรรม ซึ่งข้อความใน **มโนรทปฺปณี** อุปมาว่า

เหมือนกับโคที่อยู่ในคอก โคที่อยู่ใกล้ประตู ถึงแม้ว่าจะเป็นโคที่ไม่มีกำลัง หรือว่าเป็นโคชรา แต่ว่าเมื่ออยู่ใกล้ประตู ก็ย่อมออกไปก่อนโคอื่น ๆ ซึ่งมีกำลัง หรือที่อยู่ในคอกนั้นทั้งหมด

เพราะฉะนั้น ถ้าครุกรรมไม่มี พหุกรรมไม่มี กรรมที่ทำใกล้จะจุติย่อมเป็น อาสันนกรรมทำให้ปฏิสนธิเกิดขึ้นในภูมิต่อไป ซึ่งตัวอย่างใน **มโนรทปฺปณี อรรถกถา** มีว่า

คนรักษาประตูชาวทมิฬคนหนึ่งชื่อ มธฺอังคณะ เขาออกไปตกปลาแต่เช้าตรู่ ฆ่าปลาแล้วแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน แยกเอาข้าวสารด้วยปลาส่วนหนึ่ง เอานมส้ม ด้วยปลาส่วนหนึ่ง และปรุงปลาส่วนหนึ่ง โดยทำนองนี้ เขาทำปาณาติบาตเป็นเวลา ๕๐ ปี จนถึงในขณะที่กำลัง ไม่สามารถที่จะลุกขึ้นได้

ขณะนั้น พระจุลปิณฑปาติกตีสสเถระผู้อยู่ในคีรีวิหารคิดว่า สัตว์นี้เมื่อเรา เห็นอยู่ จงอย่าพินาศ ท่านได้ไปยืนอยู่ที่ประตูเรือนของคนรักษาประตูนั้น ซึ่งภรรยา ของคนรักษาประตูนั้นก็ได้ออกถามว่า นาย พระเถระมาแล้ว

คนรักษาประตูนั้นก็กล่าวว่า เราไม่เคยไปสู่สำนักของพระเถระเป็นเวลา ๕๐ ปี เพราะคุณอะไรของเราพระเถระจักมา ท่านทั้งหลายจงกล่าวกับพระเถระนั้นเถิดว่า นิมนต์ไปเถิด ดังนี้

เป็นธรรมดาที่คนรักษาประตูจะแปลกใจ เพราะว่าไม่เคยไปวัดเลย แต่ทำไม พระจุลปิณฑปาติกตีสสเถระจึงได้มาถึงบ้านของท่าน เมื่อไม่มีกิจ ไม่มีธุระที่จะ เกี่ยวข้องด้วย คนรักษาประตูก็ได้บอกภรรยาให้นิมนต์ท่านไปเสีย

ภรรยานั้นกล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ นิมนต์ท่านโปรดสัตว์ข้างหน้าเถิด ดังนี้

แม้ว่าท่านจะไปถึงบ้านแล้ว ก็ยังไม่คิดว่าท่านจะทำประโยชน์อะไรให้ เพราะฉะนั้น ก็นิมนต์ท่านไปโปรดสัตว์ข้างหน้า

พระเถระก็ได้ถามหญิงนั้นว่า ความเป็นไปแห่งสรีระของอุบาสกเป็นอย่างไร

หมายความว่าถึงสุขสบายดี หรือว่าป่วยไข้ขนาดไหน

หญิงนั้นก็ได้อีกกล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อุบาสกเป็นคนมีกำลังอันโทษ ประทุษร้ายแล้ว

คือ อ่อนกำลังลง จนไม่สามารถที่จะลุกขึ้น

พระเถระก็ได้เข้าไปสู่เรือน ทำให้เขาเกิดสติขึ้นแล้วกล่าวว่า ท่านจะรับศีลใหม่ อุบาสกนั้นก็กล่าวว่า ขอรับ ท่านผู้เจริญ ท่านจงให้เกิด ดังนี้

พระเถระก็ได้ให้สัณเฑาะ ๓ แล้วเริ่มเพื่อที่จะให้ศีล ๕ แก่เขา ลิ้นของเขาตกไปในกาลแห่งคำว่า ปัญจะ สีลานิ พระเถระก็ได้ออกไปด้วยคิดว่า คุณมีประมาณเท่านี้ จะสมควร

หมายความว่า เพียงรับศีลได้เท่านั้นก็เป็นประโยชน์พอแล้วสำหรับอุบาสกผู้นี้

อุบาสกนั้นสิ้นชีวิต และเกิดในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ซึ่งในขณะที่เกิดเขาก็ใคร่ครวญว่า การที่เขาได้เกิดในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกานั้นเป็นผลของกรรมอะไร เมื่อได้ทราบเหตุที่ตนได้สมบัติแล้วเพราะอาศัยพระเถระ จึงมาจากเทวโลก ไหว้พระเถระแล้ว ได้ยินแล้ว ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

พระเถระกล่าวว่า ใครนั้น

เทพบุตรนั้นกล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าเป็นผู้รักษาประตูของทมิฬ

พระเถระถามว่า ท่านเกิดที่ไหน

เทพบุตรนั้นตอบว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าบังเกิดในเทวโลกชั้นจาตุมหาราชา ถ้าว่าพระผู้เป็นเจ้าได้ให้ศีล ๕ ไชรั ข้าพเจ้าพึงเป็นผู้บังเกิดแล้วในเทวโลกเบื้องบน ข้าพเจ้าจะอย่างไร ดังนี้

พระเถระกล่าวว่า ดูก่อนบุตรน้อย เจ้าไม่อาจจะถือเอา

เทพบุตรนั้นไหว้พระเถระแล้วไปสู่เทวโลกนั่นเอง
นี่เป็นเรื่องของอასันนกรรม

๑๒๘๐

ที่ห้องประชุมตึกสภากาการศึกษามหาวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๒๗

ถ. อกุศลกรรมบถ ๑๐ พระโสดาบันละเพียง ๕ เท่านั้น พระโสดาบันยังมีทางที่จะล่วงอกุศลกรรมบถ เช่น ปิสุณาวาจา ผรุสวาจา หรือสัมผัสปปลาปะ หรือพยาปาท อภิขเฌาต่าง ๆ พระโสดาบันก็ยังมีได้ แต่ทำไมไม่ส่งผลให้เกิดในอบาย

ส. เพราะการรู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงขั้นที่ประจักษ์ลักษณะของนิพพานดับกรรมที่จะทำให้เกิดในอบายภูมิ แต่พระโสดาบันบุคคลยังไม่ใช่พระอรหันต์ เพราะฉะนั้น การกระทำทางกาย ทางวาจาที่เป็นอกุศล ยังมี

ไม่ใช่พระโสดาบันจะไม่พูด ไม่ใช่พระโสดาบันจะไม่ทำ ไม่ใช่พระโสดาบันจะไม่คิด และเมื่อยังมีอกุศลจิตอยู่ ก็ย่อมมีอกุศลทางกาย ทางวาจา แต่ไม่ถึงขั้นทำให้ปฏิสนธิในอบายภูมิ พระโสดาบันไม่คิดฆ่าใคร แต่พระโสดาบันก็โกรธ

ถ. ในเมื่อพระโสดาบันยังมีพยาปาท ซึ่งพยาปาทมีได้ก็ต่อเมื่อคิดว่าต้องการให้คนนั้นตาย

ส. ไม่จำเป็นต้องถึงขั้นนั้น พยาปาทไม่ได้หมายความว่า ให้ตาย เพียงแต่ทำนุผู้ฟังไม่ชอบใคร และอยากจะให้เขาเดือดร้อนนิดหน่อย มีไหม

ถ. คำว่า พินาศ หมายถึงตายหรือเปล่า

ส. ปาณาติบาต เป็นการฆ่าแน่ แต่พยาปาทไม่ใช่ฆ่า

ถ. คิดปองร้าย ใช่ไหม

ส. คิดที่จะให้คนอื่นเดือดร้อนบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้หรือไม่ได้

ถ. ถ้าความโกรธเกิดขึ้น ยังไม่มีความต้องการให้สัตว์อื่นพินาศ กรรมบถก็ยังไม่แตก

ส. ถ้าคนหิว อาจจะมีพระโสดาบันที่คิดว่า เขาหิวอีกหน่อยก็ไม่ใช่ไร ทำให้คนอื่นเดือดร้อนไหม เขาคนนั้นที่กำลังหิวควรจะได้อาหารแล้ว แต่ก็คิดว่า

หิวอีกหน่อยก็ไม่ใช่ไร เป็นกุศลหรือเป็นอกุศล ทำให้คนอื่นเดือดร้อนไหม แต่ไม่ใช่ขั้นที่จะฆ่า ไม่ถึงกับต้องการให้เขาสิ้นชีวิต

เพราะฉะนั้น การที่จะรู้ระดับจิตของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้เกิดกาย วาจาต่าง ๆ กัน จะเปรียบเทียบได้ว่า การรู้แจ้งอริยสัจธรรม ทำให้จิตใจจะคลายและไม่สามารถที่จะล่วงทุจริตกรรมที่เป็นศีล ๕

ถ้าเป็นเรื่องจริง แต่เป็นเรื่องที่ถ้าบุคคลหนึ่งรู้ ก็อาจจะพอใจหรือไม่พอใจในอีกบุคคลหนึ่ง แต่จำเป็นต้องรู้เพื่อประโยชน์ที่จะไม่เกิดอกุศลจิต ที่จะมีความเข้าใจที่ถูกต้อง ขณะนั้นเป็นปัญญาวาจาหรือเปล่า

ถ. ไม่เป็น สมมติว่าเป็นผม เพราะผมไม่ได้คิดว่า เขาจะได้มีความพอใจในตัวผมอย่างยิ่ง และเขาจะได้โกรธคนอื่น ไม่ได้คิดอย่างนั้น

ส. ขณะนั้นมีความไม่พอใจ มีความขุ่นใจเล็กๆ น้อยๆ บ้างไหม

ถ. สมมติว่า ไม่มี

ส. สมมติ แต่จิตใจไม่ใช่เราที่จะสมมติ แต่เป็นเรื่องที่สติจะต้องระลึกให้ตรง ความเป็นผู้ตรงต่อสภาพธรรมที่ปรากฏเท่านั้นที่จะทำให้ปัญญาเจริญขึ้นจนสามารถที่จะรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงได้ และกุศลจิต อกุศลจิตก็เกิดดับสลับกันอย่างรวดเร็วมาก ถ้าในขณะที่คิดว่าเพื่อประโยชน์ ขณะนั้นเป็นกุศล แต่ขณะที่มีความขุ่นเคืองใจในขณะนั้นด้วย ขณะที่กำลังขุ่นเคืองใจนั้น เป็นกุศล หรือเป็นอกุศล

ถ. อกุศล

ส. เพราะฉะนั้น แสดงให้เห็นถึงความเกิดดับอย่างรวดเร็วของจิต ซึ่งทุกท่านต้องเป็นผู้ตรง ด้วยเหตุนี้บางคนจะสงสัยว่า ทำไมเป็นพระโสดาบันแล้วยังมีปัญญาวาจา หรือว่าสัมผัสปลาปวจา

แต่พระโสดาบันยังมีโภคะที่จะสนุกสนานรื่นเริง พูดเรื่องอื่น ซึ่งไม่ใช่เรื่องของธรรม เรื่องใดซึ่งไม่เป็นประโยชน์ เรื่องนั้นเป็นสัมผัสปลาปวจา เมื่อพระโสดาบันบุคคลยังมีโภคะ เพราะฉะนั้น สัมผัสปลาปวจาก็ยังต้องมี

หรือว่าในชีวิตที่จะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลทั้งหลาย ทุกคนมีการสะสมมาต่าง ๆ กัน ไม่เหมือนกันเลย พระโสดาบันท่านก็อยู่ท่ามกลางบุคคลที่มีอัธยาศัยต่าง ๆ กัน ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกัน ท่านจะไม่พูดกับคนนั้น ท่านจะไม่คบหาสมาคมกับบุคคลนี้ ย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ถ้ามีการรู้จักเกี่ยวข้องกัน

ถ้ามีอะไรเกิดขึ้นที่จะทำให้โลภมูลจิตเกิด แม้พระโสดาบัน โลภมูลจิตของท่านก็ต้องเกิด มีอะไรที่โทสมูลจิตจะเกิด แม้พระโสดาบัน โทสมูลจิตของท่านก็เกิด และเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็ย่อมมีการกระทำทางกาย ทางวาจา ซึ่งดูเหมือนเป็นปิสฺสุณาวาจา

ถ. ดูเสมือน ไซ้ไหม

ส. ดูเสมือน และต้องเป็นผู้ตรงที่จะรู้ว่า ขณะใดเป็น ขณะใดไม่เป็น ซึ่งบุคคลอื่นไม่สามารถที่จะรู้ได้นอกจากตัวเอง

ถ. ถ้าได้ยินว่าเขากล่าวผิด ไม่มีความโกรธเขา แต่เกรงว่าผู้ที่ได้ยินได้ฟังคนอื่นจะเข้าใจผิด ก็แอบบอกเขาโดยที่ไม่มีความสนใจในคนอื่น ชื่อว่าปิสฺสุณาวาจา หรือไม่ใช่

ส. สติสัมปชัญญะต้องระลึกรู้ตามความเป็นจริงว่า กุศลเป็นกุศล อกุศลเป็นอกุศล เพราะฉะนั้น สติสัมปชัญญะต้องไวพจน์ที่จะระลึกรู้ลักษณะของจิตซึ่งเกิดดับ สลับอย่างเร็วมาก และเป็นผู้ตรงที่จะรู้ว่า ขณะใดเป็นกุศล ขณะใดเป็นอกุศล

ถ. สมมติรู้ว่า ไม่พอใจเขาแล้ว แอบบอกทีหลัง ชื่อว่าปิสฺสุณาวาจา ไซ้ไหม

ส. จะทำอะไรก็ตามแต่ เป็นผู้ตรง และรู้ว่าขณะนั้นเป็นเพราะกุศลจิต หรือเป็นเพราะอกุศลจิต

ถ. ชื่ออะไรก็ได้ ชื่อปิสฺสุณาวาจาหรือไม่ก็ได้ ไซ้ไหม

ส. การกระทำทุกอย่าง ชาวโลกคิดอย่างหนึ่ง แต่สภาพธรรมจริง ๆ ต้องอาศัยสติสัมปชัญญะของบุคคลนั่นเองจึงจะรู้ได้ อย่างท่าน การให้ ทุกคนรู้ว่าให้สิ่งซึ่งบุคคลอื่นพอใจที่จะรับ ที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ให้ เป็นกุศล โดยทั่วไป แต่เป็นทุกกรณีหรือเปล่า

ถ. ไม่เป็น

ส. แต่ชาวโลกถือว่าเป็นทาน ใช่มั้ย เพราะฉะนั้น ก็ต้องเป็นผู้ตรง

ถ. สัมผัสปปลาปะ คำพูดที่ไม่เป็นประโยชน์ทุกชนิดเลย ใช่มั้ย หมายความว่า ถ้าไม่พูดถึงเรื่องทาน ศีล การอบรมเจริญภาวนา คำพูดอื่นทั้งหมด เป็นคำพูดที่ไม่เป็นประโยชน์

ส. ท่านผู้ฟังไปหาผู้หนึ่งผู้ใด และถามถึงทุกข์สุขของเขา เป็นสัมผัสปปลาปะ หรือเปล่า แม้แต่ท่านพระอานนท์ ท่านพระสารีบุตร หรือแม้แต่พระผู้มีพระภาค ก็ยังตรัสปราศรัยกับผู้ที่ไม่ได้เข้าถึงทุกข์สุข เป็นสัมผัสปปลาปะหรือเปล่า

ถ. ไม่เป็น

ส. ไม่เป็น เพราะฉะนั้น ขึ้นอยู่กับจิตในขณะนั้น ไม่ใช่ว่าการได้ถามถึงทุกข์สุขจะต้องเป็นสัมผัสปปลาปะวาทา สิ่งใดที่เป็นประโยชน์ คำพูดที่เป็นประโยชน์ ย่อมไม่ใช่สัมผัสปปลาปะวาทา

ถ. ก่อนที่จะบรรลुเป็นพระโสดาบัน ก่อนหน้านั้นเป็นหญิงงามเมือง เมื่อ บรรลุเป็นพระโสดาบันแล้ว ยังประพฤติดังอย่างนั้นหรือเปล่า

ส. นี่เป็นปัญหาสังคม เป็นเรื่องใหญ่ตั้งแต่ในสมัยพุทธกาลจนถึงใน สมัยปัจจุบันนี้ พิจารณาที่ศีล ๕ และผู้ที่ประพฤติดังนั้นบุคคลไม่ล่วงศีล ๕

ถ. ผมคิดว่า น่าจะไม่ประพฤติแล้ว แต่มีคนที่มีความเห็นว่ายังประพฤติดู้อยู่ ซึ่งไม่น่าจะเป็นไปได้

ส. ศีล ๕ คืออะไร ขอกาเม

ถ. ขอกาเม หมายความว่าขณะที่ท่านเป็นหญิงนครโสเภณี ก็ไม่น่าจะล่วง ศีล ๕

ส. ศีล ๕ มีองค์ใหม่ อะไรบ้าง

ถ. ในข้อ ๓ ถ้าเป็นหญิงที่มีผู้ปกครอง มีสามี และไปล่วงเข้า ก็เป็นการ ล่วงศีลข้อ ๓

ส. ไม่ทราบว่าจะเกี่ยวข้องกับผู้หญิง หรือจะเกี่ยวข้องกับผู้ล่วงศีล ๕ ที่เป็นชาย ศีล ๕ สำหรับผู้หญิง คือ หญิงที่มีสามีแล้วประพฤติผิด

ถ. ในพระสูตรที่ท่านบรณแล้ว ท่านยังประพจน์ต่อไปหรือเปล่า

ส. มีไหมตัวอย่าง

ถ. นางอัมพปาลี

ส. นางอัมพปาลีเป็นพระโสดาบันสมัยไหน

ถ. คงหลังจากเป็นหญิงงามเมืองแล้ว

ส. ก็ไม่มีประวัติที่กล่าวไว้โดยละเอียด เพียงแต่ว่าแม้หญิงงามเมืองเมื่อได้
อบรมเจริญปัญญาก็สามารถที่จะเป็นพระอรหันต์ได้ เป็นตัวอย่างที่ดี ไม่ว่าใครจะมี
ความประพฤติอย่างไรก็ตาม แต่ยังสามารถอบรมเจริญกุศลจนกระทั่งรู้แจ้ง
อริยสัจธรรมได้

ผู้ฟัง หญิงนครโสเภณีจัดเป็นภรรยาประเภทที่ ๑๐ ชื่อว่าภรรยาชั่วขณะ
เพราะฉะนั้น หญิงที่เป็นภรรยา ไม่ว่าจะเป็นภรรยาประเภทไหนก็แล้วแต่ ถ้าอยู่
ร่วมกับสามีของตนแล้วย่อมไม่ผิดศีล เพราะฉะนั้น หญิง ๒๐ ประเภท ภรรยา ๑๐
ประเภท และสตรี ๒ ประเภท คือ สตรีที่รับหมั้นแล้ว และสตรีที่มีกฎหมายคุ้มครอง
หญิง ๑๒ ประเภทนี้สามารถล่วงศีลข้อกาเมสุมิจฉาจารได้ ถ้าหญิงนั้นมีสามีแล้วไปอยู่
ร่วมกับชายอื่น หญิงนั้นชื่อว่า ล่วงข้อกาเมสุมิจฉาจาร

ส่วนหญิงโสเภณีนั่น ถ้าได้รับเงินจากชายใดและได้อยู่กับชายนั้น ชื่อว่าศีลนั้น
บริสุทธิ ไม่ได้ผิดศีล ๕ เลย แต่หญิงใดได้รับเงินจากชายใดแล้ว ไปอยู่กับชายอื่น
อย่างนี้ผิดศีล

ส. แล้วแต่กรณีตามองค์ของศีล ผู้ที่มีเจ้าของแล้ว และประพจน์ผิด จึงจะ
เป็นการล่วงศีล ส่วนการที่จะเป็นผู้ที่มีเจ้าของ ก็แล้วแต่จะพิจารณาว่าโดยสถานใด
เป็นหญิงที่มีเจ้าของโดยสถานใด

ทำไมห้วงคนอื่น สติที่ระลึกรู้ลักษณะของเห็นในขณะนี้ ของได้ยินในขณะนี้
ตามความเป็นจริง นำที่จะอบรมให้เจริญขึ้น

ถ. ก็เกี่ยวกับการเจริญสติปัฏฐานของเราเหมือนกันว่า เป็นถึงพระโสดาบัน
บริสุทธิ ผุดผ่องเหลือเกิน ไกลกับเรามากเลยในฐานะที่เราเป็นปุถุชน แต่ถ้ายังขึ้นไป

บำเพ็ญตบะอย่างนั้นอีก อย่างไรไม่รู้ เราว่าเราหนาด้วยกิเลสแล้ว เรายังไม่พึงประพฤตินั้น

ส. เคยพบหรือเปล่า

ถ. ไม่เคยพบ แต่เกิดมีปัญหาคบเกี่ยวกันในพระสูตร ก็อยากจะได้รับความเห็นจากอาจารย์

ส. ต้องพิจารณาเป็นราย ๆ เป็นแต่ละบุคคลโดยเฉพาะ คือ ต้องพิจารณาเรื่ององค์ของศีลข้อที่ ๓

สำหรับเรื่องของอาสังฆนกรรม คือ กรรมที่ทำเมื่อใกล้จะสิ้นชีวิต ถ้ากรรมอื่นที่เป็นครุกรรมไม่มี พหุลกรรมไม่มี กรรมนั้นก็ให้ผล

ถ้าไม่มีเลยทั้งครุกรรม พหุลกรรม อาสังฆนกรรม ก็ยังไม่พ้นจากกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ได้กระทำแล้ว ย่อมมีโอกาสที่จะให้ผล คือ กรรมที่พ้นแล้วจากกรรม ๓ อย่าง เหล่านั้น กรรมที่ไม่ใช่ครุกรรม ไม่ใช่พหุลกรรม และไม่ใช่อาสังฆนกรรม เมื่อได้กระทำไปแล้วครบองค์ ก็เป็นเหตุให้ปฏิสนธิ

เคยคิดถึงกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ได้กระทำบ้างไหม มด ยุง ไม่ทราบท่านผู้ฟัง คิดว่าเล็กน้อยหรือเปล่า เพราะเป็นตัวเล็ก ๆ และคงจะไม่มีใครเลยที่เกิดมาแล้วไม่เคยฆ่า ยุง ฆ่ามด ฆ่าอะไรอย่างอื่น วกเจตนา มีเจตนาฆ่า การกระทำได้สำเร็จลงไปแล้ว และรู้ว่าเป็นสัตว์ที่มีชีวิตจึงฆ่า

เพราะฉะนั้น ถ้ากรรมหนัก ครุกรรมไม่มี กรรมที่มีกำลัง พหุลกรรมไม่มี กรรมที่ใกล้จะสิ้นชีวิต อาสังฆนกรรมไม่มี ก็แล้วแต่ว่าจะเป็นกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ กรรมหนึ่งกรรมใดทำให้จิตที่เศร้าหมองเกิดขึ้น หรือจิตที่ผ่องใสเกิดขึ้น ถ้าเป็นกุศลกรรมอย่างอ่อน ๆ ที่ได้กระทำแล้ว ก็เป็นปัจจัยทำให้จิตก่อนที่จะจุติผ่องใส แต่ถ้าเป็นอกุศลกรรมอย่างเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ทำให้จิตเศร้าหมองเป็นอกุศลเกิดก่อนจุติ

และถ้าอกุศลจิตที่เศร้าหมองเกิดก่อนจุติ ก็เป็นปัจจัยให้ปฏิสนธิในอบายภูมิ คือ เกิดในนรก หรือเกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน เกิดเป็นเปรต เกิดเป็นอสุรกาย แต่ถ้าเป็น

ผลของกุศล ก็ทำให้เกิดในสุคติภูมิ คือ เกิดในมนุษย์ภูมิ หรือว่าในสวรรค์ ๖ ชั้น ที่เป็นกามภูมิ

ต่อไปเป็นประเภทของกรรมที่กระทำกิจโดยกิจต่างกัน ซึ่งใน **มโนรทปฺรณฺธิ อรรถกถา อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ปฐมปัณณาสก์** แสดงไว้ คือ **ชนกกรรม ๑ อุปัตถัมภกกรรม ๑ อุปปีฬกกรรม ๑ อุปฆาตกกรรม ๑**

กรรมที่ได้กระทำแล้ว แล้วแต่ว่าจะกระทำกิจได้ใน ๔ กิจ

ชนกกรรม คือ กรรมที่ทำให้ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้น

อุปัตถัมภกกรรม คือ เมื่อวิบากอันกรรมอื่นทำให้เกิดแล้ว กรรมที่เป็นอุปัตถัมภกกรรมย่อมตามสนับสนุนความสุขและความทุกข์ คือ ทำให้การได้รับวิบากที่เป็นสุขหรือเป็นทุกข์นั้นยืดยาวต่อไป คือ อุปัตถัมภกให้ความสุขดำรงต่อไปอีก หรือว่าอุปัตถัมภกให้ความทุกข์ดำรงต่อไปอีก เพราะทั้งกุศลกรรมและอกุศลกรรมย่อมเป็นอุปัตถัมภกกรรม คือ ทำกิจอุปัตถัมภกได้

สำหรับ **อุปปีฬกกรรม** คือ เมื่อวิบากอันกรรมอื่นทำให้เกิดแล้ว อุปปีฬกกรรมย่อมบีบคั้นเบียดเบียนความสุขความทุกข์ คือ ไม่ให้ความสุขก็ดี หรือความทุกข์ก็ดี ในขณะนั้นยืดยาวต่อไป นั่นเป็นกิจของอุปปีฬกกรรม

ส่วน **อุปฆาตกกรรม** ซึ่งเป็นกุศลบ้าง เป็นอกุศลบ้างนั้น เป็นกรรมที่กำจัดกรรมที่มีกำลังอ่อนอย่างอื่นเสีย ขัดขวางวิบากของกรรมนั้น และย่อมกระทำโอกาสแก่วิบากของตน

เพราะฉะนั้น ถ้าจำแนกกรรมโดยกิจ ไม่มีใครสามารถที่จะรู้ได้โดยประจักษ์แจ้งว่า กรรมที่ได้กระทำแล้วในชาติก่อน และในอดีตอนันตชาติมาแล้ว กรรมใดทำให้ปฏิสนธิจิตในชาตินี้เกิดขึ้น ซึ่งกรรมนั้นเป็นชนกกรรม

ปฏิสนธิจิตในชาตินี้เกิดแล้ว เพราะกรรมหนึ่งเป็นชนกกรรม คือ เป็นกรรมที่ทำให้ปฏิสนธิจิตซึ่งเป็นวิบากเกิด ฉะนั้น กรรมที่ได้ทำแล้วในชาตินี้และในชาติก่อน ๆ ทั้งหมด กรรมหนึ่งจะเป็นชนกกรรม คือ จะทำให้ปฏิสนธิจิตของชาตินี้หน้าเกิดขึ้นต่อจากจุติจิตของชาตินี้ ซึ่งย่อมเป็นได้ทั้งกุศลกรรมและอกุศลกรรม

สำหรับกรรมที่เป็นชนกกรรม เมื่อทำให้ปฏิสนธิจิตเกิดขึ้นแล้ว ยังทำให้
ภวังคจิตเกิดต่อ นอกจากภวังคจิตเกิดแล้ว ยังทำให้จักขุวิญญาณ จิตเห็น
โสตวิญญาณ จิตได้ยิน ฆานวิญญาณ จิตได้กลิ่น ชิวหาวิญญาณ จิตลิ้มรส
กายวิญญาณ จิตที่รู้ไผ่ภูริัพพะที่กระทบสัมผัสเกิดขึ้นด้วย

เช่น เกิดในสกุลที่พร้อมมั่งคั่ง จักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ ฆานวิญญาณ
ชิวหาวิญญาณ กายวิญญาณ ก็ย่อมจะกระทบสัมผัสกับอารมณ์ที่น่าพอใจทั้งทางตา
ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ กรรมที่เป็นชนกกรรมทำกิจอุปถัมภ์ให้ได้รับ
ผลของกรรมนั้นด้วยตามควร ก่อนที่กรรมอื่นจะให้ผล แต่ไม่ได้หมายความว่า จะมีแต่
เฉพาะกรรมนั้นกรรมเดียว เพราะทุกคนเกิดมาแล้ว ไม่ว่าจะเกิดในสกุลใดก็ตามแต่
ไม่ว่าจะเกิดในครอบครัวที่มั่งคั่งหรือขัดสน ก็ย่อมมีโอกาสที่กรรมอื่นจะทำให้วิบากจิต
เกิด ซึ่งอาจจะทำให้ได้รับความไม่สะดวกสบายต่าง ๆ ทำให้ป่วยไข้ได้เจ็บต่าง ๆ
ซึ่งนั่นเป็นผลของอกุศลกรรมที่ให้ผล

แม้ผู้นั้นจะเกิดในภูมิมนุษย์เพียบพร้อมด้วยความสุขสมบูรณ์ แต่ก็ยังมี
อกุศลกรรมที่ได้กระทำแล้วให้ผล หรือผู้ที่เกิดในสกุลที่ขัดสน ก็ยังมีอกุศลกรรมในอดีต
ที่ทำให้มีการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การลิ้มรส การรู้สิ่งที่กระทบสัมผัสที่น่าพอใจ

เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่า กรรมที่ได้กระทำแล้ว ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นอีก แล้วแต่
ว่ากรรมใดมีโอกาสพร้อมด้วยปัจจัยที่จะให้ผล กรรมนั้นก็เกิดขึ้นทำกิจของกรรมนั้น

